

fcm

**ADVISORY COMMITTEE ON THE
FRAMEWORK CONVENTION FOR THE
PROTECTION OF NATIONAL MINORITIES**

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

ACFC/SR/V(2019)005
Hungarian language version

Fifth Report submitted by Hungary

**Pursuant to Article 25, paragraph 2 of the Framework
Convention for the Protection of National Minorities –
received on 5 February 2019**

Miniszterelnökség

MAGYARORSZÁG

ÖTÖDIK JELENTÉSE

az Európa Tanács
Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló
Keretegyezményének

végrehajtásáról

Budapest, 2019. január

TARTALOM

BEVEZETŐ.....	5
I. A 4. KÖRÖS MONITOROZÓ VIZSGÁLAT EREDMÉNYEINEK LÁTHATÓSÁGÁVAL KAPCSOLATOS LÉPÉSEK ÉS A KERETEGYEZMÉNY VÉGREHAJTÁSÁNAK GYAKORLATI INTÉZKEDÉSEI.....	11
<i>A nemzetiségek képviselete.....</i>	<i>11</i>
<i>A Keretegyezmény dokumentumainak megismerését szolgáló intézkedések.....</i>	<i>16</i>
<i>A nemzetiségek bevonása a kormányzati politika alakításába.....</i>	<i>18</i>
<i>A Nyelvi Karta hetedik időszaki jelentése és eredményei</i>	<i>23</i>
II. A MINISZTERI BIZOTTSÁG AJÁNLÁSAINAK MEGVALÓSÍTÁSÁRA HOZOTT, LÉNYEGI KÉRDÉSEKRE VONATKOZÓ INTÉZKEDÉSEK	25
<i>Ajánlásokra vonatkozó általános válaszok</i>	<i>25</i>
<i>A nemzetiségekre vonatkozó jogi szabályozás változása</i>	<i>25</i>
<i>A rasszizmus, a gyűlölet-bűncselekmények, illetve a gyűlöletbeszéd elleni küzdelem.....</i>	<i>27</i>
<i>Az egyenlő bánásmód és az esélyegyenlőség előmozdítására vonatkozó törekvések.....</i>	<i>29</i>
<i>A romák társadalmi integrációját szolgáló intézkedések.....</i>	<i>33</i>
<i>Roma integrációs programok az oktatásban, speciális iskolák</i>	<i>38</i>
III. A KERETEGYEZMÉNY VÉGREHAJTÁSÁNAK JAVÍTÁSÁRA HOZOTT INTÉZKEDÉSEK RÉSZLETES BEMUTATÁSA.....	46
<i>1. cikk</i>	<i>46</i>
<i>2. cikk</i>	<i>46</i>
<i>3. cikk</i>	<i>47</i>
<i>4. cikk</i>	<i>48</i>
<i>5. cikk</i>	<i>54</i>
<i>6. cikk</i>	<i>58</i>
<i>7. cikk</i>	<i>60</i>
<i>8. cikk</i>	<i>61</i>
<i>9. cikk</i>	<i>63</i>
<i>10. cikk</i>	<i>66</i>
<i>11. cikk</i>	<i>67</i>
<i>12. cikk</i>	<i>68</i>
<i>13. cikk</i>	<i>74</i>

<i>14. cikk</i>	74
<i>15. cikk</i>	75
<i>16. cikk</i>	80
<i>17. cikk</i>	80
<i>18. cikk</i>	83
<i>19. cikk</i>	85
<i>20 – 23. cikk:</i>	85
<i>30. cikk</i>	85

**IV. VÁLASZOK A SAJÁTOS NEMZETI KÖRÜLMÉNYEKBŐL FAKADÓ
SPECIÁLIS KÉRDÉSEKRE 86**

MELLÉKLET 87

<i>1. A közmédia rádiós és televíziós nemzetiségi műsorai</i>	87
<i>2. A Gyermek- és Ifjúsági Alapprogram terhére kiírt nemzetiségi jellegű támogatások</i>	89

BEVEZETŐ

Magyarország az Európa Tanács Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezménye (a továbbiakban: Keretegyezmény) első aláírói közé tartozik, megerősítő okiratát 1995. szeptember 25-én helyezte letétbe.

A Keretegyezményt a Magyar Köztársaság Országgyűlése (a továbbiakban: Országgyűlés) a 81/1995 (VII. 6.) OGY határozatával erősítette meg és az 1999. évi XXXIV. törvényben hirdette ki.

Magyarország ez idáig négy alkalommal, 1999-ben, 2004-ben, 2009-ben és 2015-ben terjesztette be az Európa Tanács (a továbbiakban: ET) részére a Keretegyezményben megfogalmazott elvek megvalósítását célzó törvényhozási gyakorlatáról, a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek érdekében tett intézkedésekről szóló ország-jelentését.

Az ET Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezménye Tanácsadó Bizottsága (a továbbiakban: Tanácsadó Bizottság) 2015. december 7-11. között Magyarországon vizsgálta a Keretegyezményben foglaltak megvalósulását. A Tanácsadó Bizottság 2016-ban elfogadott ACFC/OP/IV(2016)003 jelzésű dokumentumában a negyedik ország-jelentés és a helyszíni monitorozás alapján összegezte Magyarország kisebbségpolitikájáról kialakított szakértői véleményét (a továbbiakban: Tanácsadó Bizottság véleménye).

Az ET Miniszteri Bizottsága (a továbbiakban: Miniszteri Bizottság), megvizsgálva a Tanácsadó Bizottság véleményét és a magyar Kormány részéről megfogalmazott kiegészítéseket, valamint a más kormányok által tett észrevételeket, 2017. július 5-én a CM/ResCMN(2017)5 számú határozatában (a továbbiakban: Miniszteri Bizottság határozata) rögzítette a Keretegyezmény magyarországi végrehajtásával kapcsolatos állásfoglalását, és megfogalmazta a kérdéskörrel kapcsolatos ajánlásait.

A Keretegyezmény szerinti kötelezettségek magyarországi végrehajtásának helyzetéről összeállított, itt közreadott ötödik ország-jelentés (a továbbiakban: ország-jelentés) a 2014. február 1-jével kezdődő és 2018. február 1-jéig terjedő időszak (a továbbiakban: beszámolási időszak) nemzetiségpolitikai eseményeiről számol be. Az ország-jelentést a Tanácsadó Bizottság 2018. július 5-én kelt DGAD/ML/mes számú levelében szereplő iránymutatása (a továbbiakban: Tanácsadó Bizottság iránymutatása) alapján állítottuk össze. Tájékoztatást ad a kormányzati nemzetiségpolitika megvalósításában érintett szaktárcáknak a Keretegyezményben foglaltak végrehajtása érdekében a beszámolási időszakban végzett munkájáról.

A Tanácsadó Bizottság iránymutatásának megfelelően, az ország-jelentés összeállítása során kikértük a Nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény (a továbbiakban: nemzetiségi törvény) hatálya alá tartozó magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek (a továbbiakban a magyarországi terminológiának megfelelően: nemzetiségek) országos önkormányzatainak, valamint – a beszámolási időszakban bevezetett új jogintézményként – a nemzetiségi szószólók véleményét. Az ország-jelentésnek a lehető legszélesebb körben történő dokumentálása érdekében számos további nem-kormányzati intézményt és civil szervezetet is megkerestünk. A Keretegyezményben vállaltakra vonatkozó adatokat kértünk és kaptunk

- a Kormány minisztériumaitól, államtitkárságaitól, az érintett szakterületektől,
- a médiahatóságtól,

- a nemzetiségi szószólóktól,
- az országos nemzetiségi önkormányzatoktól,
- nemzetiségi és kapcsolódó civil szervezetektől, intézményektől,
- az Egyenlő Bánásmód Hatóságtól,
- a Magyar Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézetétől, és
- a Központi Statisztikai Hivataltól.

Fontos alapanyagként felhasználtuk továbbá a beszámolási időszakokra eső és kétévente esedékes, a Magyarország területén élő nemzetiségek helyzetéről szóló beszámolókat, az alapvető jogok biztosának és helyetteseinek tevékenységéről szóló, a 2015–2017. évekre vonatkozó jelentéseket, valamint a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája szerinti kötelezettségvállalásai végrehajtására vonatkozó hetedik időszaki ország-jelentést.

Jelen ország-jelentésben a beszámolási időszakot érintő, a Keretegyezményben foglaltak magyarországi végrehajtásával kapcsolatos változásokról és intézkedésekről számolunk be részletesen.

* * *

Jogsabályi háttér

Magyarország nemzetiségpolitikai alapelveiről, e politika kereteit meghatározó jogi szabályozás legfőbb elemeiről és változásairól részletesen szoltunk a korábbi ország-jelentésekben. Amint azt már az előző ország-jelentésben részletesen bemutattuk, 2011-ben a Magyar Országgyűlés a magyar közjogi hagyományokkal és az európai normákkal egyaránt összhangban lévő, új **Alaptörvényt** fogadott el, amely elindította a társadalmi- és közéletet meghatározó jogszabályok rendszerének megújítási folyamatát, és amely megfogalmazza, hogy Magyarország a területén élő nemzetiségeket védelemben részesíti és támogatja (XXIX. cikk):

„(1) A Magyarországon élő nemzetiségek államalkotó tényezők. Minden, valamely nemzetiséghez tartozó magyar állampolgárnak joga van önazonossága szabad vállalkozásához és megőrzéséhez. A Magyarországon élő nemzetiségeknek joguk van az anyanyelvhasználathoz, a saját nyelven való egyéni és közösségi névhasználathoz, saját kultúrájuk ápolásához és az anyanyelvű oktatáshoz.

(2) A Magyarországon élő nemzetiségek helyi és országos önkormányzatokat hozhatnak létre.

(3) A Magyarországon élő nemzetiségek jogaira vonatkozó részletes szabályokat, a nemzetiségeket és a nemzetiségként való elismerés feltételeit, valamint a helyi és országos nemzetiségi önkormányzatok megválasztásának szabályait sarkalatos törvény határozza meg. Sarkalatos törvény a nemzetiségként való elismerést meghatározott idejű honossághoz és meghatározott számú, magát az adott nemzetiséghez tartozónak valló személy kezdeményezéséhez kötheti.”

Ezzel összhangban az Alaptörvény Nemzeti Hitvallás részében kinyilvánításra kerül, hogy *„...a velünk élő nemzetiségek a magyar politikai közösség részei és államalkotó tényezők.”*

Az Alaptörvény a „nemzeti és etnikai kisebbség” meghatározás által sugallt mennyiségi szemlélet helyett, az érintettek egyetértésével – visszatérve a több száz éves magyar hagyományhoz –, ismét bevezeti a „nemzetiség” fogalmát. Emiatt jelen beszámolónkban is ezt a terminológiát használjuk.

Szintén ismert, hogy a Magyarország közjogi rendszerét megújító folyamat részeként fogadta el az Országgyűlés a nemzetiségi törvényt. A nemzetiségi törvény az eddigi eredmények megtartásával, azok továbbfejlesztésével pontosítja, illetve bővíti a tizenhárom, Magyarország területén honos közösséghez – bolgárok, romák, görögök, horvátok, lengyelek, németek, örmények, románok, ruszinok, szerbek, szlovákok, szlovének, ukránok – tartozó személyek egyéni és kollektív jogait. A törvény egyértelművé teszi, hogy a nemzetiségi jogok és kötelezettségek a nemzetiséghez tartozó egyént és közösséget akkor illetik meg, ha identitását – törvény vagy végrehajtására kiadott jogszabály által meghatározott módon – kinyilvánítja. Új definícióként meghatározza a nemzetiségi kulturális autonómia, valamint a nemzetiségi általános választások viszonylatában a nemzetiségi szervezet fogalmát, mellyel az eddigi szabályozás adós maradt. Az új meghatározás szerint – a nemzetiségi általános választásokkal összefüggésben – nemzetiségi szervezet az a közhasznú egyesület, amelynek alapszabályában rögzített célja az e törvény szerinti, konkrétan megjelölt nemzetiség képviselete.

Népszámlálási adatok

Magyarországon teljes körű népszámlálást legutoljára 2011-ben tartottak. Az Európai Parlament és a Tanács nép- és lakásszámlálásról szóló 763/2008/EK (2008. július 9.) rendeletének, valamint a statisztikáról szóló 1993. évi XLVI. törvény 6. § (1) bekezdésének c) pontjában foglaltaknak megfelelően, a 2011. évi népszámlálásról szóló 2009. évi CXXXIX. törvény alapján végrehajtott legutóbbi általános népszámlálásra 2011. október 1. és 31. között került sor. A népszámlálás kiterjedt a Magyarország területén élő vagy átmenetileg külföldön tartózkodó, de Magyarországon bejelentett lakóhellyel, tartózkodási hellyel rendelkező magyar állampolgárokra, a Magyarország területén három hónapnál hosszabb ideig tartózkodó EGT-állampolgárokra, harmadik országbeli állampolgárokra és a hontalan személyekre. A népszámlálás előkészítése során több körben egyeztetésre került sor a hazai nemzetiségek országos önkormányzataival.

A 2011. évi népszámlálás részletes adatait, eredményeit az előző, negyedik időszaki országjelentésben részletesen ismertettük. A nemzetiségekre vonatkozó népszámlálási adatokkal kapcsolatban összegezve elmondható, hogy az eltelt évek során **növekedésnek indult a nemzetiségi identitásukat megvallók száma** és lakosságon belüli aránya. A polgári kormányzat által megteremtett jogi keretek, a gyakorlati megoldások, az oktatási és kulturális autonómiát pártoló támogatási rendszer, és a többség részéről általános, döntően befogadó közhangulat következtében a tíz évvel azelőttihez képest mintegy másfélszeresére nőtt az önmagukat nemzetiséghez tartozókhöz sorolók száma. A 2011. évi népszámlálás adatai szerint az ország lakosságának közel 6,48%-a (összesen 644 524 fő) tartozik valamelyik nemzetiséghez.

A Központi Statisztikai Hivatal (a továbbiakban: KSH) a beszámolási időszakban jelentős fejlesztéseket tett annak érdekében, hogy a tízévente végrehajtásra kerülő népszámlálások közötti időszakban is rendelkezésre álljanak megbízható statisztikai adatok a nemzetiségekről. 2016-ban a mikrocenzus, azaz kis népszámlálás programjában szerepelt a nemzetiségi adatkör. A rendszeres lakossági adatfelvételekben is bevezetésre került a nemzetiségi hovatartozásra vonatkozó kérdés. Miután 2013-ban a legnagyobb rendszeres, lakossági kikérdezésen alapuló adatfelvétel, a *Munkaerő-felmérés* kibővült a nemzetiségre vonatkozó kérdéssel, 2014-től a kérdés a *Háztartási költségvetési és életkörülmény felvételben* is bevezetésre került.

A KSH 2016. október és november között a háztartások 10%-os mintáján, 440 ezer háztartás felkeresésével *mikrocenzust* hajtott végre, amely a nemzetiséghez tartozásra vonatkozóan is gyűjtött adatokat. Az adatgyűjtés a 2011. évi népszámlálás módszertanával azonos módon történt, biztosítva az adatok összehasonlíthatóságát. A 2016. évi mikrocenzus az előző népszámláláshoz hasonlóan a nemzetiségi hovatartozást meghatározó három tényezőt (nemzetiség, anyanyelv és családi, baráti körben használt nyelv) a következő négy önkéntesen megválaszolható kérdéssel tudakolta:

- Mely nemzetiséghez tartozónak érzi magát?
- Az előző kérdésnél megjelöltön kívül tartozik-e másik nemzetiséghez is?
- Mi az anyanyelve?
- Családi, baráti közösségben milyen nyelvet használ általában?

A nemzetiségre tehát nem egy, hanem két kérdés vonatkozott, a nyelvi kérdésekre pedig több válasz volt adható, elősegítve a többes identitás bejegyzését. A négy, nemzetiségi hovatartozásra vonatkozó kérdés válaszainak együttes vizsgálata alapján egy adott nemzetiséghez tartozónak számít az a személy, aki a négy kérdés legalább egyikére az adott nemzetiséget jelölte meg.

A 2016. évi mikrocenzus során 624 ezren vallották magukat valamelyik hazai nemzetiséghez tartozónak. A legnagyobb létszámú hazai nemzetiség továbbra is a roma volt 310 ezer fővel, ezt követték a német nemzetiségűek 179 ezer fővel. A románok, a szlovákok és a horvátok száma 20–40 ezer körüli, míg a szerb, az ukrán és a lengyel nemzetiség 10 ezer fős volt. A görög, a bolgár, a szlovén, a ruszin és az örmény közösségek 2–4 ezer főt számláltak 2016-ban. 2001 és 2016 között a nemzetiségekhez tartozók száma mintegy 40%-kal gyarapodott. A növekedés főként a 2001 és 2011 közötti időszakra volt jellemző, ekkor a 13 hazai nemzetiség közül 10, míg 2011 és 2016 között 4 nemzetiség körében volt megfigyelhető gyarapodás. A kisebb lélekszámú nemzetiségek létszáma ingadozó: 2001 és 2011 között legnagyobb arányban az örmények, a bolgárok és a ruszinok száma nőtt, míg 2011 és 2016 között – a KSH 2016. évi mikrocenzus adatai szerint – e három nemzetiség létszámcsökkenése volt a legnagyobb. A románok száma 2001 és 2011 között szintén jelentősen, közel két és félszeresére emelkedett, a következő öt évben csökkent a növekedés üteme. Folyamatos növekedés jellemezte 2001–2016 között a lengyel és a szerb nemzetiséget is. Három csoport – a szlovén, a szlovák és a görög – esetében 2001 óta folyamatos a lélekszámcsökkenés. A két legnépesebb nemzetiségi csoportban – a romák és a németek körében – azonos irányú és körülbelül azonos nagyságú változás történt. 2001 és 2011 között mindkét nemzetiségnél másfélszeres lélekszámbővülés történt, amit a következő öt évben kismértékű csökkenés követett.

1. táblázat:

A népesség nemzetiség, anyanyelv, családi, baráti közösségben használt nyelv és nemzetiséghez tartozás szerint

Nemzetiség, nyelv	2011				2016			
	Nemze- tiség	Any- nyelv	Családi, baráti közös- ségben használt nyelv	Nemzeti- séghez tartozó	Nemze- tiség	Any- nyelv	Családi, baráti közös- ségben használt nyelv	Nemzeti- séghez tartozó
Magyar	8.314.029	8.409.049	8.409.011	8.504.492	9.445.436	9.554.169	9.594.314	9.632.744
Hazai nemzetiségek								
Bolgár	3556	2899	2756	6272	2917	2047	1968	4022

Cigány (roma)	308.957	54.339	61.143	315.583	299.342	39.875	50.940	309.632
Görög	3916	1872	2346	4642	3325	2304	2769	4454
Horvát	23.561	13.716	16.053	26.774	18.483	12.383	13.956	22.995
Lengyel	5730	3049	3815	7001	6302	4654	4987	8245
Német	131.951	38.248	95.661	185.696	101.662	55.418	111.779	178.837
Örmény	3293	444	496	3571	1954	451	525	2324
Román	26.345	13.886	17.983	35.641	24.178	18.477	19.425	36.506
Ruszin	3323	999	1131	3882	1993	510	692	2342
Szerb	7210	3708	5713	10.038	8239	5010	6111	11.127
Szlovák	29.647	9888	16.266	35.208	22.510	12.284	16.560	29.794
Szlovén	2385	1723	1745	2820	2311	1652	1761	2700
Ukrán	5633	3384	3245	7396	7954	5616	5625	10.996
Együtt	555.507	148.155	228.353	644.524	501.170	160.681	237.098	623.974
Teljes népesség	9.937.628	9.937.628	9.937.628	9.937.628	9.803.837	9.803.837	9.803.837	9.803.837

Forrás: KSH – Mikrocenzus 2016, Nemzetiségi adatok

A **roma népesség** – akik négyötöde legfeljebb alacsony végzettséggel rendelkezik, szemben a nem romákat jellemző egyötöddel – az átlagosnál kisebb arányban és kevésbé előnyös pozíciókban van jelen a **munkaerőpiacon**. Az alacsony foglalkoztatási rátához az iskolai végzettség szerinti összetételén túl hozzájárul a roma népesség területi megoszlása, valamint a nőkre jellemző alacsony foglalkoztatottság is. A romák jelentős része az ország kedvezőtlen munkaerőpiaci helyzetű térségeiben és/vagy rossz közlekedési kapcsolat jellemezte községekben él, ahol nemcsak a helybeni munkalehetőség kevés, de ingázási távolságban sincs érdemi munkahelykínálat, a nők munkavállalását pedig a tradíció mellett a nem roma családokra jellemzőnél nagyobb gyermekszám is korlátozza. A vizsgált időszakban a romák munkaerőpiaci hátránya mérséklődött. Míg 2014-ben még 29,4 százalékponttal volt alacsonyabb a 15–64 éves romák foglalkoztatási rátája a nem romákénál, a különbség 2017-re 23,9 százalékponttal csökkent.

A férfiak és a nők foglalkoztatási rátája közötti különbség a munkaerő-felmérésben magukat romának vallók esetében lényegesen nagyobb, mint ami a többségi társadalmat jellemzi, és e téren nem következett be pozitív fordulat. 2017-ben a 15–64 éves roma férfiak 54,6%-a volt foglalkoztatott, a nőknek azonban csak 35,9%-a, jóllehet ez utóbbi arány mintegy 10 százalékponttal magasabb a 2014. évinél. A romáknak a nem roma népességre jellemzőnél még így is lényegesen magasabb munkanélküliségi rátája a 2014. évi 30,1%-ról 2017-ben 18,5%-ra csökkent. A közfoglalkoztatásnak a romák foglalkoztatásában játszott szerepének köszönhetően a tartósan munkanélkülinek számítottok aránya esetükben 2017-ben már alatta maradt a nem romákra jellemzőnek. A foglalkoztatási ráta javulása és a munkanélküliség csökkenése azt eredményezte, hogy 2014 és 2017 között a foglalkoztatott nélküli háztartásban élő 18–59 évesek aránya a romák esetében is 20% körülre mérséklődött.

2016-ban a roma népesség életszínvonalának alakulásában is megfigyelhető volt az országos javuló tendencia a korábbi évekhez képest. A szegénységnek vagy társadalmi kirekesztődésnek kitettek aránya 75,6% volt, 7,2 százalékponttal kisebb 2015-höz képest. A csökkenés ellenére a romák szegénységi kockázata továbbra is háromszorosa volt az országos átlagnak (25,6%). Körükben is mindhárom szegénységi dimenzióban javulás következett be. A legnagyobb mértékben, 10,7 százalékponttal, 25,2%-ra, a nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásban élők aránya mérséklődött, ami a közfoglalkoztatottság további kiszélesítésének köszönhető. A

relatív jövedelmi szegénységi arány 6,3 százalékponttal csökkent 2016-ra az előző évhez képest, 54,7%-ról 48,4%-ra a roma népesség körében. A súlyos anyagi deprivációban élők aránya pedig 8,4 százalékponttal csökkent, 63,9%-ról 55,5%-ra egy év alatt. Ezt a mutatót illetően is rosszabbul állnak a magukat romáknak vallók, ugyanis a nem roma népesség körében 13,8% volt 2016-ban a súlyos anyagi deprivációban élők aránya.

I. A 4. KÖRÖS MONITOROZÓ VIZSGÁLAT EREDMÉNYEINEK LÁTHATÓSÁGÁVAL KAPCSOLATOS LÉPÉSEK ÉS A KERETEGYEZMÉNY VÉGREHAJTÁSÁNAK GYAKORLATI INTÉZKEDÉSEI

Magyarország számos lépést tett a Keretegyezményben foglaltak végrehajtásának javítása érdekében, amelyekről az alábbiakban számolunk be.

A nemzetiségek képviselete

A magyar politika összessége, a magyar állam és a magyar Kormány saját eszközeivel, anyagilag, infrastruktúrájával és erkölcsileg támogatja a hazánkban élő nemzetiségek identitásának megőrzését, kulturális autonómiájának kiteljesedését, fejlődését, a nemzetiségi nyelvek és hagyományok ápolását, átörökítését. Az együttműködés valamennyi szereplő közös érdeke, ideértve a nemzetiségek anyaországait is.

(1) Az általános közigazgatási rendszer mellett mindhárom (helyi, területi – megyei és fővárosi –, valamint országos) szinten működő **nemzetiségi önkormányzatok** képviselik a többségtől eltérő nemzetiségekhez tartozók speciális közösségi érdekeit. A nemzetiségi önkormányzatok – a települések, illetve megyék önkormányzatai mellett – a közösség életének legfontosabb kérdéseiben (oktatás, kultúra, nyelvhasználat) véleményezési, illetve egyetértési joggal felruházott testületek. 1994 óta a magyar kisebbségpolitika sajátos, egyedi partnereiként szerepelnek minden olyan településen, 2006 óta minden olyan megyében is, ahol releváns lélekszámban él egy nemzetiségi közösség. A nemzetiségi törvény szabályozásának célja, hogy a településeken és területi szinten csak tényleges, népszámlálási adatokkal alátámasztott közösségi háttér megléte esetén jöjjön létre nemzetiségi önkormányzat, ugyanakkor az adott nemzetiség országos képviselete akkor is biztosított legyen, ha más szinten nem alakít az adott nemzetiség önkormányzatot. Összhangban az Alaptörvénnyel, a nemzetiségek önkormányzatainak választását 5 évente, a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek általános választásának napján kell megtartani. A nemzetiségi önkormányzati választásokon azok a polgárok vehetnek részt, akik lakóhelyükön szerepelnek a nemzetiségi választói névjegyzékben. A nemzetiségi önkormányzati rendszer országos szintjén az országos nemzetiségi önkormányzatok helyezkednek el, amelyek a központi közigazgatás, a Kormány partnerei az egyes nemzetiségpolitikai kérdések megoldása során.

(2) A nemzetiségek közvetlen **parlamentari képviselete** tekintetében a beszámolási időszak jelentős mértékű előrelépést hozott. Az Alaptörvény garantálja az államalkotó tényezőként elismert hazai nemzetiségi közösségek részvételének jogát az Országgyűlés munkájában, és a beszámolási időszak során, a 2014. évi országgyűlési választásokat követően a nemzetiségek – **13 szószólójuk** útján – először kapcsolódhattak be alanyi jogon az Országgyűlés munkájába.

Az egyes pártok színeiben ugyan korábban is kerültek be az Országgyűlésbe nemzetiséghez tartozó személyek, ám ők elsősorban az adott párt parlamenti képviselői, így nem a származásuk szerinti közösségüknek tartoztak felelősséggel. Az államszocializmus utáni első többpárti Országgyűlés létrejötte után a nemzetiségek országos önkormányzatai tanácskozási joggal vettek részt a Parlament nemzetiségi szakszabotárságának munkájában. Később, 2009-ben pedig az Országgyűlés elnökének kezdeményezésére létrejött a széleskörű konzultációs jogkörrel felruházott Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségek Fóruma, amely lehetőséget biztosított a parlamenti pártok, a parlamenti bizottságok és szakmai szervezetekkel történő nemzetiségi érdekek egyeztetésére. A testület javaslatokat, ajánlásokat tehetett,

állásfoglalásokat és nyilatkozatokat adhatott ki a nemzetiségi önazonossággal összefüggő kérdésekben, tagjai meghívottként részt vehettek az Országgyűlés más bizottságainak ülésein is.

Az országgyűlési képviselők választásáról szóló 2011. évi CCIII. számú törvény elismerve, hogy a Magyarországon élő nemzetiségek államalkotó tényezők, és Alaptörvényben biztosított joguk az Országgyűlés munkájában való részvétel, biztosítja a nemzetiségi képviselők kedvezményes mandátumhoz jutásának lehetőségét. A mandátumszerzés megkönnyítése érdekében úgynevezett *kedvezményes kvótát* állapít meg, amelynek segítségével – az egyébként az Országgyűlésbe jutáshoz szükséges szavazatszám negyedével – nyerhető el a nemzetiségi képviselői mandátum. Azon nemzetiségek számára, melyek nem szereznek kedvezményes mandátumot, a *nemzetiségi szószólói* jogintézmény bevezetésével biztosítja az Országgyűlés munkájában való részvételt. A szószóló az országos nemzetiségi önkormányzat jelöltlistájának első helyén szereplő jelölt lehet. Az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény értelmében a nemzetiségi listáról mandátumot szerző képviselő, valamint a nemzetiségi szószóló tagja a nemzetiségeket képviselő állandó országgyűlési bizottságnak, amely a nemzetiségeket érintően az Országgyűlés kezdeményező, javaslattevő, véleményező és a kormányzati munka ellenőrzésében közreműködő szerve.

A *2014. évi országgyűlési választások* után a törvény értelmében valamennyi nemzetiség – a beszámolási időszakban szószólóik útján – immár hivatalosan is jelen van az Országgyűlésben, így a *Magyarországi nemzetiségek bizottsága* munkáján keresztül a szószólók jelentős szerepet kapnak a törvényalkotási folyamatban. A parlamenti munka során a bizottság önálló indítvánnyal indítványozta az országgyűlésnek azon törvényeket, amelyekhez hozzá kívánt szólni, hogy nemzetiségi napirenddé nyilvánítsák. 2014-ben hét törvényjavaslatot tárgyalt és ebből három volt a bizottság kezdeményezése, 2015-ben húsz törvényjavaslatból tíz volt a bizottság kezdeményezése, 2016-ban az országgyűlés tizennégy alkalommal tárgyalt nemzetiségi napirendi pontot, míg 2017-ben tizenegy nemzetiségi napirendi pont került az Országgyűlés elé. A törvényjavaslatok esetén a bizottság részletes vitát folytatott le és a törvények közel felénél módosító javaslattal élt. A nemzetiségi oktatással, kulturális területekkel összefüggő törvényjavaslatokon túl a bizottság főként az anyanyelv használatának jogára való tekintettel kapcsolódott pl. az anyakönyvi eljárásról, a közigazgatási rendtartásról és perrendtartásról, de még a büntetőeljárásról szóló törvény módosításához is.

A bizottság – munkája támogatására – három albizottságot hozott létre öt-öt fővel, ezek a Magyarországi nemzetiségek bizottsága feladatkörébe tartozó törvények végrehajtását, társadalmi és gazdasági hatását, valamint a deregulációs folyamatokat figyelemmel kísérő albizottság (Ellenőrző albizottság), a Köznevelési és kulturális albizottság, valamint az Önkormányzati, külügyi és költségvetési albizottság. Munkája során a bizottság szorosan együttműködik az Országos Nemzetiségi Önkormányzatok Szövetségével, a nemzetiségi szószólók kapcsolatot tartanak az országos önkormányzatok elnökeivel, akik állandó meghívottként, tanácskozási joggal vehetnek részt a testület ülésein. A bizottság kiemelt partnerének tekintette az Emberi Erőforrások Minisztériumának Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárságát, valamint az alapvető jogok biztosának a nemzetiségi jogok védelmét ellátó helyettesét, aki rendszeresen tájékoztatja az országgyűlési szószólókat a lezárt nemzetiségi tárgyú vizsgálatokról. A bizottság törvényi kötelezettsége alapján évente meghallgatja a nemzetiségi hatáskörrel rendelkező minisztert. Az albizottságok is rendszeresen tartanak meghallgatásokat, így a nemzetiségi szószólók közvetlen információkat szerezhetnek a köznevelés, kultúra, közszoigazgatási média, államháztartás, közigazgatás és egyéb területek politikai vagy szakmai vezetőitől.

(3) A politika, az Országgyűlés, a Kormány elsődleges támogatása a jogszabályi környezet nemzetiségbarát átalakításában, valamint a költségvetési lehetőségek megteremtésében nyilvánul meg. A **kormányzat** törekvése az elmúlt évek nagyszabású társadalmi átalakítása során mindvégig az volt, hogy a sérülékeny, kis létszámú nemzetiségek jogai ne sérüljenek, lehetőségei ne szűküljenek. Ezt a törekvést jelzi az, hogy a nemzetiségi célú támogatások összege több mint kétszeresére nőtt a beszámolási időszak végére (4682,4 M Ft-ról 2014-ben, 10.377,7 M Ft-ra 2018-ban).

A nemzetiségekkel kapcsolatos kormányzati tevékenység központja a beszámolási időszakban továbbra is az **Emberi Erőforrások Minisztériuma** volt, ahol az *Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárság* hatáskörébe tartoztak a nemzetiségeket érintő kapcsolattartási, támogatáspolitikai, kulturális és nemzetközi ügyek. Ugyanezen minisztériumban, ugyanezen időszakban a *Szociális Ügyekért és Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság* felelősségi körébe tartozott a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, köztük kiemelten a romák társadalmi integrációjának a koordinálása. Mindezen kívül a nemzetiségpolitikához kapcsolódó ügyek természetesen érintették az az Emberi Erőforrások Minisztériumának egyéb szakterületeit – például az oktatás vagy a kultúra –, illetve egyéb tárcák munkáját is. E vonatkozásokat részletesen is bemutatjuk a későbbi fejezetekben.

Amint azt korábban is jeleztük, az Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárság kialakítása során egymás mellé kerültek a társadalompolitikának azon elemei, amelyek között több szempontból is gyakoriak az átfedések. Nemzetiségi szempontból ilyen összefüggés az egyes nemzetiségek (elsősorban ortodox) egyházi, valamint a nemzetiségi területen egyrészt igen aktív, másrészt a nemzetiségi választások során kiemelt jogkörrel rendelkező civil szervezetek (nemzetiségi jelölőszervezetek) megléte. Az Államtitkárság évente több alkalommal szervez megbeszéléseket a nemzetiségi önkormányzati képviselőkkel, a Nemzetiségi Főosztály napi kapcsolatban áll a nemzetiségek országos önkormányzati vezetőivel, illetve az Országgyűlés Magyarországi nemzetiségek bizottságának tagjaival.

A beszámolási időszakban az Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárságon belül továbbra is a *Nemzetiségi Főosztály* dolgozott a nemzetiségeket érintő ügyeken – elsősorban ez a terület a felelős a nemzetiségek jogaiért, illetve a nemzetiségeket érintő kérdésekért. A Nemzetiségi Főosztály *Nemzetiségi Kapcsolatok Osztálya* végzi a nemzetiségek jogairól szóló jogszabályok és közjogi szervezetszabályozó eszközök megalkotásával, módosításával összefüggő szakmai koncepció-előkészítését, közreműködik a kormányelőterjesztés-tervezetek, jogszabály tervezetek előkészítésében. Figyelemmel kíséri a magyarországi nemzetiségek jogainak érvényesülését, különösen a nemzetiségi kulturális autonómia intézményeit, illetve kapcsolatot tart a nemzetiségi önkormányzatokkal, a nemzetiségek érdekképviseleti, kulturális és más szervezeteivel, képviselőivel. Közreműködik a nemzetiség- és nemzetpolitikai stratégiai szempontok összehangolásában, kapcsolatokat tart a hazai nemzetiségek anyaországainak diplomáciai képviselőivel és a nemzetközi szervezetekkel. Az osztály készít háttéranyagokat magyar állami vezetők és a nemzetiségek anyaországi politikusainak a tárgyalásaihoz, illetve választ ad európai és globális nemzetközi szervezetek Magyarországhoz intézett kérdéseire a nemzetiségügy kérdéskörében.

A *Nemzetiségi Támogatáskezelési Osztály* a nemzetiségi nevelési, oktatási műveletekhez nyújtott támogatások döntési rendszerét működteti. Ellátja a nemzetiségi célú előirányzatokból nyújtott támogatások döntés előkészítésével kapcsolatos feladatokat, koordinálja a magyarországi nemzetiségek kormányzati támogatási rendszerének működtetését, figyelemmel

kíséri az e célra szolgáló költségvetési források felhasználását, kapcsolatot tart a nemzetiségi önkormányzatokkal, a nemzetiségek érdekképviselői, kulturális és más szervezeteivel, képviselőivel.

(4) A roma nemzetiség sajátos problémáira való tekintettel, illetve a terület prioritása, kiemelt fontossága miatt a kormányzati struktúrában speciálisan e kérdéskörrel foglalkozó szervezeti egység a Szociális Ügyekért és Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkársága. A beszámolási időszakban e terület felelősségi körébe tartozott a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, köztük kiemelten a romák társadalmi integrációjának koordinálása.

Mindemellett az Emberi Erőforrások Minisztériumának Köznevelésért Felelős Államtitkársága koordinálja a nemzetiségi oktatással összefüggő kormányzati feladatokat. A nemzetiségi kulturális autonómia megvalósulása szempontjából kiemelt jelentőséggel bír, hogy e köznevelési államtitkárság feladatkörében is megjelenik a nemzetiségi közneveléssel kapcsolatos feladatellátás. A nemzetiségi feladatok ellátása részlegesen jelen van az Emberi Erőforrások Minisztériumának Kultúráért Felelős Államtitkárságán is, itt elsősorban a közgyűjteményi és a színházi terület emelhető ki. A nemzetiségi célú támogatásokkal kapcsolatos feladatok ellátása az Emberi Erőforrás Támogatáskezelőnél történt a beszámolási időszakban. A nemzetiségpolitika nemzetközi folyamatainak figyelemmel kísérésében, valamint hazánk nemzetiségpolitikai eredményeinek nemzetközi prezentációjában aktív a Külgazdasági és Külügyminisztérium, amely e tevékenységének ellátása során nagymértékben támaszkodik a Nemzetiségi Főosztályra.

(5) A nemzetiségi ügyeket és szabályozást – az érintett kormányzati szervek mellett – az **alapvető jogok biztos**a (a továbbiakban: ombudsman) is vizsgálja. Az Alaptörvény [30. cikk (3) bekezdés] szerint: „Az alapvető jogok biztosát és helyetteseit az Országgyűlés az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával hat évre választja. A helyettesek a jövő nemzedékek érdekeinek, valamint a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét látják el.” A nemzetiségi törvény 8. §-a deklarálja, hogy az alapvető jogok biztosának a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó helyettese figyelemmel kíséri a nemzetiségek jogainak érvényesülését, és megteszi a külön törvény szerinti szükséges intézkedéseket. **A Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes** a beszámolási időszak során Dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet volt.

Az ombudsman évente készít jelentést az Országgyűlés számára – többek között a nemzetiségekre vonatkozóan – a hatáskörét érintő kérdésekről és e jelentések a Keretegyezményben foglalt kérdéseket is érintik. (Az éves jelentések elérhetők a www.ajbh.hu internetes honlapon.) A 2015-ben 20 éve fennálló hazai ombudsmani rendszerben az alapvető jogok biztos

a tevékenysége során – „különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít egyebek mellett a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmére. Ezt a feladatát a biztoshelyettes

szel munkamegosztásban, szoros szakmai együttműködésben látja el” (AJBH beszámoló 2015). Az ombudsman 2015. évi tevékenységére vonatkozó jelentés arról számol be, hogy a nemzetiségi biztoshelyettesi intézmény a 2012. január 1-jei létrehozása óta folyamatosan fejlődött. A beszámolási időszakban a „nemzetiségi biztoshelyettesnek a tájékoztató, figyelemfelhívó, hivatalbóli eljárás megindítását javasoló feladatai mellett (...) erősödött az alapvető jogok biztosának vizsgálataiban való közreműködési lehetősége, így az alapvető jogok biztos

a nemzetiségi jogokat érintő vizsgálatokat a nemzetiségi biztoshelyettes

szel közösen folytatta le és közös aláírású jelentéssel zárta. A példaértékű együttműködés elősegítette a nemzetiségi jogi jellegű panaszok minél alaposabb és szakszerűbb kivizsgálását” (AJBH beszámoló 2014).

Az ombudsman értékelése szerint (AJBH beszámoló 2017) a nemzetiségi biztoshelyettesi intézmény ismertsége, az intézmény iránti bizalom is növekvő tendenciát mutatott a beszámolási időszakban. A panaszoknak és megkereséseknek nem pusztán a mértéke nőtt jelentősen, hanem az érintett nemzetiségi jogterületek szerkezete is változott: egyre több lett a klasszikus nemzetiségi jogokat érintő kérdés. Az elmúlt évek biztoshelyettesi tevékenysége alapján szembetűnőek azok a különbségek, amelyek a nemzetiségi közösségek eltérő problémáit jellemzik. Növekedett az egyéni és közösségi nemzetiségi jogokat, ennek körében elsősorban a nevelés-oktatási kérdéseket, valamint a kulturális és önkormányzati jogokat érintő ügyek száma. A roma nemzetiségű állampolgárok esetében változatlanul magas az egyenlő bánásmód követelményének érvényesülését, illetve a szociális és társadalmi státuszukat, életkörülményeiket kifogásoló beadványok aránya.

Mindezek alapján a nemzetiségi törvény és a nemzetiségi biztoshelyettesi feladat- és hatáskört rendező jogszabály együttes olvasata pozitív képet mutat: a jelzett jogszabályok alapján működő nemzetiségi jogvédelem egyre hatékonyabban tud hozzájárulni a hazai nemzetiségi közösségek jogainak érvényesítéséhez.

A beérkező panaszok kivizsgálása mellett az „információszerzés és -feldolgozás az ombudsmanhelyettes kiemelt feladata, amely valamennyi egyéb tevékenység alapjául szolgál, és elengedhetetlen a szakmai munka érdemi megalapozásához. Ennek megfelelően a biztoshelyettes törekedett arra, hogy folyamatosan jelen legyen a közösségek mindennapi életében és nyomon kövesse, gyűjtse és rendszerezze a hazai nemzetiségek jogainak érvényesülésével, ezzel párhuzamosan pedig a nemzetiségi közösségek aktuális helyzetével és a nemzetiségi közélettel kapcsolatos információkat” (AJBH beszámoló 2016). A programok számában a biztoshelyettesi intézmény megalakulása óta folyamatos és szinte töretlen emelkedés tapasztalható – ezt jól jelzi, hogy 2016-ban és 2017-ben is a korábbi évhez képest 30%-kal többször sikerült találkozni a biztoshelyettesnek és munkatársainak a közösségek tagjaival (AJBH beszámoló 2017).

A nemzetiségi biztoshelyettes intenzív társadalmi szemléletformáló és érzékenyítő tevékenységet is végez: a beszámolási időszakban is folyamatosan tartott előadásokat, illetve végzett emberi jogi oktatást és tréninget nem-formális módszerekkel. Az események során az ismeret átadása mellett az elsődleges szempont az interaktivitás volt, a hallgatóság bevonása, az új tudás aktív beépítése, és az ösztönzés annak átadására.

A nemzetiségi jogterület számos lehetőséget kínál a nemzetközi fellépésre is, ráadásul ezek a kapcsolódási pontok komplexebbek, mint sok más alapjogi terület esetén. A nemzetiségek anyaországainak kormányzati és társadalmi szerveivel fontos és szükségzerű a folyamatos kommunikáció a hazai közösségek helyzetének javítása érdekében, másrészt számtalan esetben a nemzetközi kisebbségi jogi sztenderdeket ellenőrző testületek is a biztoshelyestestől kérnek olyan specifikus szakmai információkat, amelyek munkájukat segíthetik. Ezek a kapcsolatok kölcsönös előnyökkel járnak, hiszen a hazai jogvédelem sok esetben kéz a kézben halad a nemzetközi jogfejlesztő tevékenységgel: más országok vagy testületek eredményei sok esetben közvetlenül is felhasználhatóak a biztoshelyettes munkája során. A fentiekre tekintettel, a nemzetközi szervezetekkel, szakmai testületekkel, szakértőkkel és képviseleti szervekkel való folyamatos kommunikáció kiemelt fontosságú a biztoshelyettes munkájában, amit jól jelez, hogy 2017-ben programjainak 36%-a nemzetközi vonatkozású volt.

A Keretegyezmény dokumentumainak megismerését szolgáló intézkedések

A Keretegyezmény dokumentumainak széles körben történő megismerését, a Keretegyezményben foglaltak magyarországi végrehajtásának értékelését, a monitoring munka elősegítését szolgáló eredményekről az alábbiak szerint adunk tájékoztatást.

(1) Amellett, hogy interneten természetesen elérhető az előző jelentés és annak eredményei, a nemzetiségek ügye a nemzetiségi szószólók megjelenése miatt a beszámolási időszakban – a korábbi beszámolási időszakhoz hasonlóan – ismét a középpontban állt. A Magyarországi nemzetiségek bizottsága minden évben meghallgatja a nemzetiségpolitikáért felelős minisztert és szakállamtitkárt, ahol felmerülnek **Magyarország nemzetközi kötelezettségei**, köztük a Keretegyezmény. Emellett a Keretegyezményhez kapcsolódó témák megjelennek nemzetközi megbeszéléseken is: a nemzetiségek anyaországainak minisztereivel történő rendszeres találkozások és egyeztetések, valamint az anyaországok nagyköveteivel, egyéb képviselőivel történő találkozások és egyeztetések keretében.

(2) Mindemellett az elmúlt években számos konferencia témája volt a nemzetiségpolitika, célja az érintettek tájékoztatása, a területen elért eredmények megosztása. A beszámolási időszak egyik legfontosabb kapcsolódó eseménye az Emberi Erőforrások Minisztériumának Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkársága által szervezett nemzetiségközi **tudományos konferencia** volt 2015-ben. A *XX. századi népirtások Európában és a keresztény-zsidó együttélés színterei ma* címmel szervezett konferenciát Szegeden és Hódmezővásárhelyen tartották meg 2015. február 20-22. között. A rendezvény célja az előző évszázadban számos európai népet érintő európai népirtások és az azokhoz vezető események feltárása volt. Az előadók között hazai nemzetiségi és magyar szakemberek mellett bosznia-hercegovinai, szlovéniai, németországi, lengyelországi tudósok, és egyházi személyiségek egyaránt megtalálhatók voltak. A rendezvényt követően a szervezők zárónyilatkozatot fogalmaztak meg.

A fővárosi és megyei kormányhivatalok (a továbbiakban: kormányhivatalok), illetve a nemzetiségi önkormányzatok és civil szervezetek is szoktak **szakmai napokat** szervezni, és ezeken – meghívott előadóként – az Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárság munkatársai előadásaikban szintén rendszeresen kitérnek Magyarország nemzetközi kötelezettségeire. Ezek az évente több alkalommal megtartott előadások szintén segítik a Keretegyezmény dokumentumainak megismerését.

(3) A Keretegyezményről, a kapcsolódó ország-jelentésről és a monitoring folyamatról szóló tájékoztatásra sor került az **Emberi Jogi Munkacsoport Nemzetiségi Ügyekért Felelős Tematikus Munkacsoportjának** 2016. október 25-i ülésén is. (A munkacsoportot és munkáját később részletesen is bemutatjuk.) A – beszámolási időszakban évente kétszer megtartott – munkacsoporti üléseken emellett az egyes tárgyalt nemzetiségpolitikai témák is zömében kapcsolódtak a Keretegyezményben foglaltakhoz.

(4) A nemzetiségi törvény rendelkezése szerint (150. §) a Kormány két évente áttekinti a Magyarországon élő nemzetiségek helyzetét, és arról az Országgyűlésnek beszámol. A beszámolási időszak vonatkozásában két alkalommal került az Országgyűlés elé ilyen tartalmú dokumentum, amelyek a 2013-2015 februárja közötti és a 2015-2017 februárja közötti időszakokról számolnak be. Mindkét jelentés részletesen kitér a Keretegyezményre is. A beszámolókat – nyomtatott könyv és/vagy online felületen keresztül – az érintetteken kívül rendszerint elérhetőek a széles nyilvánosság számára is.

(5) A fentiek mellett évente megrendezésre kerül a *Nemzetiségekért Díj* ünnepélyes átadója. Az Országgyűlés 1995-ben december 18-át, az ENSZ Nemzeti vagy Etnikai, Vallási és Nyelvi Kisebbségekhez tartozó Személyek Jogairól szóló Nyilatkozata elfogadásának napját, a Kisebbségek Napjává (2012-től új elnevezése szerint: Nemzetiségek Napja) nyilvánította. A Nemzetiségek Napja időszakában országszerte regionális, megyei és települési rendezvényekre, kiállításokra, kulturális bemutatókra, kitüntetések átadására kerül sor. Ehhez kapcsolódóan kerül átadásra a *Nemzetiségekért Díj*, amelyet az e közösségek érdekében, a közéletben, az oktatásban, a kultúrában, az egyházi életben, a tudományban, a tömegtájékoztatásban és a gazdasági önszerveződés területén kiemelkedő tevékenységet végző személyek és szervezetek kapnak meg. A díjat – a Hazai Nemzetiségi Bizottságnak a nemzetiségpolitikáért felelős miniszter útján tett előterjesztésére – a miniszterelnök adományozza.

A kulturális, közművelődési tevékenység elismeréséért adományozott, *Pro Cultura Minoritatum Hungariae* szakmai díjjal emlékérem és díszoklevél jár. Az elismerést olyan Magyarországon élő nemzetiséghez (bolgár, görög, horvát, lengyel, német, örmény, roma, román, ruszin, szerb, szlovák, szlovén, ukrán) tartozó személyek, szervezetek kaphatják, akik/amelyek kiemelkedő tevékenységet végeztek a Magyarországon élő nemzetiségek körében az anyanyelvű kulturális örökség megtartásáért, fejlesztéséért, s tevékenységükkel hozzájárulnak a Kárpát-medence népeinek együttéléséhez. A díjak átadására évente egyszer kerül sor. Az elismerést a beszámolási időszak első felében a Nemzeti Művelődési Intézet adta át. A 2016-ban a Nemzeti Művelődési Intézet fenntartóváltása miatt kialakult bizonytalanság miatt a rangos elismerés az Emberi Erőforrások Minisztériumának szakmai elismerései közé került. A (3/2017. (III. 7.) EMMI rendelettel módosított) az emberi erőforrások minisztere által adományozható elismerésekről szóló 26/2016. (IX. 8.) EMMI rendelet gondoskodik a díj átadásának részleteiről, illetve a mindenkori költségvetésben biztosított fedezetéről. 2017 májusában már az Emberi Erőforrások Minisztériumának Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkársága szervezte meg a díj átadóját.

A Magyar Néprajzi Társaság egyik rangos díja a *Pro Ethnographia Minoritatum*. Két szakembernek ítéli oda minden évben azok közül, akik a nemzetiségek szellemi és tárgyi hagyományainak a feltárása terén mutattak fel eredményeket.

(6) Az egyenlő bánásmód elvének érvényesülését országos hatáskörű közigazgatási szervként továbbra is az Egyenlő Bánásmód Hatóság (a továbbiakban: EBH) ellenőrzi és segíti. Az EBH munkájával kapcsolatos, a Keretegyezményben foglaltak végrehajtásával is összefüggő információk a www.egyenlobanasmod.hu honlapon érhetők el. Az internetes oldalakon a nemzetiségek anyanyelvén a hatóság eljárásával kapcsolatos fontos tudnivalók, angol nyelven pedig esetleírások, néhány jelentősebb ügy összefoglalója is olvasható.

(Az EBH tevékenységéről a III. fejezetben a Keretegyezmény 4. cikkéhez kapcsolódóan adunk részletes tájékoztatást.)

(7) Az Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárság megjelenik a kormányzati internetes portálon, a nemzetiségekkel kapcsolatos kormányzati munkával, a nemzetiségek életével összefüggő tájékoztatás általánossá tétele érdekében. A www.kormany.hu honlapon tettük elérhetővé többek között a Keretegyezményhez és a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartájához kötődő sajtóhíreket és dokumentumokat. Emellett a <http://emberijogok.kormany.hu> honlapon is megjelennek a Magyarországon élő nemzetiségek.

A nemzetiségek bevonása a kormányzati politika alakításába

(1) A nemzetiségi törvény rendelkezései alapján a nemzetiségek önkormányzatai intézményeket hozhatnak létre, illetve már működő, más fenntartók által működtetett kulturális és oktatási intézményeket vehetnek át. A nemzetiségi közösségek kulturális autonómiája gyakorlati érvényesüléséhez a központi költségvetés pénzügyi forrásokat biztosít. (E kérdésekről részletes információkat az ország-jelentés III. fejezetében, a Keretegyezmény 15. cikkelyéhez kapcsolódó intézkedésekről tájékoztató részben adunk.)

A nemzetiségekhez kapcsolódó nem-kormányzati szervezetek, kapcsolódó intézmények és egyéb érintettek bevonása különféle bizottságokban, tematikus munkacsoportokban is megvalósul. A következőkben e testületeket foglaljuk össze és mutatjuk be.

(2) A Kormány 1039/2012. (II. 22.) Korm. határozatában rendelkezett az **Emberi Jogi Munkacsoport** életre hívásáról, melynek fő feladata, hogy figyelemmel kíséresse az emberi jogok érvényesülését Magyarországon, konzultációt folytasson a civil szervezetekkel, érdekképviselői és szakmai szervezetekkel, valamint alkotmányos szervekkel, emellett pedig elősegítse az emberi jogok magyarországi érvényesülésével kapcsolatos szakmai kommunikációt. A munkacsoport ennek érdekében Emberi Jogi Kerekasztalt működtet, melynek célja, hogy a munkacsoport konzultációt folytasson az emberi jogok magyarországi érvényesülését vizsgáló civil szervezetekkel, érdekképviselői és szakmai szervezetekkel, elősegítse az emberi jogok magyarországi érvényesülésével kapcsolatos szakmai kommunikációt, továbbá ajánlásokat fogalmazzon meg a munkacsoport tevékenységével, feladataival összefüggésben. Az Emberi Jogi Kerekasztal tagjai 11 tematikus munkacsoport keretében tárgyalják meg az aktuális emberi jogi kérdéseket, javaslatokat fogalmazzon meg a döntéshozók felé. Az e tematikus munkacsoportok között 2013. február 14-én megalakult **Nemzetiségi Ügyekért Felelős Tematikus Munkacsoport** célja, hogy elősegítse a nemzetiségi jogok érvényesülését Magyarországon, nyomon kíséresse azok gyakorlatba ültetését, és szükség esetén – a tapasztalatok birtokában – módosítási javaslatokat tegyen a Kormány felé. Tagjai a legnagyobb létszámú és szervezettséggel rendelkező nemzetiségi civil és szakmai szervezetek képviselői. A tematikus munkacsoport rendszeresen, évente kétszer ülésezik.

(3) A **Roma Koordinációs Tanács** (a továbbiakban: Tanács) a roma népesség hatékony felzárkózásának előmozdítása érdekében biztosít színteret a párbeszédre és az együttműködésre. 2017-ben a Roma Koordinációs Tanács szervezeti struktúrájának átalakítására, valamint a partnerség kibővítésére került sor: a Tanács tagsága 29 főre bővült, továbbá a Tanácson belül munkájának megkönnyítése céljából tematikus szakpolitikai testületek felállítására került sor, amely többszintűvé tette annak működését. A Tanács tagjai roma civil szervezetek képviselői, egyházak, önkormányzati szövetségek, az országos és területi roma nemzetiségi önkormányzatok, a roma nemzetiségi szószóló, valamint a Nemzeti Gazdasági és Társadalmi Tanács képviselői, az Alapvető Jogok Biztosa, és a Magyar Tudományos Akadémia elnöke által felkért szakértő képviselő, illetve a Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat elnöke. A tanács állandó meghívottja az Országgyűlés Kulturális Bizottságának és Népjóléti Bizottságának az elnöke, az EBH, valamint a KSH elnöke.

A Tanács feladatai közé tartozik, hogy felhívja a figyelmet mindazokra a problémákra, amelyek nehezítik a romák felzárkózását segítő intézkedések megvalósulását; véleményt nyilvánít intézkedési javaslatokról, továbbá a hazai és nemzetközi jelentésekről, tájékoztatókról és beszámolókról; javaslatokat fogalmaz meg, közreműködik a felzárkózást elősegítő szakmai hálózatok kialakításában, fejlesztésében. Részt vesz a romák társadalmi helyzetének

javításával, és társadalmi integrációjának elősegítésével kapcsolatos feladatok hatásának értékelésében, így a *Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia* (a továbbiakban: Felzárkózási Stratégia) megvalósításának nyomon követésében, az intézkedési tervének évenkénti értékelésében, illetve a stratégia rendszeres revíziójában. A Roma Koordinációs Tanács javaslattételi munkájának kiszélesítése céljából létrehozott tematikus szakpolitikai testületek: foglalkoztatás, oktatás-gyerekjólét, lakhatás, roma kultúra, területfejlesztés és cigánypasztoráció területeken jöttek létre. A testületekben gyakorlati tapasztalatokkal bíró szakemberek dolgoznak, a 6 szakpolitikai testület keretében 60 fő, többségében civil szervezetet képviselő szakértő bevonására került sor.

(4) Az 1199/2010. (IX. 29.) Korm. határozattal létrehozott **Társadalmi Felzárkózási és Cigányügyi Tárcaközi Bizottság** megalakulása óta folyamatosan biztosítja az összkormányzati koordinációt a tartósan rászorultságban élő személyek életkörülményeinek, társadalmi helyzetének javítása, valamint társadalmi integrációjának elősegítésére irányuló kormányzati tevékenység összehangolása érdekében.

Jelen ország-jelentés összeállításába is bevontuk az összes érintettet, azaz megkerestük az országos nemzetiségi önkormányzatokat, amelyek az adott nemzetiség egészét képviselik; illetve nemzetiségenként egy-egy – lehetőség szerint a legjelentősebb – civil szervezetet is. A (nem minden megszólított szervezettől) beérkezett válaszok alapján alább olvasható néhány értékelés vagy jó gyakorlat a beszámolási időszakra vonatkozóan.

(5) A **német** közösséget szolgáló *Magyarországi Német Ének-, Zene és Tánckarok Országos Tanácsa* (a továbbiakban: Landesrat) önálló jogi személyként saját alapszabállyal, szervezettel, képvisellel, elkülönült gazdálkodással rendelkező társadalmi szervezet, közhasznú országos egyesület. Együttműködő partnere a Magyarországi Németek Országos Önkormányzatának. A Landesrat, mint országos ernyőszervezet, 232 regisztrált tagegyesület (felnőtt, ifjúsági és gyermek kultúrcsoport) mintegy 6000 együttműködő aktivistájának tevékenységét fogja össze, biztosítva részükre a színvonalas szakmai fejlődést. A szervezet közhasznú tevékenysége kiterjed az ének-, zene- tánc-, egyházzene területére, gyermek-, ifjúsági és a felnőtt korosztályra. A Landesrat felelősséggel viseltetik a hazai németiség identitásának megőrzése, anyanyelvének és zenei anyanyelvének ápolása, valamint kulturális hagyományainak megőrzése terén.

A Landesrat évente országos fesztivált rendez 3 éves rotációs rendszerben úgy a felnőtt, mint a gyermek csoportok számára. Az arany minősítést elért csoportok jogot nyernek a fesztivál gálán való részvételre. Az országos fesztivál méltó keretet nyújt azon személyek kitüntetésére, akik a hazai németiség ének- (*Stefan-Kerner-Preis*), zene- (*Josef-Gungl-Preis*) és tánckultúrájának (*Volkstanzkultur*) ápolásában kiemelkedőt alkottak. A Landesrat német nemzetiségi hagyományörző programjait az ország különböző, németek lakta településein valósítja meg. A szervezet munkájáról havonta tájékoztatást nyújt német nyelven megjelenő információs lapjuk, a *LandesratForum*. A kulturális örökség megőrzése érdekében a beszámolási időszakban is minden évben megszervezett programok voltak:

- *Harmonikawoche*: Országos német anyanyelvi-, népzenei hagyományörző-, hitéleti-, identitást erősítő szakmai hét. A hazai német zenei anyag harmonika zenekari feldolgozásán alapuló esemény célja a hagyományörzésen túl a közösség formálása, valamint a zenész utánpótlás nevelése is.
- *Singwoche*: Magyarországi német énekhagyományt őrző-, identitást erősítő szakmai hét (kórus hangképzés, dalsokor összeállítás, karnagyi munka, gyűjtés, stb.). Az

eseménynek része a kultúrcsoportok vezetőinek képzése, illetve továbbképzése is (kórusvezetők, önképzők zenei hete, alapismerettől a szakmai fejlődésig).

- *Volkstanzwoche*: Országos német néptáncosok, identitást erősítő, hagyományörző találkozója.
- *Schwabenjugendtreffen*: Sváb fiatalok országos kulturális identitást erősítő találkozója. A fiatalok aktivizálása, közösségi élet lehetőségeinek megteremtése céljából megszervezett esemény a résztvevő fiataloknak lehetőséget ad egymás megismerésére, a közösségben fejlődésre, valamint az együttműködésre.
- *Régi hangszeres zenészek országos találkozója*: Az eseményen a hazai németiségre jellemző hangszeren – gombos harmonika, szájharmónika, cimbalom és citera – játszó zenészek vesznek részt. A program német nyelvű szentmisével kezdődik vagy zárul.
- *Familienmusik*: Családi Zenekarok Országos Találkozója. Az egyre sikeresebb rendezvény régi sváb családi hagyományt elevenít fel. Cél, hogy minél több családban folytatódjon az összetartozást erősítő muzsikálás régi és szép hagyománya.
- *Magyarországi német egyházzene ünnepe*: Évente valamely, németek lakta település templomában kórusok és zenekarok közreműködésével megrendezett esemény. A program kórusok, zenekarok együttműködésével valósul meg.
- *Országos fesztiválok*: A Landesrat évente rendez országos fesztivált úgy az ifjúsági, mint a felnőtt együttesek részére, rotációs rendszerben, minden évben más szekció részére (Országos gyermek német néptánc minősítő versenyek, Magyarországi német ifjúsági kórusok országos fesztiválja, Magyarországi német fúvószenekarok országos fesztiválja).

(6) A Magyarországon kb. 350 éve élő magyar anyanyelvű, erdélyi **örmény** gyökerekkel rendelkező közösség szervezete, az 1997 óta működő *Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület* sokat tett a magyarörmény kultúra- és hagyományok ápolása és a közösségépítés érdekében. Az egyesület tájékoztatása szerint – két évtizedes fennállásának korábbi éveihez hasonlóan – a beszámolási időszakot is publikációk, kiadványok, számos könyv kiadása, kutatások, hazai és nemzetközi konferenciák, kiállítások és egyéb események, kezdeményezések jellemezték. Az egyesület célja az örmény nemzetiségi kultúra (irodalmi, történelmi, művészeti, tárgyi) ápolásának, kutatásának, megmentésének segítése, az örmény katolikus hitélet fennmaradásának támogatása, valamint az épített örökség felújítása (templomok, temetők, emlékhelyek Erdélyben és a Délvidéken). Összefogja a magyarországi és az erdélyi közösségeket, amelyek számára az *Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek* lapot havi 1150 példányban jelenteti meg. A beszámolási időszakban a *Fővárosi Örmény Klub* havonta kulturális műsorokkal, filmvetítésekkel, örmény származású hírességek, művészek, sportolók bemutatásával zajlott. A korábbi évekhez hasonlóan az egyesület évente legalább egy nagyszabású kiállítást rendezett az örmény kultúra egy-egy szeletét bemutatva. Minden évben megszervezte a *Barangolás őseink földjén, Erdélyben* közösségépítő programot, valamint átadta a *Szongott Kristóf-Díjat* olyan személyeknek, akik a magyarörmény közösségért, kultúrájának megmaradásáért, a Magyarország határain túl élő közösségeiért sokat tettek. Az egyesület rendszeresen megszervezett programokon (nyári utazásokon) keresztül tartotta a kapcsolatot a határon túli, erdélyi örmény közösséggel is, emellett *Örmény Kulturális Heteket*, találkozókat, konferenciákat, előadásokat, megemlékezéseket szervezett. A számtalan színes rendezvény és projekt közül néhány jelentősebb esemény az alábbiakban külön is bemutatásra kerül.

2015-ben, az örmény Genocídium 100. évfordulójára rendezte meg az egyesület első alkalommal a *Velünk élő kultúrák: Örmények* c. országos középiskolai (világi és egyházi)

tanulmányi versenyt, melyen 21 középiskola vett részt. Az esemény fővédnökei Dr. Erdő Péter bíboros, prímás és Dr. Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes voltak. 2016. március 19-én az országos középiskolai tanulmányi verseny döntője Budapesten zajlott le igen nagy sikerrel, a versenyről filmfelvétel és portréfilm is készült. 2016. november 16-án a *Velünk élő kultúrák: örmények – Egy tanulmányi verseny története képekben* címmel Budapesten kiállítás nyílt a tanulmányi versenyről.

2015-ben az egyesület közreműködött az Országos Széchényi Könyvtár és az Örmény Nemzeti Könyvtár *Az örmény nép tragédiája az I. világháborúban* c. kiállításának szervezésében, tárgyak biztosításában, valamint protokolláris feladatok ellátásában. Az egyesület elnöke több előadást tartott a Genocídium témakörében. 2015. május 23-án az örmény genocídium áldozatai emlékére XIX. Nersesz Bedrosz örmény katolikus pátriárka szentmisét celebrált, amelyen az egyesület szervezésével több ezren vettek részt. A 100 éves évforduló emlékére megjelent a *Napút* folyóirat örmény tematikus száma az Egyesület támogatásával. Ősszel az Egyesület a *Magyarörmény emlékek könyvekbe zártan* c. kiállítással, örmény kulturális műsorral és fogadással mutatkozott be Budapesten.

2016-ban az örmény katolikus hitélet fellendítése és hagyományteremtő célból – az örmény nyelvű szentmise mellett – a Fogolykiváltó Boldogasszony-napi búcsú köré *Tarka nap* címmel családi találkozót rendezett az egyesület, gyermek, ifjúsági, és felnőtt programokkal. A 2016. augusztus 11-14. között megrendezett Kárpát-medencei magyarörmény, székely és csángó találkozón (Gyimesbükk, Románia) az elnök előadást is tartott.

Az egyesület 2017-ben is kiállításokat rendezett az örmény genocídium emlékére, és nagy sikerrel ismét megrendezte a *Tarka napot*. A korábbi évekhez hasonlóan, immár 21. alkalommal júliusban megrendezték az erdélyi *Barangolás őseink földjén* (Máramaros, Bukovina, Radnai Havasok, Csicsói Hargita, Keresztúr és Székelyvarság) című programjukat. Az egyesület részt vett egynapos kirándulásokon is az örmények nyomában (Feldebrő, Tarnaszentmária, stb.). Az örmény kultúráról szakkönyveket adományoztak a megyei könyvtáraknak és támogatták az Artashat Örmény Színház működését, új darab bemutatását.

(7) A magyarországi **román** közösséget szolgáló *Battonyai Románok Nemzetiségi Egyesülete* 1991 óta működik, tagjainak száma 54 fő volt a beszámolási időszakban. Céljai és feladatai között szerepel a román nemzetiségi identitástudat, a közösséghez való tartozás erősítése, a román nyelv ápolása, a szokások és hagyományok megőrzése, s mindezek átörökítése a következő generációnak, továbbá a nemzetiségi oktatás és az emberek hitéletének segítése és támogatása. Az egyesület folyamatos feladatának tekinti, hogy szoros kapcsolatot ápoljon a településen illetve azon kívül működő román, de más nemzetiségi és egyéb civil szervezetekkel, intézményekkel is. Közös rendezvényeket szerveznek, és egymás rendezvényein is részt vesznek. Az egyesület a beszámolási időszakban folyamatos segítséget nyújtott a Battonyán letelepedni szándékozó román családoknak az ügyeik intézésében, kapcsolatok kialakításában, gyermekeik számára megfelelő óvodai, iskolai ellátás megtalálásában, segítve integrálódásukat a battonyai román közösségbe.

A hitélet és a román nemzetiségi oktatás támogatására az egyesület 1992-ben létrehozta a Lucian Magdu Alapítványt, amely a beszámolási időszakban is évente különböző rendezvényeket támogatott és szervezett a battonyai román óvoda és iskola tanulói számára. Ilyen volt egyebek mellett a húsvéti hagyományörző projektnap szervezése óvodás és iskolás gyerekek számára, a *Vocea Crăciunului* (Karácsony hangja) karácsonyi énekverseny támogatása (1-8. osztályosoknak), a kolindálás (háznál házra járó karácsonyi kántálás) régi

hagyományának ápolása a településen, Magdu Lucian battonyai román költő emlékére országos szavalóverseny szervezése a magyarországi román iskolák számára, valamint olvasótábor szervezése Gyulán, a hazai románság központjában. Az egyházi hitoktatás, hitélet területén van még tennivalója az alapítványnak, amelyet a jövőben az egyesület támogatni fog.

Az egyesületnek régi álma valósult meg azzal, hogy egy román nemzetiségi tájház létrehozásához 2018-ban sikerült épületet vásárolni. Az összegyűjtött tárgyi emlékek bemutatásán keresztül a tájház jó szolgálatot tehet a múlt megismerésében és megőrzésében az ifjúság számára, mivel az általános iskolában a tanulók nemcsak heti 1 román népismeret órán olvashatnak, tanulhatnak majd őseik életéről, hanem így a valóságban is megismerhetik azt. A közösségfejlesztés és identitástudat erősítése céljából az egyesület évek óta többnapos kirándulásokat szervez Romániába.

(8) A Magyarországon élő **szerb** közösség, annak több intézménye jelentős támogatásban részesült az elmúlt időszakban. A *Magyarországi Szerb Kulturális és Dokumentációs Központ* tevékenysége jelentősen bővült. Kulturális programjai nem csak a *Szerb kulturális hónap* idejére összpontosulnak, hanem egész évben tartanak, a Szerb Kulturális Központ közösségi terében, valamint több vidéki helyszínen egyaránt. Együttműködő partnereik nem csak a magyarországi szerb közösség és szervezetei, mint a helyi önkormányzatok, az iskolarendszerük, vagy a Budai Szerb Ortodox Egyházmegye, hanem jelentős együttműködésük van több külföldi szerb és magyar partnerrel egyaránt, mint például a frankfurti Sedmica, a bécsi Prosvjeta, vagy az újvidéki Fórum Kiadó. Aláírt együttműködési megállapodásuk van a Vajdasági Magyar Nemzeti Tanáccsal és intézményeivel. A Központ éves szinten több mint 80 programban és projektben vesz részt Magyarországon és külföldön, mint szervező, társszervező, vagy együttműködő partner. Emellett a Központ évente pályázatot ír ki, amelyen keresztül a helyi szerb nemzetiségi szervezetek kulturális kezdeményezéseit támogatja, és amelynél a döntéshozatalban a Szerb Országos Önkormányzat Kulturális Bizottsága áll a rendelkezésükre. Ezzel a döntéssel az intézmény továbbadott támogatással, valamint költségvetésének jelentős részével támogatja a kiemelt programokat helyi szinten, a legtávolabbi települések közösségeit is segítve, országos szinten. Az intézmény többször részesült elismerésben, leginkább Szerbiában és Németországban, mint a kultúrát ápoló és a kulturális és interkulturális együttműködést segítő intézmény – egyfajta „híd” szerepet betöltve Magyarország és Szerbia kulturális együttműködésében.

A Magyarországi Szerb Kulturális és Dokumentációs Központ a *Nyilvános Könyvtár*, valamint a *Venclovcics Műhely* működéséért is felelős. A *Venclovcics Műhely* elképzeléseit tekintve, már egy kortárs, újító kiadó a magyarországi szerb közösség keretein belül, de egyben hagyománytisztelő. Hogy a látszólag két különböző szemlélet akár párhuzamosan is futhat egymást erősítve, azt számos kiadvány bizonyítja: a Baština (Örökség), Staze (Utak), a Venclovcics Műhely magyar nyelvű fordításai, valamint hanghordozó kiadványok. A Venclovcics Műhely főszerkesztője Milosevits Péter, akit mint kortárs írókat már sokan megismertek és megkedveltek. Az utóbbi években több magyarországi szerb szerző művét is kiadták magyar fordításban is, többek között Stepanović Predrag, Milosevits Péter, Dujmov Dragomir írásait, és ez a projekt folytatódik a jövőben is. A Szerb Országos Önkormányzat által alapított könyvtárról is a Központ gondoskodik 2003 óta. A könyvtár kiemelt figyelemmel kíséri a magyarországi szerbek kiadványait és törekszik rá, hogy azokat beszerezze – ez a nemzetiségi gyűjtemény a legkeresettebb a szerb közösségben, kutatásokhoz, szakdolgozatok írásához használják. A könyvtár gyűjti és őrzi a Szerb Kalendárium és a Szerb Hetilap számait, de minden olyan kiadványt is, amely valamilyen módon kapcsolódik a magyarországi szerb közösség életéhez.

(9) A *Magyarországi Szlovének Szövetsége* 1990-ben történt megalakulása óta fő feladatának tekinti a Magyarországon élő *szlovének* nyelvének, kultúrájának és identitásának a megőrzését. A szervezet tájékoztatása szerint a törvényben foglalt elvek több lehetőséget biztosítanak számukra, mint amennyit kisszámú közösségük ki tudna aknázni. Ezzel együtt a szervezet számos eredményt ért el az elmúlt időszakban, tevékenykedése minden területén. A beszámolási időszakban elkezdődött egy, a szlovén Rábavidékre kiterjedő átfogó gazdaságfejlesztési program előkészítése, amely programtól a lehetőségek bővülését várja a nemzetiségi közösség.

(10) A hazai *szlovák* közösség kulturális életét számos rendezvény színesíti, egyebek mellett az Országos Szlovák Önkormányzat által kétévente megszervezett *Egyházi énekkarok találkozója*, a Magyarországi Szlovákok Kulturális Intézetének *Táncforgatag* című minősítő rendezvénye, valamint a tájház vezetők országos konferenciája. A Vertigo Szlovák Színház *Gyermekek a gyermekeknek* című gyermek színjátszó szemlét, szlovák filmszemlét, valamint *Együtt a színpadon (is)* címmel nemzetközi színházi találkozót szervezett a beszámolási időszakban. A Magyarországi Szlovákok Szövetsége évente megrendezi szlovák versmondó és népdaléneklési versenyét, az – énekkarok és folklórcsoportok számára meghirdetett – *Szlovák Pacsirta* című országos minősítő versenyt.

A Nyelvi Karta hetedik időszaki jelentése és eredményei

Magyarország a Keretegyezményhez való csatlakozásával azonos módon, 1992-ben az első között csatlakozott az ET *Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartájához* (a továbbiakban: Nyelvi Karta). Hazánk kezdetben hat nemzetiségi nyelvre (német, szlovák, horvát, román, szlovén és szerb) vonatkozólag vállalt kötelezettségeket, amelyet 2008-ban kiterjesztett a cigány (romani és beás) nyelvekre. A Nyelvi Kartához való csatlakozásunkkal vállalt kötelezettségeket Magyarország folyamatosan teljesíti, az 1999-ben hatályba lépett egyezmény magyar vállalásainak a teljesüléséről Magyarország háromévenként beszámol. Az ET kisebbségvédelmi dokumentumai vizsgálata kapcsán ugyanakkor továbbra is elmondható, hogy Magyarország belső jogrendszere számos területen szélesebb körű jogokat biztosít a nemzetiségek számára, mint maga a Keretegyezmény vagy a Nyelvi Karta.

A beszámolási időszak elején, még a korábbi, hatodik időszaki ország-jelentés vonatkozásában a beszámolóban foglaltak helyszíni vizsgálata céljából 2015. október 13. és 15. között Magyarországra látogatott a Nyelvi Karta Szakértői Bizottságának delegációja, amely a nemzetiségek anyanyelv-használati jogainak gyakorlati érvényesülését helyszíni konzultációk alkalmával értékelte. A Szakértői Bizottság a magyar hatóságok, valamint az országos nemzetiségi önkormányzatok, civil szervezetek képviselői mellett a nemzetiségi szószólókkal (a Magyarországi nemzetiségek bizottságával) is találkozott. A nemzetiségi nyelvhasználathoz kapcsolódó egyes szakterületekkel történt megbeszélés során a delegáció kifejezte elismerését a hatodik időszaki ország-jelentéssel kapcsolatban. A magyarországi helyzetben előrelépésként kiemelték egyebek mellett a nemzetiségi önkormányzati rendszer jó működését, valamint a nemzetiségi oktatás és média területén történt előrelépéseket.

A jelen ország-jelentésben érintett időszakban Magyarország egy alkalommal számolt be az ET részére a Nyelvi Karta végrehajtásáról: a hetedik időszaki jelentés a 2014 januárja és 2017 januárja közötti időszakra vonatkozó helyzetről, feladatokról és intézkedésekről ad tájékoztatást. Részletesen taglalja a nemzetiségi nyelvi jogok megvalósulását, főként a közigazgatás, az igazságszolgáltatás, az oktatás-nevelés, a kultúra, a tájékoztatási eszközök, a

gazdasági és társadalmi élet, valamint a határon átnyúló kapcsolatok területén. A nemzetiségek „történelmi” településein és az átalakult nemzetiségi önkormányzatok székhelytelepülésein a Nyelvi Kartában felsorolt nyelvi jogok kezdeményezés nélkül, automatikusan biztosítandóak.

II. A MINISZTERI BIZOTTSÁG AJÁNLÁSAINAK MEGVALÓSÍTÁSÁRA HOZOTT, LÉNYEGI KÉRDÉSEKRE VONATKOZÓ INTÉZKEDÉSEK

Az ország-jelentés II. fejezetében, alább adunk tájékoztatást a kiemelt kérdésekről, illetve az eddigi ajánlások végrehajtására meghozott intézkedésekről, irányelvekről, valamint a Magyarországon élő nemzetiségeknek az egyes tárgykörökkel összefüggő helyzetéről.

Ajánlásokra vonatkozó általános válaszok

(1) Ahogy azt korábban is jeleztük a kormányzati észrevételekben, Magyarország Kormánya mindent megtesz annak érdekében, hogy erősítse a toleranciát és a kisebbségekhez való tiszteletteljes hozzáállást a többségi társadalmon belül. A magyarországi őshonos nemzetiségek jól érzik magukat Magyarországon; a jogszabályalkotás és nemzetiségpolitikai gyakorlat jó irányát, a társadalmi légkör kedvező alakulását az is alátámasztja, hogy az eltelt évek során növekedésnek indult a nemzetiségi identitásukat megvallók száma és lakosságon belüli aránya.

A magyarországi nemzetiségpolitika a tizenhárom őshonos nemzetiség védelmét tartja szem előtt, a Keretegyezmény ajánlásainak maximális betartásával. A nemzetiségi törvény által előírt, 100 évre vonatkozó feltételt már a korábbi, a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló 1993. évi LXXVII. törvény is tartalmazta, az új nemzetiségi törvény az 1993. évi törvényre alapozva fejlesztette tovább Magyarország nemzetiségpolitikáját. A feltétel történelmi hagyományok miatt került bele a törvénybe: az autochton nemzetiségeknek az egykori Magyar Királyság területén minimum 100 éve élő nemzetiségeket tekintjük. Magyarország nyitott és befogadó azokkal szemben, akik legalísan, az európai törvények betartásával érkeznek országunkba.

Magyarországon a demokrácia alappillérei az önkormányzatok és a választott parlamenti képviselők. Szintén jeleztük korábban, hogy a kettejük közti kapcsolat a nemzetiségek belügye; együttműködésüket azonban a Kormány mindenben támogatja. Magyarországon, ha egy adott településen a legutóbbi, 2011. évi népszámlálás adatai alapján legalább huszonötven egy adott nemzetiséghez tartozónak vallották magukat, akkor nemzetiségi önkormányzat alakulhat. A helyi önkormányzat és a helyi nemzetiségi önkormányzat hatékony és tartalmas együttműködéséhez minden feltétel és támogatás adott, ennek tartalommal való megtöltése a helyi érdekeltek feladata.

A kormányzati felelősségvállalás a nemzetiségpolitikában nem terjedhet túl az egyes nemzetiségek önmagukról, saját sorsuk alakításáról vallott elképzelésein, a nemzetiségek közösségei is felelősek saját jövőképük formálásáért. A nemzetiségpolitika megvalósítása elképzelhetetlen a nemzetiségi közösségek, az azokhoz tartozó egyének mindennapi aktivitása nélkül. A nemzetiséghez tartozók asszimilációját lassítani csak együttműködésben lehetséges. A véleményezési, egyetértési, együttdöntési jog gyakorlása a nemzetiségi önkormányzati rendszer keretében helyi, regionális és országos szinten valósul meg.

A nemzetiségekre vonatkozó jogi szabályozás változása

(1) A nemzetiségi jogokat meghatározó jogszabályi környezet mára kialakult, annak finomhangolása folyamatos. Az Alaptörvényből eredeztethető, a nemzetiségek jogairól szóló sarkalatos törvény összegezte és bővítette a nemzetiségek jogainak spektrumát. Az egyéb jogszabályok kidolgozása során beépültek a szakmai jogszabályokba is a nemzetiségi

vonatkozású rendelkezések. A sarkalatos és szakmai törvények végrehajtási rendelkezései kidolgozásában is érvényesülnek a nemzetiségek jogai. Az előző ország-jelentésben részletesen bemutattuk a megújult közjogi rendszerben született legfontosabb törvényeket, valamint összefoglaltuk a nemzetiségi törvény számos új és pozitív hozadékát – jelen országjelentésben ezért csupán a beszámolási időszakra vonatkozó, főbb jogszabályi változásokat ismertetjük.

Magyarország Alaptörvénye 2011-ben deklarálta a nemzetiségeket érintő, és alkotmányi szintű szabályozást igénylő alapvető jogokat és kötelezettségeket, amelyeknek érvényesülését a sarkalatos törvényi formát öltő nemzetiségi törvény biztosítja. A nemzetiségi törvény a hatályba lépése óta széles körben meghatározza a nemzetiségeket megillető egyéni és közösségi jogokat, amelyek megfelelnek az európai uniós és nemzetközi elvárásoknak, így a nemzetiségi törvény a beszámolási időszakban számottevő változáson nem ment keresztül.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: új Polgári Törvénykönyv) 2014. március 15-én lépett hatályba. Az új Polgári Törvénykönyv 2:54. § (5) bekezdése szerint a közösség (magyar nemzet, valamely nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösség) bármely tagja jogosult – harminc napon belül – bírósághoz fordulni, ha személyiségének lényeges vonása az adott közösséghez tartozás és a közösséget nagy nyilvánosság előtt súlyosan sértő vagy kifejezőmódjában indokolatlanul bántó jogsérelem érte. A jogsértéssel elért vagyoni előny átengedésén kívül az igény érvényesítője a személyiségi jogsértésnek valamennyi szankcióját érvényesítheti.

A közösség megsértése esetén az ügyész – az általános elévülési időn belül – a sértett hozzájárulása nélkül indíthat keresetet. A gyűlöletbeszéd szabályozásának háttérét az Alkotmánybíróság és a Legfelsőbb Bíróság korábbi gyakorlatában megjelent azon elmélet adta, amely szerint speciális csoportok esetén a csoportot ért jogsérelem átsugárzik a csoport tagjaira, akik így jogosultak lehetnek igényt érvényesíteni.

A nemzetiségi törvényben meghatározott nemzetiségi önkormányzatok költségvetési támogatásainak részletszabályait 2016 decemberéig a nemzetiségi célú előirányzatokból nyújtott támogatások feltételrendszeréről és elszámolásának rendjéről szóló 428/2012. (XII.29.) Korm. rendelet tartalmazta, majd 2017. január 1-jétől a szabályozás kormányrendeleti szintről törvényi szintre emelkedett, jelezve ezzel a nemzetiségek központi támogatásának fontosságát. Így tehát 2017-től a nemzetiségi önkormányzatok működési és feladatalapú támogatásainak feltételeit és azok elszámolási rendjét a mindenkori költségvetési törvény kijelölt melléklete tartalmazza (2017-re vonatkozóan a Magyarország 2017. évi központi költségvetéséről szóló 2016. évi CX. törvény 9. sz. melléklete). Emellett szintén a 2017. évtől vált irányadóvá a nemzetiségi célú támogatások igénybevételének, felhasználásának és elszámolásának részletszabályairól szóló 308/2016. (XII.16.) EMMI rendelet, amelyben a jogalkotó a nemzetiségpolitikáért felelős miniszter számára meghatározott központi költségvetési támogatásokkal kapcsolatos feladatok ellátására az Emberi Erőforrás Támogatáskezelőt jelölte ki. (A nemzetiségi támogatások rendszerét a III. fejezetben a 15. cikk alatt részletesen bemutatjuk.)

2016 szeptemberétől az emberi erőforrások minisztere által adományozható elismerésekről szóló 26/2016. (IX. 8.) EMMI rendelet értelmében a miniszter feladat- és hatáskörébe tartozó, illetve az azt támogató területeken végzett kiemelkedő, illetve magas színvonalú szakmai tevékenységért *Pro Cultura Minoritatum Hungariae* díj kerül adományozásra.

A kulturális ágazatban a helyi önkormányzat és a nemzetiségi önkormányzat által foglalkoztatott közalkalmazottak részére 2017-ben kifizetésre kerülő kulturális illetménypótlékhoz kapcsolódó támogatásról szóló 8/2017. (I. 23.) Korm. rendelet és a kulturális ágazatban foglalkoztatott közalkalmazottak illetménypótlékának folyósításához kapcsolódó költségvetési forrás biztosításáról szóló 1020/2017. (I.23.) Korm. határozatban foglaltakra tekintettel az országos és helyi nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott kulturális intézményekben foglalkoztatottak is érintetté váltak. A kulturális illetménypótlék bevezetése kapcsán a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény végrehajtásáról a művészeti, a közművelődési és a közgyűjteményi területen foglalkoztatott közalkalmazottak jogviszonyával összefüggő egyes kérdések rendezéséről szóló 150/1992. (XI. 20.) Korm. rendeletben felsorolt kulturális munkakörökben foglalkoztatottak számára 2017-től a központi költségvetés többletforrást biztosít. A nemzetiségi önkormányzati fenntartók részére a központi költségvetés minden hónapban támogatást nyújt a 2017. január – november foglalkoztatással összefüggésben kifizetett kulturális illetménypótlékra, továbbá az arra tekintettel ténylegesen megfizetett szociális hozzájárulási adó fedezetére.

A rasszizmus, a gyűlölet-bűncselekmények, illetve a gyűlöletbeszéd elleni küzdelem

(1) A kormány álláspontja szerint a vagyoni, vallási, etnikai, világnézeti, politikai meggyőződésre tekintet nélkül mindenki számára garantálni kell a védelem jogát, amelyet az egyik legalapvetőbb emberi jognak tart, ezért több intézkedést hozott a gyűlöletbeszéd és a **gyűlölet-bűncselekmények** büntetőjogi szabályozásával kapcsolatban. Az Igazságügyi Minisztérium tájékoztatása szerint büntetőjogi szempontból a rasszizmus, az antiszemitizmus vagy egyéb hátrányos megkülönböztetés által motivált nem erőszakos, uszító jellegű magatartások közé első sorban az önkényuralmi jelkép használata (335. §), a közösség elleni uszítás (332. §), és a nemzeti szocialista és kommunista rendszerek bűneinek nyilvános tagadása (333. §) bűncselekmények sorolhatók, míg az erőszakos cselekmények közül a közösség tagja elleni erőszakot (216. §) kell kiemelni. A fenti bűncselekményekre vonatkozó szabályozás a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényben (a továbbiakban: Büntető Törvénykönyv) található.

A közösség elleni uszítás bűncselekményével kapcsolatban az EU Pilot programon keresztül az Európai Bizottság 2015. december 23-án megkeresést intézett a magyar Kormányhoz a Tanács rasszizmus és az idegengyűlölet egyes formái és megnyilvánulásai elleni, büntetőjogi eszközökkel történő küzdelemről szóló 2008/913/IB kerethatározata (2008. november 28.) magyarországi átültetése tárgyában. Az Európai Bizottsággal történt egyeztetések eredményeként sor került a Büntető Törvénykönyv kérdéses rendelkezéseinek módosítására, amely értelmében a Büntető Törvénykönyv 332. §-ának tényállása kifejezett hivatkozást tartalmaz a gyűlölet mellett az „erőszakra” történő uszításra is. Ennek megfelelően, a gyűlöletre uszítás tehát nem jelenti egyértelműen az erőszak közvetlen veszélyét, illetve az erőszakos jellegű konkrét sérelem reális lehetőségét, ez utóbbit a „erőszakra uszít” elkövetési magatartás fedi le. Továbbá, a tényállás a példálózó jelleggel felsorolt védett „csoport” mellett a „csoport tagjára” is már kifejezett utalást tartalmaz, teljes összhangban a kerethatározat idevonatkozó rendelkezésével. A Büntető Törvénykönyv 332. §-ának új szövege a módosító törvény (2016. évi CIII. törvény) kihirdetését követő nyolcadik napon, vagyis 2016. október 28-án lépett hatályba.

Az új Büntető Törvénykönyv hatályba lépése és az Alaptörvény negyedik módosításától kezdődően a hatóságok gyűlölet-bűncselekmények terén megfigyelhető hozzáállásában folyamatos fejlődés volt megfigyelhető, így a beszámolási időszakban egyre több nyomozás

indult, az ügyészség és a bíróság pedig egyre több esetben tudta az elkövető bűnösségét megállapítani, és határozatában sajátos magatartási szabályként különleges intézkedéseket írtak elő az elkövetőknek, így például holokauszt emlékhely meglátogatását vagy a témára vonatkozó könyvek elolvasását.

A 2018. július 1-én hatályba lépett büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény értelmében az *online elkövetett gyűlölet-keltő bűncselekményekkel* kapcsolatban kényszerintézkedésként az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tételét lehet elrendelni (335-336. § és 338. §). Az új jogszabály megtartotta a korábbi szabályokat, azokkal kapcsolatban csak olyan kisebb módosításokat hajtott végre, amelynek célja a kényszerintézkedés alkalmazhatósága adminisztratív akadályainak leküzdése, az eljárás egyszerűsítése. Pontosítja a kötelezett szolgáltatók körét (az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló törvényben meghatározott tárhelyszolgáltatást végző szolgáltató). Az elektronikus adathoz való hozzáférés ideiglenes megakadályozására akkor is sor kerülhet, ha az eltávolításra kötelezett azonosítása lehetetlen, aránytalan nehézséggel járna, vagy ha az elektronikus adat ideiglenes eltávolítására vonatkozóan a külföldi hatóság jogsegély iránti megkeresésétől eredmény nem várható vagy a megkeresés aránytalan nehézséggel járna.

Kiemelhető, hogy a rugalmasabb hatósági fellépés kialakítása érdekében az új törvény lehetőséget kíván adni a nem hatósági kényszerintézkedés alapján történő eltávolításra azzal, hogy feljogosítja az eljáró szervet a kényszerintézkedés alkalmazása előtt az önkéntes eltávolítás érdekében történő felhívásra. Hangsúlyozni kell, hogy a felhívás teljesítése nem kötelező. Abban az esetben, ha az ilyen adattartalom külföldön található szolgáltató rendelkezése alatt áll, nemzetközi bűnügyi jogsegély keretében kell kezdeményezni a jogsértő adattartalom eltávolítását. Ha ez a megkeresés nem vezet eredményre, a bíróság az adattartalom blokkolását rendeli el, ezáltal az adott tartalom a magyar felhasználók részére az internet szolgáltatás körében nem lesz elérhető. Mindazonáltal a blokkolás sem biztosít tökéletes védelmet, mivel technikai úton megkerülhető, ezért a nemzetközi szintű összefogás mindenképpen támogatandó a sikeresebb fellépés érdekében.

Az online gyűlöletbeszéddel és gyűlölet-bűncselekményekkel szembeni hatékony küzdelemhez elengedhetetlen továbbá az is, hogy a közösségi médiaszolgáltatók (Facebook, Twitter, YouTube stb.) maguk is tegyenek meg mindent annak érdekében, hogy az általuk üzemeltetett platformokon ne jelenhessenek meg jogsértő tartalmak. Ez egyrészt egy hatékonyan és következetesen érvényesülő önszabályozást igényel a részükről, másrészt a közvetítő szolgáltatásukkal kapcsolatos jogi felelősségük kérdéseinek a rendezése is megfontolásra érdemes.

(2) Az **Országos Rendőr-főkapitányság** a gyűlölet-bűncselekményekkel szembeni hatékony fellépés érdekében 2012 januárjában önálló szakvonalat alakított ki. Az országos szintű koordináció eredményeként a megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányságok állományából kerültek kijelölésre munkatársak, akik területi szakirányítói feladatokat láthatnak el. A nyomozó hatóságok és az ügyészségek minden bűncselekmény, illetve minden büntetendő cselekmény, továbbá minden elkövető és minden sértett vonatkozásában, megfigyelési egységenként rögzítik a bűnügyi statisztikai adatokat az egységes nyomozó hatósági és ügyészségi bűnügyi statisztikai adatkezelő rendszerben. Figyelemmel arra, hogy a statisztikai adatok rögzítése során a cselekmény motivációja nem kerül rögzítésre, így az adatokban nem különíthetők el előítélet motiválta, nem önálló törvényi tényállású cselekmények. Az Országos Rendőr-főkapitányság gyűlölet-bűncselekmény szakvonala a Gyűlölet Elleni Munkacsoporttal együtt

kidolgozta és jóváhagyta az Előítélet-indikátorok című dokumentumot (a továbbiakban: indikátorlista). Az indikátorlista segítséget nyújt az elkövető előítéletes indítékának feltárásában.

A nemzetközi mintára elkészített indikátorlista olyan objektív tényeket, körülményeket sorol fel, amelyekből arra következtethetünk, hogy egy bűncselekményt részben vagy teljes mértékben előítéletes indítékből követtek el. Az indikátorok ugyan önmagukban nem bizonyítják az előítéletes indítékot, ugyanakkor már egyetlen indikátor jelenléte is megköveteli, hogy a nyomozás az esetleges előítéletes indíték megállapíthatóságának vizsgálatára is kiterjedjen. Amennyiben valamelyik indikátor nincs jelen, az még nem jelenti azt, hogy az előítéletes indíték kizárható. Az indikátorok hasznos eszközt jelentenek a nyomozati cselekmények megtervezése során is. Ha felmerül az előítéletes indíték gyanúja, valamennyi indikátort fel kell tární, dokumentálni, és a vádemelési indítványban és a vádiratban szerepeltetni kell, így megkönnyítve az ügyészség, illetve bíróság munkáját a motiváció bizonyítására. Az indikátorok a későbbiekben akár közvetett bizonyítékokká is válhatnak, a bizonyítékok teljes körű feltárása pedig törvényi kötelezettség. A 2018. év során egy egységes nyomozási protokoll kidolgozása indult el a nyomozások szakszerűségének, eredményességének és hatékonyságának növelése céljából.

Az egyenlő bánásmód és az esélyegyenlőség előmozdítására vonatkozó törekvések

(1) Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: egyenlő bánásmód törvény) a beszámolási időszakban továbbra is az az általános antidiszkriminációs rendelkezés, amely a magyar jogrendszerben már meglévő szabályokat tette koherenssé, számos új elemmel igazodva a vonatkozó európai uniós irányelvekhez. Az egyenlő bánásmód törvény tartalmazza a helyi esélyegyenlőségi program jogintézményét. Ezt a programot a település önkormányzata fogadja el és elemzi a helyben élő hátrányos helyzetű csoportok helyzetének alakulását, meghatározza az e csoportok esélyegyenlőségét elősegítő célokat, kiemelt figyelmet fordítva a lakhatásra, az oktatásra, az egészségügyre, a foglalkoztatásra, valamint a szociális helyzetre. A helyi esélyegyenlőségi program tartalmazza a célok megvalósításának forrásigényét és a végrehajtásuk tervezett ütemezését.

(2) A Magyar Rendőrség számos, kapcsolódó jó gyakorlatról tájékoztatott a beszámolási időszak vonatkozásában. A megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányságok értékelő jelentéseikben megfogalmazták, hogy egyértelműen javult a rendőrség és a roma közösségek kapcsolata, a kommunikáció, valamint a kölcsönös tájékoztatás pontossága. Az Országos Rendőr-főkapitányság és az Országos Roma Önkormányzat 1999. szeptember 16-án együttműködési megállapodást kötött, melynek célja a rendőrség és a roma nemzetiség között a konfliktus- és előítélet-mentes viszony megteremtése, a felek közötti párbeszéd javítása. Az együttműködési megállapodás fő területei a bűnmegelőzés, az áldozattá, a bűnelkövetővé, illetve a szenvedélybeteggé válás elkerülése, az ismeretterjesztő kommunikáció, valamint a felek képviselőinek együttműködése.

Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv és a roma nemzetiségi önkormányzatok közötti együttműködésről, kapcsolattartásról szóló 22/2011. (X. 21.) ORFK utasítás (a továbbiakban: ORFK utasítás) alapján a feladatok végrehajtását évente értékeli az Országos Rendőr-főkapitányság. A rendőrség szervezeti felépítéséhez igazodva a központi kisebbségi kapcsolattartási munkacsoport és területi kisebbségi kapcsolattartási munkacsoportok hajtják végre az ORFK utasításban meghatározottakat. A roma nemzetiségi

önkormányzatokkal a kapcsolattartást megyei szinten a területi szerv vezetője, helyi szinten a rendőrkapitányság vezetője által a koordinációs feladatok ellátására kijelölt nemzetiségi összekötők és körzeti megbízottak végzik, közvetlen kapcsolatot alakítottak ki és tartanak fenn.

Az információáramlás kölcsönös, több esetben előfordult a közterületen kialakult erőszakos események (családi viszályok, rendbontások, garázdaságok, testi sértések) során, hogy az illetékes rendőrkapitányságok közvetlenül kérték a nemzetiségi vezetők közbenjárását, akik megjelentek a helyszínen, és segítettek a kialakult konfliktus csillapításában. A területi kisebbségi kapcsolattartási munkacsoportok vezetői figyelemmel kísérik, és soron kívül felterjesztik a központi kisebbségi kapcsolattartási munkacsoport vezetője részére a roma lakosság irányából érkező, illetve a jogvédő szervezetek által tett olyan panaszokat, feljelentéseket és bejelentéseket, amelyekben kifejezetten a roma származás miatti diszkriminatív rendőri intézkedést, eljárást kifogásolják. A roma lakosság, illetve a jogvédő szervezetek részéről országos szinten 2014-ben 6 db, 2015-ben 4 db, 2016-ban 1 db, 2017-ben szintén 1 db (de megalapozatlan) panasz beadvány érkezett.

A toborzó munka keretében – a hivatásos állomány utánpótlási bázisának szélesítése érdekében – megtörtént valamennyi önkormányzat irányába a roma fiatalok rendőri pályára orientálásával kapcsolatos tájékoztatás, a pályázati kiírások eljuttatása. Az ORFK utasítás hatályba lépése óta minden évben megkeresték az önkormányzatok elnökeit, hogy saját területükön végezzenek felmérést a pályaválasztás előtt álló, illetve megfelelő végzettséggel rendelkező roma fiatalok körében, annak okán, hogy érdeklődés esetén a rendőrré válás elősegítéséhez, a hivatás népszerűsítéséhez és a felvételi eljárásokhoz szükséges információkat, segítséget megkapják.

A fentiekén kívül konferenciák, programok és projektek sora valósult meg a témában a beszámolási időszakban:

- Valamennyi megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányság felmérte azon tanintézetek körét, ahol halmozottan **hátrányos helyzetű tanulók felzárkózását** célzó programokat hajtanak végre, illetve ahol jelentősebb számban vannak hátrányos helyzetű diákok. Ezen oktatási intézmények közül többen „Az iskola rendőre”, a DADA, az ELLEN–SZER és az OVI-ZSARU programokon belül általános bűnmegelőzési feladatok végrehajtása zajlik, amelyek célja a konfliktus- és előítélet-mentes viszony megteremtése, az áldozattá és elkövetővé válás megelőzése, valamint az ismeretterjesztő kommunikáció. A területi kisebbségi kapcsolattartási munkacsoportok a programok megvalósításához az anyagi, technikai feltételeket nagyrészt az ORFK utasítás 36. pontjában szereplő 1 M Ft felhasználásával és a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács közreműködésével elnyert pályázatok segítségével teremtették meg.
- A multikulturális környezetben végrehajtott rendőri intézkedésről szóló 27/2011. (XII. 30.) ORFK utasításban foglaltak szerint a helyi közösségek konfliktusmentes együttélése érdekében a parancsnokok a közrendvédelmi állomány tagjait folyamatosan tájékoztatják a kisebbségben élő társadalmi csoportok tagjaival kapcsolatos **konfliktushelyzetek kezelésének** lehetőségeiről. A megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányságok jelentései szerint a végrehajtói állomány eligazításainak rendszeresen tárgyát képezi az intézkedések során elvárt magatartás, az objektivitás fontossága, a követendő protokoll, a megkülönböztetés tilalma és az előítélet-mentes rendőri fellépés jelentősége.

- Az *Európai Roma Rendvédelmi Bajtársi Egyesület* és az Országos Rendőr-főkapitányság a Rendőrségi és Igazgatási Központ Auditóriumában 2014. május 15-én *Egyenlő esélyek a rendvédelemben* címmel **nemzetközi konferenciát** tartott, amelyen a magyarországi szakértők mellett Norvégiából, Nagy-Britanniából, valamint az Amerikai Egyesült Államokból interaktív videokapcsolat révén szólaltak meg előadók. A nyitórendezvény többek között Tove Skarstein, a Norvég Királyság nagykövete, a *Lebonyolító Alapítvány* és a *Gyűlölet-bűncselekmények Elleni Munkacsoport* képviselőinek részvételével zajlott. A konferencia célja az volt, hogy a rendészeti sokszínűség témakörben számos európai ország és nemzetközi szervezet szakmai tapasztalatait és már jól működő modelljét tanulmányozzák a résztvevők, és azok lehetőség szerint beépítésre kerüljenek a Magyar Rendőrség nemzetiségek integrációját is elősegítő munkájába.
- Az Országos Rendőr-főkapitányság és az Európai Roma Rendvédelmi Bajtársi Egyesület által támogatott *Kezdeményezés a gyűlölet alapú incidensek rendészeti kezelésének, valamint megelőzésének fejlesztésére* elnevezésű **szakmai projekt** 2014. november 19-én megtartott nyitórendezvénye szintén többek között Tove Skarstein, a Norvég Királyság nagykövete, a *Lebonyolító Alapítvány* és a *Gyűlölet-bűncselekmények Elleni Munkacsoport* képviselőinek részvételével zajlott. A projekt keretein belül 2015-ben az országot 3 régióra osztva, megyénként 3 fő szolgálatparancsnok képzésére került sor, ami a gyűlölet típusú bűncselekmények esetén a közrendvédelmi állomány speciális elméleti és gyakorlati szakmai komplex kezelésének elsajátítását célozta. A régiós beosztás célja az volt, hogy a régióban lévő, egymással szomszédos megyék végrehajtói állománya a helyesen kezelt gyűlölet-incidenseket, azok tapasztalatait megismertesse a régióon belüli további megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányság végrehajtói állományával.

A projekt elérte azon céljait, hogy tudatosan felkészítse a rendőrség gyakorló parancsnokait és hasznosítható tudást biztosítson részükre a gyűlölet motiválta incidensek megfelelő kezeléséhez, illetve pozitív képet közvetítsen a romák társadalmi szerepvállalásáról, a roma rendőrök munkájáról. A projekt képzési tematikájának kidolgozása, a hazai és a nemzetközi tapasztalatok összegyűjtése, a jogvédő szervezetek bevonása és a régiós értekezletek egy tudatosan előkészített, lépésről-lépésre haladó pozitív változást eredményezett. Ez egyrészt egy – szigorú értelemben vett – rendészeti szakmai jellegű fejlődés, előrelépés, másrészt egy rendszerszintű attitűdváltás kezdete. A projektnek köszönhetően mind a rendőrség, mind a roma közösségek hatékonyabban képesek fellépni a gyűlölet-incidensek ellen, valamint a roma reprezentánsok együttműködési képességei erősödtek a hatóságok irányába. Emellett a projekt keretein belül végrehajtott toborzó kampány elérte azokat a roma fiatalokat, akiket speciális toborzó rendezvényekkel, egy külön toborzó céllal létrehozott honlappal és társadalmi célú hirdetésekkel célzott meg. A www.sokszinurendvedelem.hu minden olyan fontos információt tartalmaz, ami egy roma fiatal rendőrré válásához szükséges lehet (törvényi feltételek, felvételi csomag, roma fiataloknak rendőrségi ösztöndíjak ismertetése).

- A lokális szinten együttműködő partnereknek egy készülő, vagy már kialakult „hate incidens” hatékony kezeléséhez az Országos Rendőr-főkapitányság Rendészeti Főigazgatóság Közrendvédelmi Főosztály vezetője 2016. április 1-jén *A gyűlölet, illetve előítélet motiválta incidensekkel összefüggő rendőri intézkedésekhez* címmel **segédletet** adott ki, ami jelentős mértékben segíti a kollégák munkáját a hasonló jellegű jogsértések során a helyes eljárási rend megjelölésével.

- Az Európai Roma Rendvédelmi Bajtársi Egyesület és az Országos Rendőr-főkapitányság szervezésében 2016. szeptember 30-án került megrendezésre *Roma nők a rendvédelemben* című **toborzó kampány** – az újpesti nyitórendezvényt követően – Komárom-Esztergom, Nógrád, Tolna és Veszprém megyében.
- Az Országos Rendőr-főkapitányság és az Országos Roma Önkormányzat közötti együttműködési megállapodás alapján és keretein belül egyes megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányságok az eltérő kultúrák közelítése, illetve a multikulturális közeg elfogadása érdekében – az Országos Rendőr-főkapitányság kezdeményezésére – a roma származású és/vagy hátrányos helyzetű fiatalok részére ***Ki mit tud? vetélkedőt hirdettek***, amire jelentős számú versenyző nevezett. A megyei megmérettetések lebonyolítását követően az Országos Rendőr-főkapitányság Rendészeti Főigazgatóság a 2016. és a 2017. év során egy országos szintű versenyt szervezett. A vetélkedőn minden résztvevő egy emléklapot, egy hátzísákot, egy labdát és egy MP3 lejátszót kapott, valamint az *Országos Polgárőr Szövetség* különdíjat adott át. A rendezvény és az értékes ajándékok egyrészt megmutatják a fiatalok részére, hogy a befektetett munka, energia és a felkészülésre fordított idő megtérül, hiszen egy ilyen versenyen megmutathatják tehetségüket, amit esetleg később még kamatoztatni is lesz lehetőségük; másrészt olyan híres művészekkel találkozhatnak a zsűri soraiban, akik pozitív példaképként sokat jelenthetnek számukra.
- A 22. *Duna Karnevál Nemzetközi Kulturális Fesztivál* rendezvénysorozat része volt a 2017. június 6-án *Vi amen athe sam... (Mi is itt vagyunk...)* című **roma fesztivál**, amire a 2016-ban megrendezett országos roma *Ki mit tud?* vetélkedőn fellépők közül a rendezvénysorozat szakmai stábjá 7 megyéből 13 gyermek előadását válogatta be a műsorba.
- Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Iroda megkeresése alapján 2017. október 10-11. között ***érzékenyítő tréning*** megtartására került sor 20 fő rendőr részére, akik a munkájuk során napi szinten kerülnek kapcsolatba roma származású személyekkel. A tréning sikerére való tekintettel a szervezet 2018. II. félévében ismét képzést kíván tartani, ezúttal a tisztii állományban.

(3) A ***Független Rendészeti Panasztestület*** (a továbbiakban: Testület) beszámolójában felhívta a figyelmet arra, hogy sem a Testület, sem a rendőrség nem gyűjt adatokat a panaszosok, illetve az intézkedés alá vont személyek nemzetiségi hovatartozásáról. Ezért a Testület csupán akkor folytat e körben vizsgálatot, ha a panaszos maga hivatkozik arra, hogy az intézkedés reá nézve nemzetiségi volta miatt volt hátrányosabb, vagy emiatt nem kapott kellő jogvédelmet a rendőrségtől a rasszista jogsértésekkel szemben. Az ilyen jellegű jogsértések sajátossága a magas látencia, ráadásul a látenciát tovább erősíti egyrészt az a tény, hogy a Testület csupán panaszok alapján járhat el, a hivatalbeli eljárásra nincs lehetősége, másrészt a bizonyítási eljárás során a Testület rendelkezésére álló eszközök meglehetősen szűkösek, mivel kevés intézkedésről készül videofelvétel az intézkedés teljes időtartamában.

A panaszosok a vizsgált időszakban közel 150 alkalommal hivatkoztak nemzetiséghez tartozásukra akként, hogy az befolyásolta a rendőri intézkedést. A részrehajlásmentes intézkedés követelményét a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 13. § (2) bekezdése tartalmazza, amely szerint „a rendőr köteles a törvény rendelkezésének megfelelően, részrehajlás nélkül intézkedni”. A Testület állandó gyakorlata szerint ez azt jelenti, hogy a

rendőri fellépés az érintettel szemben nem lehet hátrányosabb (vagy előnyösebb) pusztán azért, mert személye – akár a személyes körülményei, akár valamely társadalmi csoporthoz tartozása miatt – a rendőr számára ellenszenves (vagy rokonszenves). A rendőr e követelményt nem csak a szó szigorú értelemben véve „diszkriminatív” (azaz az érintett valamely csoporthoz tartozása miatt hátrányos) intézkedéssel sértheti meg, mivel a személyes ellenszenvből fakadó hátrányokozás is részrehajlónak minősül, ugyanakkor ez a törvénynek az a rendelkezése, amelyen keresztül a hátrányos megkülönböztetés tilalmát a Testület egy-egy esetben vizsgálata tárgyává teszi. A Testület a beszámolási időszakban nem vizsgált olyan jellegű ügyeket, amelyekben a nemzetiséghez tartozás miatti gyűlölet motiválta jogsértésekkel szembeni védelem elégtelenségét kifogásolták volna a panaszosok.

A romák társadalmi integrációját szolgáló intézkedések

A Kormány programja a cigányság problémáit nemzeti ügyként, s nem pusztán szegénypolitikaként kezeli. Amint azt a korábbi jelentésben bemutattuk, 2010-ben egy önálló államtitkárság felállításával a Kormány magas szintre pozicionálta a kormányzati hierarchiában és politikája egyik prioritásává tette a mélyszegénységben élők (beleértve a romák) felzárkózásának speciális gazdaság- és társadalomfejlesztő programok útján történő elősegítését. A romák körülményeinek javítása, a szegénységben élők számának csökkentése nemcsak nemzeti, hanem európai ügy is – és abban, hogy európai ügy legyen, a magyar Kormánynak komoly szerepe volt és van.

(1) A Felzárkózási Stratégiának köszönhetően az elmúlt 7 évben kialakultak a magyar felzárkózási politika stratégiai, koordinációs, partnerségi és intézményi keretei, valamint programstruktúrája. A különféle állami forrásokból támogatott felzárkózási programok megvalósítói között jelen vannak a civil és egyházi szervezetek, non-profit szervezetek, önkormányzatok, nemzetiségi önkormányzatok, szociális szövetkezetek is. Fontosnak tartjuk a civil szervezetekkel való együttműködést, egyeztetéseket. Ennek adnak teret a kormányzat által működtetett partnerségi fórumok.

2010-től működik a már korábban említett *Társadalmi Felzárkózási és Cigányügyi Tárcaközi Bizottság*, amely fóruma annak, hogy a Felzárkózási Stratégia mindinkább beépüljön az egyes szakpolitikákba. Biztosítja az összkormányzati koordinációt a mélyszegénységben élő személyek életkörülményeinek, társadalmi helyzetének javítása, valamint társadalmi integrációjának elősegítésére irányuló kormányzati tevékenység összehangolása érdekében.

2011-től működik a szintén már az I. fejezetben bemutatott *Roma Koordinációs Tanács*, amely a roma népesség hatékony felzárkózásának előmozdítását szolgáló intézkedések érdekében biztosít teret a párbeszédre és az együttműködésre. A tanács egy 29 tagú testület, melynek tagjai között 7 országos civil szervezet 5 megyei roma nemzetiségi önkormányzat 5 egyház képviselője jelenik meg. A tanács állandó meghívottja többek között az EBH, a KSH, továbbá az Országgyűlés Kulturális Bizottságának és Népjóléti Bizottságának az elnöke. A Roma Koordinációs Tanács feladatai közé tartozik, hogy felhívja a figyelmet mindazokra a problémákra, amelyek nehezítik a romák felzárkózását segítő intézkedések megvalósulását; véleményt nyilvánít intézkedési javaslatokról, valamint a hazai és nemzetközi jelentésekről, tájékoztatókról és beszámolókról; javaslatokat fogalmaz meg, közreműködik a felzárkózást elősegítő szakmai hálózatok kialakításában, fejlesztésében. Részt vesz továbbá a romák társadalmi helyzetének javításával, valamint társadalmi integrációjának elősegítésével kapcsolatos feladatok hatásának értékelésében, így a Felzárkózási Stratégia megvalósításának nyomon követésében, az intézkedési tervének évenkénti értékelésében, illetve a stratégia

rendszeres revíziójában. 2017 elején lezajlott a Roma Koordinációs Tanács első olyan ülése, amelyre meghívást kaptak a megyei roma vezetők is.

2017-ben egy új roma szövetségi politika szakmapolitikai és jogi alapjainak megteremtése vette kezdetét, melynek egyik lépése a Roma Koordinációs Tanácsnak jelen ország-jelentés összeállításakor fennálló szervezeti struktúrájává történő átalakítása volt. A Roma Koordinációs Tanácson belül, munkájának megkönnyítése céljából tematikus szakpolitikai testületek felállítására került sor, amely többszintűvé teszi a tanács működését. A szakpolitikai testületek feladata, hogy a Felzárkózási Stratégia beavatkozási pillérei mentén szakpolitikai javaslatokat fogalmazzanak meg a Roma Koordinációs Tanács számára, közvetetten közreműködjenek a stratégia végrehajtásában. A 9 szakpolitikai testület keretében 60 fő civil szervezetet képviselő szakértő bevonására került sor. 2017-ben az emberi erőforrások minisztere együttműködési nyilatkozatot írt alá a *Khetanipe a Romák Összefogásáért Egyesület*, a *Czinka Panna Roma Kulturális Egyesület*, valamint a *Napkerék Egyesület*, és a *Lungo-Drom Országos Cigány Érdekvédelmi és Polgári Szövetség* vezetőivel. A kormányzat kiemelt partnere a *Magyar Máltai Szeretetszolgálat*.

A Felzárkózási Stratégia intézkedési terveiben megvalósuló *Gyermekszegénység elleni Stratégia* végrehajtásának nyomon követését, monitorozását végzi a „*Legyen Jobb a Gyermekeknek!*” *Nemzeti Stratégia Értékelő Bizottság*. E bizottság 26 tagú testület, melynek 13 kormányzati delegált és 13 civil és egyházi szervezet a tagja, hozzájuk csatlakoznak az állandó meghívottak, akik tanácskozási joggal rendelkeznek. Az értékelő bizottság évente 4 alkalommal ülésezik, szakmai programját az aktualitások mellett egész évre meghatározott témakörök köré csoportosítja, melyekre a témában járatos előadókat hív meg.

Az – I. fejezetben szintén megjelenő – *Emberi Jogi Munkacsoport* létrehozta az *Emberi Jogi Kerekasztalt*, amelynek keretében 11 tematikus munkacsoport működik. A tematikus munkacsoportokkal kapcsolatos adminisztratív feladatokat az Igazságügyi Minisztériumban, a parlamenti államtitkár irányítása alatt működő *Emberi Jogi Munkacsoport Titkársága* látja el, míg a szakmai koordinációt az egyes szakterületek végzik. A *Romaügyekért Felelős Tematikus Munkacsoport* elnöke a társadalmi felzárkózásért felelős helyettes államtitkár. A munkacsoportban összesen 20 civil szervezet képviselteti magát, melyek között vannak kifejezetten roma ügyekkel foglalkozó civil szervezetek, valamint más profilú civil szervezetek egyaránt. A Tematikus Munkacsoport a romák helyzetének kérdését a társadalmi felzárkózás oldaláról közelíti meg. A Tematikus Munkacsoport ügyrendje alapján a Tematikus Munkacsoport évente legalább három ülést tart, ebből két ülést Budapesten kívüli helyszínen. Korábban is sor került rendhagyó ülésekre, amelyeknek vidéken egy-egy civil szervezet ad otthont. A kihelyezett ülések lehetőséget adnak a követendő gyakorlatok megismerése mellett a helyi problémák beazonosítására és az arra adható válaszok egyeztetésére.

Az *Antiszegregációs Kerekasztal* létrehozásával a kormányzat szándéka az volt, hogy minden olyan jogellenesen elkülönítő/szegregáló oktatást, ami akadályozza a hátrányos helyzetű gyerekek felzárkózását, ne csak szabályozással tiltsa, hanem hatékony intézkedéseket hozzon a szegregáció felszámolására. A kerekasztal – amely 2013-óta folyamatosan működik – a hátrányos helyzetű gyerekek integrált nevelése terén gyakorlatban tevékenykedő szakemberekből illetve az oktatásirányításban dolgozó vezetőkől és más közjogi szereplőkből áll. Az oktatási szegregáció visszaszorítására hivatott konzultációs testület, amelyben a szakterület neves civil szervezetei és a kormányzat közösen tesznek javaslatokat a politikai vezetés számára.

A felzárkózás-politika területi (megyei szintekre történő) kiterjesztését szolgálja a *Roma Platform* nevű kezdeményezés, amelyet az Európai Bizottság 2015-től a tagállami Roma Kontaktpontok számára kihirdetett pályázatai támogatnak. A roma platformüléseken helyi döntéshozók, központi és területi közigazgatási szervek munkatársai, roma nemzetiségi önkormányzatok és szervezetek képviselői, civil és egyházi szervezetek, romák helyzetével foglalkozó szakemberek, szakértők, vállalatok, vállalkozások delegáltjai, közszolgáltató intézmények vezetői, képviselői vesznek részt.

(A Felzárkózási Stratégiát bővebben bemutatjuk az ország-jelentés III. fejezetében, a Keretegyezmény 4. cikkéhez kapcsolódó tájékoztatás keretében.)

(2) Az **egészségügy** területén a beszámolási időszakban a Svájci Hozzájárulás keretében megvalósuló *Egészségügy forrásainak felhasználásával népegészségügyi fókuszú alapellátás-szervezési modellprogram Virtuális Ellátó Központ támogatásával* című, SH/8/1 azonosító számú projekt keretében, az Észak-Alföld és Észak-Magyarország régiókban 24 alapellátási praxis bevonásával 4 praxisközösség lett kialakítva (Berettyóújfalu, Jászapati, Borsodnádásd, Heves központokkal). A program célja a megelőzésre és a krónikus betegségben szenvedők gondozására összpontosító, közösségi orientációjú, a helyi közösségeket – különösen a roma lakosságot – bevonó egészségügyi alapellátási modell kidolgozása és tesztelése a helyi és nemzetiségi önkormányzatokkal, helyi egészségügyi és szociális szolgálatokkal és orvosi karokkal való szoros együttműködésben, továbbá a tapasztalatok alapján ajánlások kidolgozása az országos egészségpolitika számára.

A 2007-2013-as európai uniós programozási időszakban Magyarországon 61 (20 leghátrányosabb helyzetű és 18 hátrányos helyzetű járásban) Egészségfejlesztési Iroda jött létre. Az Egészségfejlesztési Iroda hálózat lakossághoz közeli és térítésmentes egyéni és közösségi egészségfejlesztési szolgáltatások megvalósításával és széles partnerhálózat kialakításával az adott járás közösségének aktív és integrált részét képezi. Működésük alapvető célja a szív-érrendszeri, daganatos megbetegedések visszaszorításának támogatása, a korai és elkerülhető halálozás csökkentése, az egészséget meghatározó életmód, illetve az egészségmagatartást befolyásoló szokások, attitűdök javítása. A népegészségügyi intézményrendszer helyi alapjának megteremtése segítségével, valamint a helyi sajátosságokhoz illeszkedő egészségfejlesztési és prevenciós programok megvalósításával érhető el a népegészségügyi szempontból kiemelt jelentőséggel bíró, krónikus, nem fertőző betegségek okozta betegségteher és korai halálozás csökkentése, kiemelten a szív- és érrendszeri, illetve a daganatos megbetegedések területén. Átfogó, hosszú távú szakpolitikai célkitűzés, hogy Magyarország minden járásában működjön Egészségfejlesztési Iroda – hozzájárulva ezzel az Egészséges Magyarország 2014-2020 Egészségügyi Ágazati Stratégia népegészségügyi célkitűzéseinek megvalósításához, különösen a krónikus nem-fertőző betegségek megelőzése és a lelki egészségfejlesztés terén.

A Norvég Alapból finanszírozott HU12-0001-PP1-2016 azonosítószámú, *A roma közösségekben dolgozó védőnők munkafeltételeinek javítása* című projekt (megvalósítási időszaka: 2016. május 1. – 2017. április 30.) célja, hogy hozzájáruljon a védőnők speciális megelőző és egészségnevelési feladatainak ellátásához, különösen a hátrányos helyzetű családok és a roma közösségek körében, kiemelt figyelmet fordítva a kihívásokra, valamint az újszerű szakmai tevékenységek és kezdeményezések kiaknázására. A projekt három megyében valósult meg: Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén és Heves megyékben. A három megyében közel 1000 védőnő bevonása történt meg a projekt megvalósításába és a pilot programba.

(3) Magyarország Kormánya – a Felzárkózási Stratégiával összhangban – elkötelezett a roma kultúra támogatása iránt. A Kormány a romák társadalmi felzárkózását, kultúrájának, haladó hagyományainak megőrzését és fejlesztését, történelmének tényszerű feltárását és tudatosítását egyik fő célkitűzésének tartja. Az alábbiakban ehhez kapcsolódóan mutatunk be néhány jó gyakorlatot.

A szemléletformálás és a kultúra megőrzésének egyik eszköze a régóta tervezett, és a beszámoló összeállításakor a megvalósítás fázisába lépett **Budapesti Roma Oktatási és Kulturális Központ** létrehozása. A Központ lesz az az intézmény, amely összegyűjti és mindenki számára hozzáférhetővé teszi a magyarországi roma nemzetiségi kultúra kincseit, lehetőséget teremt az alkotóknak a megjelenésre, a roma kultúra értékeinek – a társadalom minél szélesebb körében való – megismertetésére. A Központ emellett a roma és nem roma emberek tapasztalatcseréjének, egymás megismerésének színvonalas színterévé válhat. Az előkészítést követően, közvetlenül a beszámolási időszak után, 2018. március 1-én ünnepélyes keretek között került sor a Cziffra Központ alapkövének letételére Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere, valamint Balázs János zongoraművész, az intézmény jövőbeni művészeti vezetője által.

A központ névadója a híres magyar roma származású zongorista, Cziffra György, így egy romák és nem romák által is tisztelt személyiség szellemiségében működhet úgy, hogy tevékenységeivel a nem roma emberek számára hiteles képet ad a roma kultúráról, értékrendjéről, örökségéről, míg a roma honfitársak számára a kulturális örökségük megismerésének, a fiatal nemzedékeknek való továbbadásának, a tehetségek felkarolásának és identitásuk megerősítésének helyszínét biztosítja. Alapvető szándék, hogy egy életteli közösségi központ és közösségi tér jöjjön létre, amelyben a budapesti cigányság otthon érezheti magát, és amelyben örömet találja, egy központ, amely értékteremtő működésével funkcionálisan is a roma kultúra házává válhat, hozzájárulva a sztereotípiák lebontásához. Emellett kiemelt cél a korszerű, értékalapú önazonosságon és együttműködésen alapuló roma identitás kialakulásának, megerősödésének támogatása.

A **Gandhi Gimnázium, Kollégium és Alapfokú Művészeti Iskola** Magyarország és egyben Európa első roma nemzetiségi, érettségit adó intézménye, amelyet 1994-ben alapított a Gandhi Alapítvány. Kivételes a tekintetben is, hogy a magyarországi romák által beszélt mindkét – beás és lovári – nyelvet tanítják az intézményben. A tanulók többsége szociálisan hátrányos helyzetű. Az intézmény alapítását az a fontos cél vezérelte, hogy az intézménybe járó tanulóknak úgy kell átadni a roma értékeket – nyelv, kultúra, népismeret, hagyományok, stb. -, hogy az identitásuk szerves része legyen, és egyben képesek legyenek a cigányság érdekeinek, társadalmi szerepvállalásának erősítésére, valamint képviselőit is. Az intézményben – nemzetiségi jellegéből adódóan – nagy jelentőségű tantárgyak között szerepel a cigány/roma nyelvek, valamint a roma kultúra tanítása. A tanulók a cigány népismeret tantárgy tanulása során megismerkednek a roma hagyományokkal, kultúrával, tanulnak a romák történetéről, nyelvészetükről, nép- és műköltészetükről, művészetükről. A modern oktatás tárgyi feltételeit az intézmény igyekszik biztosítani a tanulói számára, alternatív módszereket alkalmaz a nevelés-oktatás területén.

A **Cigánykerék – Roma Értékek Fesztivál** célja, hogy a kulturális megértésen keresztül közelebb hozza egymáshoz a különféle nemzetiségeket. A fesztivál programján keresztül az érdeklődők megismerkedhetnek a magyarországi roma kultúra sokszínűségével és értékeivel. A fesztivált a **Nemzetközi Roma Naphoz** kapcsolódóan 2013 óta április 8-án rendezik meg, programjai bepillantást engednek a romák mindennapi életébe, és a kulturális megértésen

keresztül igyekeznek közelebb vinni egymáshoz a különféle nemzetiségeket. A fesztiválon az érdeklődők a beszámolási időszakban is megismerkedhettek a magyarországi roma kultúra sokszínűségével és egyediségével.

Magyarország fontosnak tartja a népcsoport II. világháború előtti és közbeni tragikus meghurcoltatására, a vészidőszakban történt szégyenteljes, emberellenes eseményeire felhívni a figyelmet annak érdekében, hogy soha többé ne kerülhessen újra sor hasonló eseményre. Ma már a **Roma Holokauszt** tényét senki nem tagadhatja, az egész emberiség ellen elkövetett bűnként tartjuk nyilván. Az Európai Parlament 2015. április 15-én állásfoglalást fogadott el, melyben a képviselők nagyobb erőfeszítést kértek a tagállamoktól a romákat érintő hátrányos megkülönböztetés és gyűlölet-bűncselekmények elleni fellépés terén. A képviselők állásfoglalásukban azt is javasolták, hogy az Unió a második világháborúban megölt romák emlékére augusztus 2-át a roma holokauszt emléknapjaként ismerje el. 2015-től minden évben ünnepi megemlékező műsor (*371 Csillag – Emlékezés a Bátorság és a Roma Ifjúság napjára*) kerül megrendezésre, melynek célja a méltó megemlékezés.

A **Kapcsolódj be a közvetítésbe!** médiagyakornoki programot 2016-ban az emberi erőforrások miniszterének kezdeményezésére a Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap, valamint a Nemzeti Kulturális Alap indította el hátrányos helyzetű, elsősorban roma fiataloknak. A meghirdetett szakmai gyakorlat sikeresen zárult, a Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alapban két fiatal tehetség folytatta pályafutását. 2017-ben nyolc embernek biztosított a program alkotói támogatást. Az ösztöndíj célja, hogy a kedvezményezettek szakmai gyakorlat keretében ismeretet szerezzenek a média világról, betekintést nyerjenek a televízió munkájába, aktívan részt vegyenek az ott zajló munkafolyamatokban. Összege 200.000 Ft/fő/hónap, melyre 18 és 30 év közötti, középfokú végzettséggel rendelkező, hátrányos helyzetű fiatalok pályázhattak.

(4) A **foglalkoztatás** területén a *szociális földprogram* mezőgazdasági termelésre alkalmas környezetben élő hátrányos helyzetű, köztük nagyszámban roma családok megélhetését segítő program. Olyan háztáji kertgazdálkodás, kisállattartás kapcsolódik hozzá, ami a család önálló életvitelét segíti, és a közösségben erősíti a roma családok elfogadottságát. 2017-ben a konyhakerti és kisállattartási szociális földprogram nyertes szervezeteinek száma 152 volt. Az elért hátrányos helyzetű családok száma megközelítette a 8000-et.

2010 és 2014 között két program (*Aktívan a Munkáért, Aktívan a tudásért* programok) közel 34 ezer főt elérve támogatta a rászoruló emberek egyéni kompetenciáinak fejlesztését, valamint az alapvető készségek, írás, olvasás képességek fejlesztését, 11 Mrd Ft keretösszeggel. A bevont emberek 47%-a romának vallotta magát. A 2014-2020-as támogatási időszakban az elődprojekt tapasztalataira építve, a program folytatódik. Célja a munkaerő-piaci szempontból hátrányos helyzetű, elsősorban alacsony iskolai végzettségű vagy iskolai végzettséggel nem rendelkező személyek helyzetének, foglalkoztathatóságának javítása, az általános iskola befejezését támogató, illetve alapkészségeiket, kompetenciáikat fejlesztő képzéseken, munkagyakorlat biztosításán, valamint a funkcionális analfabetizmus csökkentését célzó és szakmatanulást megalapozó programokon keresztül. A program keretében 6,3 Mrd Ft keretösszegeből min. 25.000 fő bevonása történik, legalább 12 ezer fő képzésben és a képzés ideje alatt megélhetési támogatásban is részesül. A program keretében továbbá min. 500 fő a munkakipróbálást lehetővé tevő gyakorlaton is részt vesz. A program kiemelt hangsúlyt helyez a képzésben, munkagyakorlatban való benmaradást segítő szolgáltatások szervezésére, biztosítására.

A Felzárkózási Stratégia 7.4.1. *A munkaerő-piaci szempontból hátrányos helyzetű emberek munkaerő-piacra való belépése* beavatkozási területét érintően, a Stratégia a következő célokat fogalmazza meg: „A foglalkoztatási szempontból különösen hátrányos helyzetű romák felzárkózásának segítése érdekében szükséges a közszolgáltatási hiányszakmákban való foglalkoztatásukra történő felkészítésük támogatott képzéssel, egyénre szabott segítséssel, mentorálással és támogatott foglalkoztatással. Célzott, komplex programokkal kell segíteni a roma nőket, akiknek foglalkoztatottsági rátája rendkívül alacsony, és foglalkoztathatóságukat az esélyteremtő csoportok között is specifikus tényezők határolják be.” Illeszkedve a Stratégiában megfogalmazottakhoz, a ***Nő az esély programok*** alapvető célja a társadalmi előítélettel és munkaerő-piaci diszkriminációval küzdő munkanélküli romák (kiemelten roma nők) társadalmi befogadásának és foglalkoztatásának javítása, a közszolgáltatásban foglalkoztatottak számának növelésén keresztül. A felhívás a roma önazonosságukat vállaló személyek foglalkoztatásán keresztül a közszolgáltatást végző intézmények szolgáltatásainak jobb célba juttatásához, minőségének javításához is hozzájárul, másrészt pedig elősegíti az együttműködő közszolgáltatási intézmények kialakítását.

A program keretében a foglalkoztatás és a megfelelő képzettség megszerzését célzó képzés párhuzamosan folyik a képzettség megszerzéséig. A munkába állás már a program elején megkezdődik, így a bevont személyeknek megvan a lehetősége, hogy előbb integrálódjanak a foglalkoztató intézménybe, hogy a kezdetektől ismerhessék azokat a kollégákat, azt a környezetet ahol a képzés befejeztével teljes munkaidőben foglalkoztatva lesznek. A megvalósítás két – egy kiemelt és egy pályázatos – projekt keretében történik. Ezek keretében várhatóan 1100 roma nő képzésbe ágyazott foglalkoztatása valósul meg. A program keretében a 24 hónapos támogatott foglalkoztatást, 12 hónapos kötelező továbbfoglalkoztatás követi. A program keretösszege 8,62 Mrd + 1,85 Mrd Ft.

(5) A ***lakhatás*** területén a szegregátumokban élő – főként roma – családok helyzetének javítása érdekében a 2011-es népszámlálás adatainak felhasználásával elkészült az országos szegregátum adatbázis és térkép. Az adatbázis alapján, az ország területén 709 településen, 1384, főként romák lakta telep illetve település szövetbe ágyazódott elmaradott településrész található. A ***komplex telepprogramok*** célja a foglalkoztatási, oktatási, egészségügyi, közösségi, lakhatási és szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása együttesen. Ezt kétlépcsős megoldás segíti elő, az első lépcső a humán fejlesztés („nem helyettük, velük”), amely során a telepi közösség képessé válik a közös és egyéni felelősségvállalásra, önálló életvitelre. A második lépcső a házak és környezetük felújítása a közösség bevonásával. A fejlesztések alapja a folyamatos szociális jelenlét a telepen (settlement típusú szociális munka). 2012 és 2015/2016 között 55 település 66 szegregátumában valósult meg program (8,04 Mrd Ft EU-forrásból), 8 településen folyt lakhatási beruházás is, 112 lakásban történt felújítás, építés, és 132 család mintegy 500 tagjának javultak lakhatási körülményei. A 2014-2020-as európai uniós programozási időszakban három program – az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (a továbbiakban: EFOP), a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (a továbbiakban: TOP), és a Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (a továbbiakban: VEKOP) – összesen 106,76 Mrd forráskerettel és várhatóan 320 pályázattal több, mint 30 ezer személyt ér el.

Roma integrációs programok az oktatásban, speciális iskolák

(1) Magyarországon az oktatás szervezésének egyik legfontosabb alapelve a *szabad iskolaválasztás*. Ugyanakkor a szabad iskolaválasztás elvének érvényesítése mellett jogszabály írja elő az általános iskolai felvételi körzetek kijelölését – ennek célja, hogy az iskolák ne

különítsék el a tanulókat származás, vagy szociális helyzet alapján. Ezért az általános iskola körzethatárainak meghúzásánál figyelembe kell venni az iskola környezetében élő családok társadalmi-gazdasági státuszát.¹

(2) A romák *szociálisan hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetével* kapcsolatban fontos hangsúlyozni, hogy azok a problémák, amelyek a roma tanulók jelentős hányadát érintik (szegénység, illetve mélyszegénység), nem a nemzetiségi (etnikai) hovatartozásuk következménye, hanem sokkal inkább társadalmi-szociális, illetve egészségügyi helyzetükből adódó probléma. Ezért a kormányzati intézkedések és beavatkozások az alacsony társadalmi-gazdasági státusz alapján képzett indikátorokat veszik alapul, továbbá figyelembe veszik az eddigi hatásvizsgálati eredményeket. A nemzeti (etnikai) hovatartozás Magyarországon „különleges (személyes) adatnak” minősül, amelynek kezelésére csak törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén van lehetőség. A roma származásra vonatkozóan a köznevelési-statisztika nem tartalmaz roma tanulókra vonatkozó adatokat, így nem áll rendelkezésünkre hivatalos adat arról, hogy ma Magyarországon mennyi roma gyermek van, mennyi gyermek végzi el az általános iskolát, jut középiskolába, illetve egyetemre. Ezért a magyar köznevelés a roma tanulók szociokulturális helyzetéből indul ki, amikor a gyermekvédelmi törvényben rögzített hátrányos és halmozottan hátrányos helyzet definíciót² alkalmazza a különböző beavatkozásoknál.

(3) Az oktatási szegregáció felszámolását célzó **jogi intézkedések** között a magyar Országgyűlés 2017. június 13-án módosította (2017. július 1-jén lépett hatályba) az egyenlő bánásmód törvényt és a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvényt (a továbbiakban: köznevelési törvény). A két jogszabály módosításával főként a nemzetiségi és az egyházi iskolákkal összefüggésben megfogalmazott Európai Bizottsági aggályokra figyelemmel a jogellenes elkülönítést (szegregáció) megakadályozó garanciák kerültek megerősítésre, illetve a roma tanulók számára biztosítottak többlet-követelmények a nemzetiségi oktatás minőségi egyenértékűségének megvalósulása érdekében. A módosítás értelmében csak az az oktatás minősül jogszerűnek, amely egyidejűleg megfelel a vallási meggyőződésen alapuló oktatás és a nemzetiségi oktatás valamennyi követelményének, és ezáltal abban a tanulók – szabad és befolyásmentes választás alapján – vallási és nemzetiségi alapon vesznek részt. A módosítás célja tehát az volt, hogy a hátrányos helyzetű, köztük roma gyerekek jogellenes elkülönítésének megakadályozásában a korábbinál erősebb garanciák érvényesüljenek. A módosítással együtt hatályát veszítette az ún. „felhatalmazó rendelkezés” [köznevelési törvény 94. § (4) bekezdés z) pontja], mivel az jogalapot nyújtott az egyenlő bánásmód törvény 28. § (2) bekezdésében foglalt mentesítés további könnyítéséhez: „felhatalmazást kap a Kormány, hogy rendeletben állapítsa meg a z) a vallási, világnézeti tekintetben elkötelezett, továbbá nemzetiségi iskola nevelés-oktatás szervezésének az egyenlő bánásmód törvény 28. § (2) bekezdésben meghatározott feltételek érvényesülését szolgáló sajátos feltételeit, különös tekintettel a jogellenes elkülönítés (szegregáció) tilalmára.”

¹ 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet 24. § (2) bekezdés: ha a településen, kerületben több általános iskola vagy tagintézmény, feladatellátási hely működik, a hátrányos helyzetű tanulóknak az egyes felvételi körzetekben kiszámított aránya legfeljebb **tizenöt százalékponttal** lehet magasabb, mint az általános iskolába járó hátrányos helyzetű gyermekeknek a település, kerület egészére kiszámított aránya.

² A hátrányos, illetve a halmozottan hátrányos helyzet meghatározásakor a következő indikátorokat kell figyelembe venni: 1. a család egy főre jutó havi átlag jövedelme 2. a szülő iskolai végzettsége, foglalkoztatottsági szintjét és lakókörnyezetét. A halmozottan hátrányos helyzetűek azok a gyermekek, akik olyan családban nevelkednek, ahol a szülők alacsony munkajövedelemmel rendelkeznek, vagy munkanélküliek és iskolai végzettségük nem éri el a 8 általános iskolai végzettséget. (Forrás: 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról)

A roma tanulók számára biztosított nemzetiségi oktatás minőségi egyenértékűségének megvalósulása érdekében többlet-követelmények épültek be a nemzetiségi óvodai nevelésének irányelve és a nemzetiség iskolai oktatásának irányelv kiadásáról szóló 17/2013. (III.1.) EMMI rendeletbe is. A módosítás a nemzetiségi nevelés-oktatásban való részvétel igénylésének folyamatában a szülők teljes körű, befolyásmentes tájékoztatásán alapuló önkéntes választását biztosítja. Ezzel az előírással a szülők felelős döntéséhez szükséges feltételek érvényesülése megerősítésre került, és a módosítás hozzájárul ahhoz, hogy a nemzetiségi nevelés-oktatás megszervezésének igénylése és az abban való részvétel tudatos identitásválasztáson alapuljon. A módosítás további jelentősége, hogy módot ad a szülőnek arra, hogy nyilatkozatát a tanév közben is visszavonhassa. A módosítás 2017. október 4-én hatályba lépett.

A felvételi körzethatár-szabályozás tekintetében a beszámolási időszakra eső változás, hogy 2017. január 1-jétől a tankerületi központok, továbbá a nemzetiségi önkormányzatok is egyetértési jogot gyakorolnak a körzethatárok kijelölésében.

Módosításra került a Klebelsberg Központról szóló 134/2016. (VI.101.) Korm. rendelet is, amely megteremtette a jogszabályi lehetőséget az *antiszegregációs munkacsoportok* felállítására a szegregáció visszaszorítása érdekében. A módosítás 2017. október 1-től hatályos.

A befogadó oktatást, a szegregáció megakadályozását szolgáló, **oktatási intézkedések** egyike a *tanulói lemorzsolódással veszélyeztetett intézmények támogatása* c. kiemelt projekt. A program végrehajtása során a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók támogatása, és az oktatási szegregációval érintett köznevelési intézmények komplex és differenciált intézményfejlesztése valósul meg. A komplex és differenciált intézményfejlesztés az Iskolai Lemorzsolódást Megelőző Támogatás pedagógiai keretrendszer pilot programjának keretében valósul meg. A pedagógiai keretrendszer adaptálható és folytatható a program végeztével (4 év). A projektbe való bevonáskor az Oktatási Hivatal együttműködési megállapodást kötött a bevont intézmények – 300 alap és középfokú intézmény, valamint 150 óvodai nevelést folytató intézmény – feladatellátási helyeivel és fenntartóival. A fenntartók a projekt keretében deszegregációs modelleket, szakmai útmutatókat, módszertani segítséget kapnak annak érdekében, hogy az elért eredményeket fenn tudják tartani.

A *Road Map* az oktatási és a felzárkózási szakterület által közösen létrehozott cselekvési terv, amely a hátrányos helyzetű, köztük roma tanulók iskolai sikerességét támogató beavatkozásokat, illetve az oktatási deszegregáció elmozdítása érdekében tett intézkedéseket foglalja magába. Az intézkedések 4 nagyobb csoportba sorolhatóak, ezek a jogszabályi/stratégiai környezet; a tartalmi, módszertani fejlesztések; a pedagógus-képzés és ellátottság; valamint az intézményrendszer és a társadalmi egyeztetések.

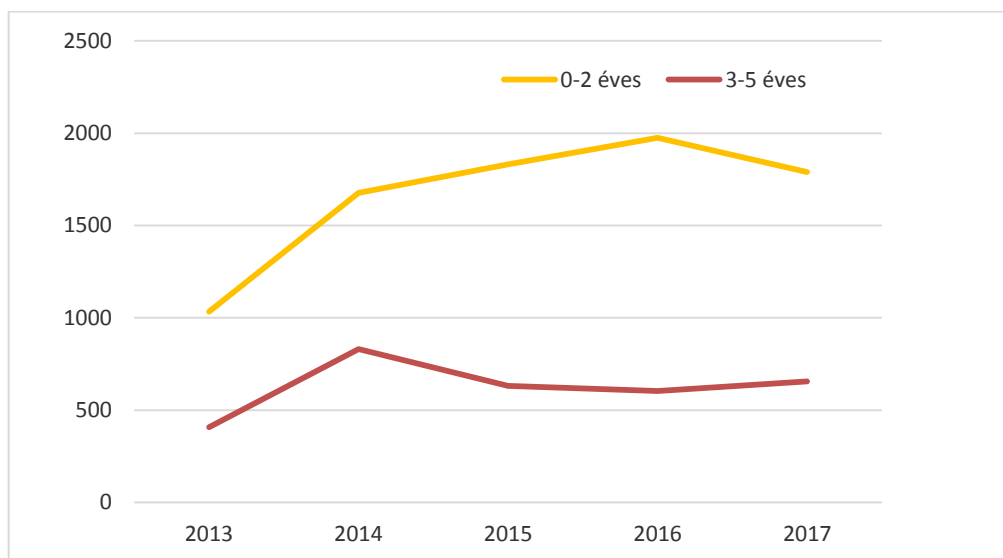
(4) A **roma tanulók oktatási szegregációja** ellen tett intézkedések valamint a méltányos oktatási rendszer, az oktatási esélyegyenlőség érdekében tett lépések vonatkozásában hangsúlyozandó, hogy tartós felzárkózásuk kulcsa az, hogy minél korábbi életkorban, az iskola mellett a szülők bevonásával és a család motiválásával/támogatásával, komplex szemléletben, valamint az életutat végigkísérő támogatással (születéstől a szakmaszerzésig) valósuljon meg. Emellett szükséges a szakemberek (tanárok, szociális munkások) felkészítése, és a rendszerszintű keretek megteremtése is. Az alábbiakban ezeket az intézkedéseket részletesen is bemutatjuk.

3 éves kor alatt:

Európai uniós forrásból 2009-óta működnek **Biztos Kezdet Gyermekházak** országszerte, ahol a szociokulturális hátránnyal küzdő, intézményes keretek között nem gondozott, 5 évesnél fiatalabb gyermekek és családjaik kapnak olyan ellátást, amely hozzájárul sikeres iskolai tanulmányaik megkezdéséhez. A Biztos Kezdet Gyerekházban a kisgyermek mindig szülőjével együtt tartózkodik. A szülő – gyermeke jelenlétében – megtanulja, mit kell tennie gyermeke egészséges fejlődéséért, emellett segítséget kap önálló életvezetési kompetenciáinak megerősítéséhez is. A házban a gyermekek mozgás, beszéd és értelmi fejlődéséhez teremtik meg a legjobb környezetet, és a kisgyermekkel való foglalkozás révén maga szülő is elsajátítja az egészséges személyiség neveléséhez szükséges ismereteket. A szolgáltatás működését 2012-től a központi költségvetés támogatja, 2013-tól pedig a gyermekvédelmi rendszer része lett a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény alapján. A gyerekházakat rendszeresen igénybe vevő gyermekek számát az alábbi ábra szemlélteti az utóbbi időszakban (már a gyermekvédelmi rendszer részeként).

1. ábra:

A Biztos Kezdet Gyermekházat rendszeresen igénybe vevő gyermekek száma, 2013-2017

Forrás: KSH – 1775 OSAP sz. adatgyűjtés a Gyermekjóléti alapellátások működési adatai

2017-ben 112 gyermekház, 236 szakemberrel várta azt a 2221 családot, akiknek a rendszeres gondozását biztosították. Az ellátásban részesülő 2446 kisgyermek 80%-a még nem töltötte be a 2. életévét. Az ellátottak 97%-a étkezésben is részesült. Minden negyedik érintett tisztálkodási lehetőséget, közel ugyanennyien mosási lehetőséget is a gyermekházban vettek igénybe. A gyermekházak 80%-a az Alföld és az Észak-magyarországi régióban helyezkedik el, ott, ahol a legmagasabb a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő és a hátrányos vagy halmozottan hátrányos minősítéssel rendelkező gyermekek száma és aránya is. A 3 éves korban kötelezővé vált óvodáztatás bevezetésével ez az ellátási forma egyre nagyobb teret kap az óvodáztatási kort még el nem ért gyermekek tekintetében, hiszen teljes mértékben a legkisebbek és családjaik fogják ezt az intézményes ellátást igénybe venni. A Biztos Kezdet Gyerekházak kiterjesztése EU-forrásból folytatódik – kb. 80 új Biztos Kezdet Gyermekház indult el 2018-ban.

A fentiekén kívül a *TÁMOP-6.1.4 (0-7 év) koragyerekkori programja* az egészségügyi alapellátás mérföldkövekre alapozó, szülővel közösen értékelendő „szűrőprogramja”, mely meghatározza a kisgyermek fejlettségét és ajánlásokat tesz a továbblépéshez. Az *EFOP-1.9.5-VEKOP-16 A koragyerekkori intervenció ágazatközi fejlesztése* program az előző programon alapulva elősegíti a továbblépést, a konkrét utak megtalálását. A *kisgyermek napközbeni ellátásának különböző formái*, így a bölcsődék és más ellátások, segítik a fizikális igények (étkeztetés, egészséges környezet) és a fejlesztés (társadalmi beilleszkedés) biztosítását a legkisebb, hátrányos helyzetű gyermekek számára is (pl. bölcsődei integrált korai fejlesztés). A kezdeményezések célja mindhárom területen a roma családok segítése, illetve gyermekeik fejlesztésén keresztül a későbbi iskolai – és ezen keresztül a társadalomba történő – beilleszkedésének elősegítése.

3 éves kortól:

2015. szeptember elsejétől három éves kortól kötelezővé vált az óvodába járás, az elmúlt években közel 5500 új óvodai férőhely létesült. Az óvodai ellátás és az étkezés is ingyenes. Az 570 óvodában működő *Társadalmi felzárkózási és integrációs köznevelési intézkedések támogatása* című program célja, hogy a köznevelés rendszerének esélyteremtő és felzárkózást segítő szerepét megerősítse a hátrányos helyzetű gyermekek vonatkozásában. Az óvodai fejlesztő program megvalósítása és az óvópedagógusok képzése által nőnek az óvodai nevelésben résztvevő gyermekek felzárkózási esélyei. A program támogatja a hátrányos helyzetű gyermekek minőségi neveléshez való hozzáférését, valamint az óvodai felzárkózásukat segítő modellértékű programok elterjesztését és továbbfejlesztését. A program emellett szaktanácsadói, folyamat-tanácsadói tevékenységet biztosít, amely segíti hatékony és eredményes megvalósulását; valamint elősegíti a gyermekközpontú és családorientált szemlélet kialakítását és megerősítését a családdal és kisgyermeknevelő intézményekkel.

10 éves kortól:

A *roma lányok korai iskolaelhagyásának megelőzését* segíti az Európában egyedülálló *Bari Shej – Nagylány program*, amely a hátrányokkal küzdő 10-18 éves általános iskolás vagy középiskolás roma lányok helyzetének fejlesztését szolgálja. A roma nők társadalmi hátrányainak egyik alapvető forrása az alacsonyabb iskolai végzettségük. A program célja, hogy minél több roma lány folytassa a tanulmányait a nyolc általános iskolai osztály elvégzése után is. További cél a lemorzsolódással veszélyeztetett lányok tanulási motivációjának és családjuk tanulást szorgalmazó magatartásának erősítése (szintén cél, hogy a bevont lányok családja is aktív résztvevői legyenek a programnak). A pályázó szervezetek (egyházak, civilek) a 2017/2018-as tanévtől legalább 1780 hátrányokkal küzdő fiatal lányt vontak be programjukba.

12 éves kortól:

Az *Útravaló Ösztöndíjprogram* az általános iskola 7. osztályától a középiskola végéig kíséri a programban résztvevőket. Az ösztöndíj személyes mentori támogatást és ösztöndíjat nyújt hátrányos helyzetű, kiemelten roma tanulók részére. Tanévenként átlagosan csaknem 13 ezer tanuló vesz részt a programban, a támogatottak legalább 50%-a roma. Alprogramjai: *Út a Középiskolába*, *Út az Érettségizéshez*, *Út a szakmához*. Az ösztöndíj a tanulmányi eredmény alapján 5.000-15.000 Ft között lehet. A programba a tanulók elsősorban szociális jogosultság, rászorultság alapján kerülnek be, de az ösztöndíj mértéke teljesítményalapon, az előző év végi tanulmányi eredménytől függ.

Tanodák Magyarországon közel 20 éve működnek, nagyobb részben EU-forrás felhasználásával. A köznevelés rendszerén kívül, alulról jövő kezdeményezésként létrehozott tanodák képesek voltak megszólítani a hátrányos helyzetű – köztük roma – tanulókat és családjukat. A tanoda a helyi sajátosságokra, a gyermekek, fiatalok önkéntes részvételére és egyéni szükségleteire építő, innovatív szemléletű hátránykompenzáló kezdeményezés. Olyan, a személyiségfejlődés egészét szem előtt tartó komplex szolgáltatást nyújt, amelyet a köznevelési rendszerben kevésbé sikeres, a társadalmi perifériára szoruló gyermekek és fiatalok korlátozottan vagy egyáltalán nem érhetnek el. A tanodákat civil vagy egyházi szervezetek működtetik. 288 tanoda több mint 8500 tanuló hátrányának kompenzálását segítette.

18 éves kortól:

Az *Út a diplomához Ösztöndíjprogram* a roma hallgatók támogatását segíti elő a felsőoktatásban, évente 800-900 hallgatót ér el, akik ösztöndíjban, valamint önköltség támogatásban részesülhetnek. A roma hallgatók szinte minden – természettudományi, műszaki, orvosi- és egészségtudományi, sporttudományi – képzési területen megjelennek.

A Kormány Partnerségi Megállapodásban célul tűzte ki a felsőoktatási kiválóság erősítését, ezen belül a hátrányos helyzetű, roma, illetve fogyatékossgal élő tanulók érvényesülésének növelését a köznevelési és felsőoktatási rendszerben, a nem formális és informális tanulásban; valamint a tanulási partnerségek fejlesztését, esélyteremtést és tehetséggondozást a teljes képzési struktúrában. A cél elérését a Kormány a kollégiumi formában működő **roma szakkollégiumot** működtető, a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény (a továbbiakban: felsőoktatási törvény) 1. számú mellékletében felsorolt államilag elismert felsőoktatási intézmények, valamint a felsőoktatási törvény 54. § szerinti szakkollégiumi tevékenységet folytató vagy szakkollégiumokként működő diákotthonok és azok fenntartóinak együttműködésével tervezi megvalósítani.

A Felzárkózási Stratégia 7.3.3. *Hátrányos helyzetű, köztük roma fiatalok közép- és felsőfokú oktatásba való eljutásának és bennmaradásának elősegítése* pontjában kimondja: „Mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy a hátrányos helyzetű, köztük roma fiatalok eljussanak a közép- és felsőfokú oktatásba. Növelni kell a hátrányos helyzetű, köztük roma gyerekek arányát az érettségig adó képzésekben és a felsőoktatásban, valamint a piacképes szakmát adó, a gazdasági integrációt lehetővé tévő szakképzésben. Az érettségig adó középiskolába történő bejutást minél magasabb arányban kell biztosítani mind az érettségig nem adó szakképzéseket követően, mind pedig közvetlenül az általános iskola után. Az általános iskolából a középiskolába történő átmenethez kapcsolódóan fontos annak biztosítása, hogy a jó eredményű roma tanulók is a képességeiknek megfelelő intézményeket célozzanak meg.”

Illeszkedve a fenti célokhoz, a felsőoktatási intézményekbe felvételt nyert hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű, elsősorban roma származású hallgatók számára olyan komplex hallgatói szolgáltatások kifejlesztését, továbbfejlesztését és biztosítását szolgálja az *EFOP-3.4.1. Roma szakkollégiumok támogatása* c. felhívás, amelyek hozzájárulnak felsőfokú tanulmányaik sikeres befejezésének előmozdításához, a lemorzsolódás csökkentéséhez, illetve társadalmi szerepvállalásuk és közösségi aktivitásuk megerősítéséhez. Keretösszege 1,45 Mrd Ft. A beszámoló összeállításakor 11 db szakkollégium működését támogatta a kormányzat a vidéki egyetemi városokban illetve a fővárosban, összesen 325 fő (hátrányos helyzetű, roma) hallgató részvételével. A hallgatók a humán szakokon túl az orvosi, a műszaki és a gazdasági szakok mellett a művészeti szakokon is jelen voltak.

(5) A *roma gyerekek indokolatlan fogyatékosná minősítése*, „speciális iskolákban” történő elhelyezésének megakadályozása érdekében történt intézkedések tekintetében elmondható, hogy az elmúlt időszakban – figyelemmel az Emberi Jogok Európai Bírósága 2013. január 29-én a Horváth és Kiss ügyben hozott ítéletére is – mind a pedagógiai szakszolgálati intézmények felépítése, struktúrája, mind a tevékenységek tartalma, mind pedig a jogi szabályozás teljes átalakításon ment át. Az új szabályozás hatálybalépése előtt különböző típusú fenntartók által fenntartott, nem egységesített intézményi struktúrában került sor e tevékenységek végzésére, amelyben az egyes megyék közt hatalmas ellátásbeli különbségek voltak (mind mennyiségi, mind minőségi mutatóik alapján).

A jogszabály értelmében minden megyében egy *szakszolgálati intézményt* hoztak létre, amely egyes esetleges kivételektől eltekintve valamennyi, az adott megyében működő szakszolgálatot egyesítette egységes vezetéssel, egységes eljárásrend alkalmazásával. A jogszabály megyénként és szakszolgálati feladatonként meghatározta a feladatokhoz rendelt minimális szakemberlétszámot is, amely egyben státusz bővítést jelentett. Ez szintén előrelépés a megelőző évek gyakorlatához képest. A pedagógiai szakszolgálati feladatok egyike a *szakértői bizottsági tevékenység*. A szakértői bizottság a megváltozott környezetben az enyhe fokú értelmi fogyatékoságot csak abban az esetben állapíthatja meg, ha a gyermek házi orvosa által kiállított, ún. orvosi adatlap adatai, vagy a gyermek fejlődése folyamatos figyelemmel kísérésének adatai ezt igazolják. Halmozottan hátrányos helyzetű gyermek szakértői bizottsági vizsgálatok szakszolgálati-esélyegyenlőségi szakértőnek kell jelen lennie, kivéve, ha erről a szülő nyilatkozatában kifejezetten lemond. A szakszolgálati-esélyegyenlőségi szakértő a szakértői bizottság munkájával és megállapításaival kapcsolatosan kifejezheti véleményét, és javasolhatja a szülőnek, hogy éljen a felülvizsgálat kezdeményezésének jogával. Ezen túlmenően a szakszolgálati-esélyegyenlőségi szakértő köteles közigazgatási hatósági eljárás megindítását kezdeményezni, ha a szakértői bizottság eljárásában megszegték a vizsgálat eljárási szabályait. A szakértői bizottság a jogszabályban meghatározott időközönként a szakértői véleményét hivatalból felülvizsgálja.

Az átalakuló szakszolgálati tevékenységek, szakszolgálatok fejlesztését az Európai Unió támogatásával megvalósuló TÁMOP-3.4.2.B kiemelt projekt szolgálta. A projekten belül történt továbbá az *Integrált Nyomon Követő Rendszer* kifejlesztése, melynek bevezetésére 2014 novemberében került sor. Az Integrált Nyomon Követő Rendszer célja a szakszolgálatoknál ellátott gyermekek, tanulók életútjának követése, az ellátási folyamatok egységes nyilvántartása, az ellátottak életútjának egységes dokumentálása mellett. Az Integrált Nyomon Követő Rendszer megjeleníti, hogy hol, mikor, milyen ellátásban részesült az érintett, milyen szakemberek látták el, s a szakemberek milyen megállapításokat tettek. Használata valamennyi szakszolgálat részére kötelező, kezelni tudja a gyermek, tanuló nemzetiségi adatait is.

Ezen kívül új, *kötelező korai szűrés* került bevezetésre: Az óvodai nevelésben részt vevő gyermekek esetében eddig kizárólag öt éves korban volt kötelező szűrés, ez 2017. szeptember 1. napjától három és öt éves kori szűrésekre válik szét. Ennek célja, hogy a beszéd- és nyelvi elmaradást mutató gyermekek minél hamarabb diagnosztizálásra kerüljenek és mihamarabb megkezdődhessen fejlesztésük (ezzel is megelőzve a későbbi esetleges iskolai problémák jelentős részét). Ezen túlmenően jelentős tesztfejlesztés is zajlott a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók minőségi, befogadó oktatáshoz való hozzáférése és az indokolatlan fogyatékosná minősítés megelőzése, megakadályozása érdekében. Az elmúlt évek fejlesztéseinek köszönhetően a beszámoló összeállításakor az alábbi korszerű és hatályos

standarddal rendelkező intelligencia-vizsgáló tesztek voltak használatban: WISC, WAIS, WPPSI-IV, UNIT.

A fent említett kormányzati intézkedések eredményeként az enyhe értelmi fogyatékosnak minősített gyerekek aránya (a gyerekek összlétszámán belül) évről évre csökkent: a 2003/2004-es iskolai tanévben 2,1%, míg a 2017/2018-as tanévben 1,4% volt.

(Az esélyegyenlőséggel és a befogadó oktatással kapcsolatos intézkedésekről további információ az ország-jelentés III. fejezetében, a 12. cikkhez fűzött ismertetőben olvasható.)

III. A KERETEGYEZMÉNY VÉGREHAJTÁSÁNAK JAVÍTÁSÁRA HOZOTT INTÉZKEDÉSEK RÉSZLETES BEMUTATÁSA

Az alábbiakban, a Keretegyezmény bekezdései szerint cikkről-cikkre haladva további információkat adunk illetve ismertetjük a Keretegyezmény magyarországi végrehajtását szolgáló, a jelen beszámolási időszakot érintő kormányzati intézkedésekről, valamint a nem-kormányzati szervezetek tárgyat érintő értékeléseiről.

1. cikk

A nemzeti kisebbségek és e kisebbségekhez tartozó személyek jogainak és szabadságainak védelme az emberi jogok nemzetközi védelmének szerves részét képezi, és mint ilyen, a nemzetközi együttműködés keretébe tartozik.

(1) Magyarország nemzetiségeket érintő nemzetközi tevékenysége több fórumon zajlik. A magyar nemzetiségpolitika alakítását alapvetően meghatározza a nemzetiségi törvényben is nevesített kapcsolatrendszer: az Európa Tanács Emberi Jogok és Alapvető Szabadságjogok Védelméről szóló Egyezménye, a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája, a Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezmény, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet keretében végzett munka, a Koppenhágai Dokumentum, az Egyesült Nemzetek Szervezetének a Polgári és Politikai Jogokról szóló Nemzetközi Egyezségokmánya valamint az Európai Unió. A Magyarországon élő nemzetiségek anyaországi kapcsolatait érintő kétoldalú együttműködés alapintézményei a többnyire a környező országokkal működtetett kisebbségi vegyes bizottságok. A hazai nemzetiségi ügyekért felelős Nemzetiségi Főosztály az itt élő nemzetiségek anyaországaival történő kapcsolattartás és párbeszéd mellett a beszámolási időszakban is együttműködött az EU, az ET, az ENSZ, illetve az EBESZ kisebbségügyhöz, nemzetiségekhez, roma ügyekhez, nyelvi jogokhoz, illetve rasszizmus elleni és emberi jogokhoz kapcsolódó intézményeivel és területeivel is.

2. cikk

A jelen Keretegyezmény rendelkezéseit jóhiszeműen, a megértés és a türelmesség szellemében, valamint az Államok közötti jó szomszédság, baráti kapcsolatok és együttműködés elveivel összhangban kell alkalmazni.

(1) Magyarország a nemzetiségek anyaországaival fenntartott kapcsolataiban a nemzetiségek érdekét is szolgáló együttműködés szélesítésére törekedett. A hazai nemzetiségi közösségek zöme és/vagy szervezeteik szoros kapcsolatot tartanak fenn az anyaországokkal, az anyaország állami intézményeivel, civil szervezeteivel, amelyet közös rendezvények, az érintett kulturális intézetekkel és nagykövetségekkel történő együttműködés jeleznek.

(2) A Magyarországon élő nemzetiségi közösségek és az anyanemzetek közötti közvetlen kapcsolatot, a nemzetiségek ilyen irányú megkereséseit az Emberi Erőforrások Minisztériumának Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkársága is támogatta; akár ha közvetlenül fordultak a minisztériumhoz, akár pályázatokon keresztül. Jellemző támogatott kezdeményezések voltak a beszámolási időszakban a különböző nyári (ifjúsági vagy gyerek) táborok megszervezése, az anyaországi vagy nyelvnemzeti pedagógus továbbképzések, illetve a tudományos megállapodások, cserék, stb.

(3) Magyarország és a területén élő egyes nemzetiségek anyaországainak kormányai között két évtizede kétoldalú kisebbségi vegyes bizottságok működnek. E testületek – amelyeknek a tagjai között, mindkét oldalról ott ülnek az érintett nemzetiségek képviselői is –, rendre áttekintik mindazokat a kérdéseket, amelyek e közösségek számára fontosak, és ajánlásokat fogadnak el a kormányaik számára. A kisebbségi vegyes bizottságok által megfogalmazott ajánlások teljesítése fontos nemzetiségpolitikai, nemzetpolitikai és diplomáciai feladat, amely az egyes nemzetiségek anyaországával kapcsolatos reláció, valamint az illető anyaországban élő magyar közösség szempontjából egyaránt stratégiai fontosságú lehet. Azon nemzetiségek esetében, ahol nem működnek kisebbségi vegyes bizottságok, az anyaországokkal történő együttműködés keretei ugyan szűkebbek, az együttműködés azonban ezekkel az államokkal is rendszeres. Mára a nemzetiségek anyaországainak többsége az Európai Unió tagja, így a velük való együttműködés sokoldalú és jónak mondható.

A nemzetiségi közösségek anyaországokkal történő együttműködésének példáit e fejezet 17. cikkénél mutatjuk be. A kisebbségi vegyes bizottságok munkájáról pedig részletesen a 18. cikknél szólnunk.

3. cikk

1. Minden, valamely kisebbséghez tartozó személynek joga van szabadon megválasztani, hogy kisebbségiként kezeljék-e vagy sem, és ebből a választásából vagy e választásával összefüggő jogainak gyakorlásából semmiféle hátránya ne származzék.

2. A nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek a jelen Keretegyezményben foglalt elvekből származó jogukat és szabadságaikat egyénileg, valamint másokkal közösségekben gyakorolhatják.

(1) Magyarország nemzetiségpolitikája a hazánkban élő nemzetiségek megmaradása, gyarapodása, fejlődése érdekében fogalmaz meg célokat, mert – ahogyan azt az Alaptörvény is tartalmazza – a velünk élő nemzetiségek a magyar politikai közösség részei és államalkotó tényezők. Éppen ezért Magyarország felemelkedése, társadalmi és politikai fejlődése csak a nemzetiségekkel, azok közösségeinek, képviselőiteinek bevonásával valósulhat meg.

A nemzetiségi törvény vallja, hogy minden, valamely nemzetiséghez tartozó magyar állampolgárnak joga van önazonossága szabad megvallásához és megőrzéséhez. A nemzetiséghez való tartozás kérdésében nyilatkozatra senki sem kötelezhető, azonban törvény vagy a végrehajtására kiadott jogszabály egyes nemzetiségi jogok gyakorlását az egyén nyilatkozatához kötheti.

Szintén a nemzetiségi törvény tér ki egyebek mellett arra, hogy az egyéni szabadság csak másokkal együttműködve bontakozhat ki. A nemzetiségek a magyar politikai közösség részei, és sajátos egyéni és közösségi jogaik alapvető szabadságjogok. A nemzetiségi törvény részletesen kitér a nemzetiségek egyéni jogaira (III. Fejezet) és közösségi jogaira (IV. Fejezet) is.

(2) Amennyiben a nemzetiségi törvény 148. § alapján a törvény által elismert, honos népcsoportnak minősülő 13 nemzetiségen kívül újabb közösség kíván bizonytságot tenni arról, hogy megfelel a feltételeknek, legalább ezer, magát e nemzetiséghez tartozónak valló választópolgár kezdeményezheti a nemzetiség Magyarországon honos népcsoporttá nyilvánítását. Az eljárás során az országos népszavazás kezdeményezésére vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni. A Nemzeti Választási Bizottság az eljárása során köteles kikérni a Magyar Tudományos Akadémia elnökének állásfoglalását a törvényi feltételek

fennállásáról. Az Országgyűlés elutasító döntésének meghozatalától számított egy éven belül ismételt kérelem nem terjeszthető elő.

4. cikk

- 1. A Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozó személy számára biztosítják a törvény előtti egyenlőséget és a törvény általi egyenlő védelem jogát. Ebben a vonatkozásban minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozáson alapuló hátrányos megkülönböztetés tilos.**
- 2. A Felek kötelezik magukat annak elfogadására, hogy – amennyiben szükséges – megfelelő intézkedéseket hoznak a gazdasági, a társadalmi, a politikai és a kulturális élet minden területén a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek és a többséghez tartozók közötti teljes és hatékony egyenlőség előmozdítása érdekében. E tekintetben kellő figyelmet fordítanak a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek sajátos körülményeire.**
- 3. A 2. bekezdésben foglaltaknak megfelelő intézkedéseket nem lehet hátrányos megkülönböztetésként értékelni.**

(1) Magyarország Alaptörvénye előírja, hogy a törvény előtt mindenki egyenlő, minden ember jogképes. Az alapvető jogokat bármely megkülönböztetés (mint például faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel) nélkül biztosítja, továbbá az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti elő. A hátrányos megkülönböztetés tilalmát érintő jogi és intézményi változásokról, a diszkrimináció és intolerancia elleni fellépést szolgáló kormányzati intézkedéseiről, az egyenlő bánásmóddal összefüggő kérdésekről szoltunk az ország-jelentés II. Fejezetében, ahol ismertettük a Tanácsadó Bizottság véleményében az itt értékelt cikkhez fűzött ajánlásait is érintő intézkedéseket. A tájékoztatást az alábbi információkkal egészítjük ki.

(2) Az **EBH** általános antidiszkriminációs szerv, amely 2005. február 1-től működik. Az EBH az egyenlő bánásmód törvény 8. § e) pontja (nemzetiséghez való tartozás) és f) pontja (anyanyelv) alapján vizsgálatot indíthat kérelemre, vagy a törvény 4. § a)-d) pontjai alá tartozók esetében hivatalból annak megállapítására, hogy az arra kötelezettek megsértették-e az egyenlő bánásmód követelményét, és a vizsgálat alapján határozatot hoz, illetve a jogsértővel szemben az egyenlő bánásmód törvény 17/A. § a)-e) pontjaiban felsorolt szankciókat alkalmazhatja. A fentiekén túl – egyebek mellett – a közérdekű igényérvényesítés joga alapján pert indíthat a jogaikban sértett személyek és csoportok jogainak védelmében, valamint az érintettek számára folyamatos tájékoztatást ad és segítséget nyújt az egyenlő bánásmód megsértése elleni fellépéshez. Az EBH székhelye a fővárosban van, azonban a hatóság ügyintézői főszabályként a közigazgatási eljárás során a panaszosok lakóhelye szerinti önkormányzatnál tartják a tárgyalásokat.

A beszámolási időszakban nemzetiségi nyelvhasználattal összefüggésben a hatóság előtt nem indult vizsgálat, nem született érdemi döntés, olyan kérelem nem érkezett, amelyben a nemzetiségi nyelvhasználat miatt érte hátrányos megkülönböztetés a panaszost. Az egyenlő bánásmód törvény 8. § e) pontjára (nemzetiséghez való hovatartozás) hivatkozással összesen 80 érdemi döntés született, ahol a kérelmező roma származásával összefüggésben sérelmezte, hogy hátrányos megkülönböztetés érte. A 80 érdemi döntésből a hatóság 20 esetben állapította meg az egyenlő bánásmód követelményének megsértését és 14 esetben hagyta jóvá határozatával az ügyfelek között létrejött egyezséget. A hatóság a beszámolási időszakban 46 esetben hozott érdemi döntést, amelyben a roma származású panaszos kérelmét elutasította. A bepanaszoltak többségében munkáltatók, közfoglalkoztatók, szolgáltatás nyújtásával

foglalkozó cégek, közszolgáltatást nyújtók, egészségügyi szolgáltatók, oktatási intézmények voltak. A kérelmek 95%-át egyéni panaszosok terjesztették be a hatósághoz, a többi esetben közérdekű igényérvényesítésre, illetve hivatalból indult meg az eljárás. A jogsértést megállapító ügyekben a diszkrimináció típusai zaklatás és közvetlen hátrányos megkülönböztetés, illetve közvetett hátrányos megkülönböztetés voltak. A diszkrimináció területei pedig a foglalkoztatás, szolgáltatás, szociális biztonság és egészségügy, oktatás és lakhatás voltak. A beszámolási időszakra eső vizsgálatok eredményeit az alábbiakban részletezzük:

- 2014-ben 4 jogsértést megállapító és 2 egyezséget jóváhagyó határozatot hozott a hatóság; a kérelmet érdemben elutasító döntés 17 esetben született.
- 2015-ben 4 jogsértést megállapító döntést és 5 egyezséget jóváhagyó határozatot hozott a hatóság, míg 2 ügyben utasította el a kérelmet.
- 2016-ban 5 jogsértést megállapító és 4 egyezséget jóváhagyó határozatot, illetve 17 kérelmet érdemben elutasító döntést hozott a hatóság.
- 2017-ben 6 jogsértést megállapító és 1 egyezséget jóváhagyó határozatot hozott a hatóság; a kérelmet 13 esetben utasította el.
- 2018. január 31-ig 1 ügyben született jogsértést megállapító, míg 2 esetben egyezséget jóváhagyó határozat, a kérelmet elutasító döntést nem hozott az EBH. Volt olyan ügy, ahol a hatóság részben megállapító döntést hozott (zaklatás megállapítása), míg a közvetlen hátrányos megkülönböztetés tekintetében nem állapított meg jogsértést, illetve egyidejűleg megállapította a zaklatás és a közvetlen vagy a közvetett hátrányos megkülönböztetés tényállását is.

A nemzetiséghez való hovatartozásra hivatkozással jellemzően a magukat romának valló panaszosok fordultak a hatósághoz; elenyésző, 0,2% alatti az egyéb, hazánkban élő nemzetiségek által benyújtott kérelem. A kérelmezők általában a foglalkoztatás, valamint az áruk forgalma és a szolgáltatások igénybevétele területéről jelezték, hogy velük szemben sérült az egyenlő bánásmód követelménye. Az áruk forgalma és a szolgáltatások igénybevétele területéről a kérelmezők a szórakozóhelyekre történő belépés megtagadása, a kiszolgálás nem megfelelő minősége miatt kérték a hatóság eljárását. Lakhatással összefüggésben az önkormányzati bérlakásokhoz jutás, illetve a bérlakásokból történő kilakoltatások képezték a panasz tárgyát, míg az oktatás tekintetében jellemzően a pedagógusok és a diáktársak zaklatása, a szakvéleményben előírt fejlesztések nem megfelelő volta miatt nyújtották be a kérelmet. A szociális biztonság területéről jellemzően az egészségügyi ellátás minőségét, az ott dolgozók magatartását kifogásolták a beadványaikban a hatósághoz fordulók.

(3) A **büntetés-végrehajtási szervezet** beszámolója szerint szükséges kiemelni, hogy a szervezet nem vezet – és nem is vezethet – nyilvántartást nemzetiségre, származásra, fogyatékosagra, vallási vagy politikai meggyőződésre tekintettel. Az Alaptörvény előírásainak betartását garantálja az a következményrendszer, amely a diszkriminatív cselekmények megelőzését szavatolja, továbbá megfelelő módon szankcionálja az azt elkövetőket. A fogva tartás során a büntetés-végrehajtási szervezet személyi állományú tagjának jogellenes cselekménye annak körülményeitől függően hivatali vagy akár katonai bűncselekmény gyanúját keltheti. Az előbbi esetekben az elkövetővel szemben büntetőeljárás indul, a hivatásos szolgálati jogviszonyban álló személlyel szemben pedig a büntetőeljárás mellett fegyelmi eljárás elrendelésére is sor kerül. Mivel a büntetőjogi és fegyelmi fenyegetettség jelentős, és az ilyen magatartás szankciói igen súlyosak, az erre vonatkozó szabályok alapvetően megelőzik a diszkriminációból eredő bűncselekmények bekövetkezését. Amennyiben a panaszolt cselekmény miatt büntetőeljárás indul és abban elmarasztaló ítélet születik, az a Büntető

Törvénykönyv alapján kiszabott büntetés, mellékbüntetés és intézkedés lehet, ami a bíróság hatáskörébe tartozik. Abban az esetben, ha hivatásos személyi állomány esetében a fegyelmi eljárás során a fegyelmi felelősség megállapításra kerül, úgy a fegyelmi fenyítésnek igazodnia kell az elkövetett cselekmény súlyához. A beszámolási időszaki bírósági joggyakorlat szerint a fogvatartott személyiségi jogának (pl. hátrányos megkülönböztetés) megsértése miatt, illetve ezzel összefüggésben sérelemdíj megállapítása érdekében közvetlenül bírósághoz fordulhat.

Amennyiben bűncselekmény gyanúja nem merül fel, a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény alapján a fogvatartott a fogva tartásával összefüggő ügyben írásban, kérelemmel fordulhat a büntetés-végrehajtási szervezet ügyintézésre jogosult tagjához. Személyes meghallgatást kérhet a büntetés-végrehajtási intézet parancsnokától, a büntetés-végrehajtási intézet szervezeti egységének a vezetőjétől, a büntetés-végrehajtási intézet parancsnokához írásban, közvetlenül is fordulhat. A fogvatartott a döntés vagy az intézkedés ellen, illetve annak elmulasztása esetén panasszal fordulhat annak a büntetés-végrehajtási intézetnek a parancsnokához, ahol a döntés vagy intézkedés, illetve a mulasztás történt, továbbá a törvényben meghatározott esetekben felülvizsgálat iránti kérelmet terjeszthet elő, keresettel fordulhat a bírósághoz. A fogvatartott az egyenlő bánásmóddal összefüggésben is panaszt nyújthat be a büntetés-végrehajtás törvényes felügyeletét ellátó ügyészséghez, annak képviselőjével ellenőrzés nélkül beszélhet, továbbá megkereséssel élhet az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalánál, továbbá fordulhat hazai és nemzetközi jogvédő szervezetekhez is. A hazai és a nemzetközi jogvédő szervezetek az ilyen jellegű panaszkezelés tekintetében minden esetben jogszerű eljárásokat állapítottak meg.

Említésre méltó, hogy a büntetés-végrehajtási szervezet elsősorban a roma nemzetiséghez tartozó fogvatartottak felzárkóztatására 2018. január 1-jei hatállyal az *EFOP-1.3.3-16. Fogvatartottak reintegrációja* című kiemelt pályázati projekt keretében tanodaszerű szolgáltatást nyújt a fiatalok részére három helyszínen: a Baranya Megyei, a Bács-Kiskun Megyei és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetekben. A projekt keretében az említett büntetés-végrehajtási intézetekben olyan, a személyiségfejlődés egészét szem előtt tartó komplex szolgáltatást nyújtanak, amelyet a köznevelési rendszerben kevésbé sikeres, a társadalmi perifériára szoruló, büntetés-végrehajtási intézetben tartózkodó fiatalok speciális helyzetükből fakadóan nem érhetnek el. A büntetés-végrehajtási intézet oktatási feladatokat és reintegrációs szolgáltatásokat biztosít a fogvatartottak számára, figyelembe véve, hogy az érintett célcsoport jelentős hányada a büntetés-végrehajtási intézetbe kerülését megelőzően nem fejezte be vagy nem volt képes elvégezni az általános iskolai tanulmányokat, így a közoktatási rendszerben egyértelműen sikertelenül vett részt. A büntetés-végrehajtási intézetben biztosított a tanulási lehetőség, azonban a szocializációval, életpálya-építéssel, kultúrákövetéssel, közösségfejlesztéssel, szabadidő-szervezéssel, szociális támogatással kapcsolatos tevékenységeket is hasonlóan hangsúlyosan kell kezelni, mert az érintettek már a büntetés-végrehajtási intézetbe kerülés előtt is perifériás helyzetben voltak. Jellemzően nem a büntetés-végrehajtási intézetbe kerülés törli meg életpályájukat, hanem a fiatalok eleve olyan szociokulturális hátránnyal érkeznek a zárt intézeti keretek közé, amelynek kezelésére speciális szolgáltatásokra van szükségük. Tekintettel az aluliskolázottságuk mértékére, szabadulás utáni tanulmányaik támogatása is kiemelten fontos. Az érintettek a szabadulás után be tudnak kapcsolódni a tanodákba, ehhez azonban a tanulás iránti motivációt meg kell alapozni a büntetés-végrehajtási intézetben töltött idő alatt, valamint szocializálni kell az ügyfeleket a segítségnyújtás igénybevételére. A cél egy olyan szolgáltatási rendszer fenntartása, amely hasonlít a szabadulás után elérhető szolgáltatásokhoz, biztosítva azt, hogy a büntetés-végrehajtási intézetben megkezdett fejlesztés folytatható legyen.

A személyi állomány képzése során a büntetés-végrehajtási szervezet nagy hangsúlyt fektet a fogvatartottak jogainak biztosítására, a meghatározott rend szerinti eljárások végrehajtására, tekintet nélkül a fogvatartott személyére. Kiemelten fontos a megfelelő kompetenciákkal rendelkező személyi állomány kiválasztása, az átgondolt toborzási- és az arra épülő, sokrétű oktatási és képzési rendszer. Már a büntetés-végrehajtási szervezet személyi állományának kiválasztásánál is hangsúlyt fektetünk az esély és jogegyenlőség elvének érvényesítésére, mely szemlélet az állományba vételt követő képzési rendszer alapképzési tematikájának is szerves részét képezi, az alapvető szabadságjogok tiszteletben tartásának, valamint a különböző nemzetközi jogi dokumentumok és nyilatkozatok megismertetésével összhangban.

A *Reintegrációs ismeretek* tantárgy esetében az egész tananyag alappillére a megkülönböztetés tilalmának elve. A *Szolgálati ismeretek* tantárgy ismertetése során kiemelt figyelmet fordítunk az emberi méltóság feltétlen védelmére és a kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmára. A Büntetés-végrehajtás Szervezet Oktatási, Továbbképzési és Rehabilitációs Központjában működő pszichológusok a *Szolgálati viselkedés lélektana* tantárgy keretében tréningek formájában foglalkoznak e témakörben a tanulókkal, ahol az előítéletes megnyilvánulásokról is szó esik. A *Biztonsági ismeretek* tantárgy keretében részletesen ismertetésre kerülnek azok a keretek, szabályok, amelyek alkalmazása kizárja, hogy az intézkedések során az emberi jogok sérüljenek. A *Szaketika* órák keretében is foglalkoznak a megkülönböztetés tilalmával. Ebben a tantárgyban kiemelt hangsúlyt kapott, hogy a személyi állomány tagjainak tartózkodniuk kell mindennemű megkülönböztetéstől a munkájuk végrehajtása során, és minden rendelkezésre álló eszközzel meg kell akadályozniuk, hogy más személyek a diszkrimináció eszközével élhessenek. A *Közigazgatási alapismeretek* tantárgy keretében kerül oktatásra az emberi és kisebbségi jogok, az emberi jogok korlátozhatósága, az állampolgári jogok, a magyar állampolgárok státuszjogai, a magyar állampolgár, mint EU polgár státuszjogai, a kisebbségek és a kisebbségi jogok védelme, az emberi és kisebbségi jogok garanciái.

A fentiekben bemutatott intézkedések és feladatok végrehajtása garanciát jelent arra, hogy a büntetés-végrehajtási szervezethez tartozó személyi állomány tagjai jogszerűen, az egyenlő bánásmód érvényesítésével hajtják végre feladataikat. A fogvatartottak részére – nemzetiségi hovatartozásra való megkülönböztetés nélkül – biztosított az oktatás, a szakmaképzés, a munkáltatás, továbbá számos olyan készség- és képességfejlesztő program, amely az eredményes társadalmi reintegrációt szolgálja. Hangsúlyos kiemelni, hogy a foglalkoztatásban való részvétel kiemelt kezelését és az érintettek részére történő felkínálását maga a fogvatartotti jogviszony alapozza meg, nem pedig az érintett személy származása vagy háttere.

(4) 2013 óta a szegénységi adatok jelentős javulását látjuk az össznépeséghez képest a romák körében. Az elemzések szerint trendforduló történt, a *szegénységnek* és a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétek aránya folyamatosan csökkent, 2012 óta közel 1 millió ember tudott kitörni a szegénységből. A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétek száma és aránya szintén jelentősen, és az utóbbi években tendenciaszerűen csökken – a 2014. évi 31,8%-ról 2017-re 25,6%-ra esett vissza, így 2017-ben összesen 2.465.000 embert érintett a szegénység legalább egy dimenziója, mely a 2016. évihez képest 76 ezer fős javulást jelent. A mélyszegénységben élők száma a 2012-es közel 500 ezerről 2016-ra 386 ezer fővel, 114 ezerre csökkent, és az elmúlt években folyamatosan kisebb lett azok száma, akik több dimenzióban is a veszélyeztetettek közé tartoztak. 2015-höz képest 2016-ban 27,1%-kal, 174 ezer fővel csökkent azok száma, akik két szegénységi dimenzióban, és 38,4%-kal, 71 ezer fővel azoké, akik mindhárom szegénységi dimenzióban érintettek voltak.

A súlyos anyagi deprivációban élők országos aránya 2017-ben (14,5%), ami az utóbbi években legalacsonyabb a roma és a nem roma lakosság körében egyaránt. A nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásban élők aránya 11,3%-ról 6,5%-ra csökkent a 2009-es értékhez képest. A relatív jövedelmi szegénységi arány szintén csökkent. A roma népességen belül ez az arányváltozás igen jelentős, 6,3%-os javulást jelent 2016 és 2017 között.

Az adatok azt támasztják alá, hogy Magyarország megfelelő ütemben közelíti az EU2020 stratégia szegénységcsökkentési célját, és valószínűsíthető, hogy a vállalását – kevés tagország egyikeként – teljesíteni tudja. Kiemelendő eredmény, hogy az egyik legveszélyeztetettebb társadalmi csoport, a fiatalok és gyermekek (17 évesnél fiatalabbak) körében a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétek aránya jelentős javulást mutat, (2013: 43,9%; 2017: 31,6%). A gyermekes háztartások korábban érzékelhető magasabb szegénységi kockázata lecsökkent.

A teljes népesség tekintetében az iskolázottsági mutatók viszont túlnyomó többségben romlást, vagy stagnálást jeleznek, különös tekintettel a roma népességre: A középfokú oktatásban részt vevő 15–24 éves romák aránya 2017-ben 24,2%-ra csökkent. (2014: 37,2%, 2015: 29,4%, 2016: 28,4%), a korai iskolaelhagyás aránya a romáknál 65,3%-ra nőtt (2014: 57%, 2015: 59,9%, 2016: 61,8%). Magyarországon a teljes lakosságra vonatkozóan a 15-64 évesek közötti foglalkoztatási ráta határozottan javul 2010 óta. A 2010-ben mért 54,9%-ról 2017-re 68,2%-ra növekedett. A roma lakosság körében 2017-ben 45% volt a foglalkoztatási ráta.

(5) A **Felzárkózási Stratégiát** a II. fejezetben már összegeztük, az ott leírt információkat a következőkkel egészítjük ki. A Kormány a 1430/2011. (XII. 13.) a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiáról, valamint végrehajtásának a 2012-2014. évekre szóló kormányzati intézkedési tervéről szóló Korm. határozattal 2011 decemberében fogadta el a felzárkózási politikát 2020-ig meghatározó Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiát, valamint annak első hároméves kormányzati intézkedési tervét. A Felzárkózási Stratégia felülvizsgálatára, frissítésére a második intézkedési terv előkészítéséhez kapcsolódóan a beszámolási időszakban, 2014 folyamán került sor. Ennek nyomán született meg a Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II., mely A Magyar nemzeti társadalmi felzárkózási stratégia II., Az egész életen át tartó tanulás szakpolitikájának keretstratégiája, a Köznevelés-fejlesztési stratégia, továbbá a Végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni középtávú stratégia elfogadásáról szóló 1603/2014. (XI. 4.) Korm. határozattal került elfogadásra. A második intézkedési tervet a Kormány a 1672/2015. (IX.22.) határozattal fogadta el. Az Emberi Erőforrások Minisztériumának Szociális Ügyekért és Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkársága tevékenységeinek jelentős részét lefedő, valamennyi humán ágazatot érintő stratégia valamennyi intézkedési terve kiemelt figyelmet fordít a társadalmi felzárkózás szempontjából releváns társadalmi folyamatok, illetve a beavatkozások, programok nyomon követésére, értékelésére.

A társadalmi hatások nyomon követéséhez a dokumentum célrendszeréhez igazodó **indikátor rendszer** került kidolgozásra (a TÁRKI-val majd a KSH-val együttműködésben). Ezek az indikátorok a stratégia tématerületeinek megfelelően a társadalmi változások nyomon követésére alkalmas makro mutatókat jelentenek. Tekintettel a Felzárkózási Stratégia célrendszerére, ezen indikátor rendszer kompatibilis a magyar EU2020 Nemzeti Reform Program cél, illetve indikátor rendszerével. Az évtized második harmadában, a Felzárkózási Stratégia intézkedési tervében megfogalmazott feladatoknak megfelelően a KSH valamennyi nagymintás lakossági adatfelvételébe (EU-SILC, Munkaerő felvétel) beillesztette a roma identitásra vonatkozó kérdést. Ennek nyomán rendelkezésre állnak az e felvételekből származó

alapvető társadalmpolitikai mutatók roma-nem roma bontásban is. További egyeztetések és adatfrissítések eredményeként 2017-ben elkészült az indikátor rendszer frissített változata.

A társadalmi hatások monitorozása mellett – azzal szoros összefüggésben – kiemelt feladat az intézkedési tervben foglalt konkrét programok, intézkedések nyomon követése is: az első intézkedési tervidőszakban kiépítésre került a stratégia **program-monitoring rendszere**, valamint az ezt működtető adminisztrációs rendszer. A Társadalmi Felzárkózási és Cigányügyi Tárcaközi Bizottságon belül tárcaközi Monitoring munkacsoport alakult, és rendszeres tárcaközi beszámolási rendszer került kidolgozásra. A stratégia végrehajtásáról a Kormánynak szóló éves beszámolók a romagov.kormany.hu oldalon érhetők el. A Felzárkózási Stratégia a 2014-2020 közötti időszakra tervezett EU társfinanszírozású esélyteremtő beavatkozásoknak stratégiai alapját képezi.

(6) Az egyes társadalmi felzárkózást célzó rövid távú intézkedésekről szóló 1136/2011. (V. 2.) Korm. határozatban foglalt – a romák társadalmi beilleszkedésének elősegítése, a roma népesség hatékony felzárkózásának előmozdítása érdekében meghatározott – feladatokkal összefüggésben a Kormány és az Országos Roma Önkormányzat között 2011. május 20-án létrejött **Keretmegállapodás** rögzítette a Kormány és az Országos Roma Önkormányzat közötti együttdöntési rendszer célkitűzéseit, valamint a közös célok elérését szolgáló főbb intézkedéseket, amelyek megvalósítása 2015. december 31-ig szólóan, a 1338/2011. (X. 14.) Korm. határozattal elfogadott intézkedési terv alapján történt. A végrehajtásról évente készült kormányjelentés, az utolsó a 2011-2015 közötti időszakban megtett intézkedések összefoglaló jelentéseként 2016-ban. A Keretmegállapodás célja volt, hogy biztosítsa a roma közösség bevonását az előkészítés, döntéshozás, végrehajtás és ellenőrzés folyamataiba. A tapasztalatok azt mutatták, hogy továbbra is erősíteni kell a programok, intézkedések ellenőrzésére jogosult intézmények közötti együttműködést, az érintettek bevonását a folyamatokba. Ezért indultak el olyan programok 2015-2016-ban, mint az EU-forrásból támogatott *Roma Platform* program.

A Keretmegállapodás fő célja az volt, hogy az Országos Roma Önkormányzat, mint roma érdekképviselet országos szerve biztosítani tudja a felzárkóztató programokban a romák kellő arányban való részvételét. A gyakorlatban ezen túl az Országos Roma Önkormányzat a programok megvalósításába is bekapcsolódott, valamint a célok elérésében is részt vett, mely kiterjedt a döntéshozatalra, a jogalkotói munkára és a programok megvalósítására is (pl. Nő az esély, telepprogramok, kulturális támogatások, ösztöndíjprogramok, Integrációs Pedagógiai Rendszer). Az összeférhetőségi szabályok figyelembevételével az európai uniós és hazai pályázatban az Országos Roma Önkormányzat képviselőt delegálhatott a pályázat előkészítő munkacsoportokba, valamint a döntés előkészítő bizottságokba. Az Országos Roma Önkormányzat delegáltjai 8 monitoring bizottságban, 3 albizottságban, és 29 pályázati előkészítésben vettek részt.

A felzárkózást segítő programok az összes szakterületen „igényelték” a **mentorok** segítségét a tanulmányi ösztöndíjakban, a foglalkoztatási, képzést elősegítő programokban is. Kiemelten fontos cél, hogy e mentorok lehetőség szerint minél nagyobb arányban roma származású emberek legyenek. A roma résztvevők programba segítése, azokban történő stabil benntartása és eredményes befejezése érdekében a mentorok által nyújtott személyes támogatás kiemelkedő jelentőséggel bír. E cél elérése érdekében indult el 2017-ben az EFOP-ban a *Felzárkózási mentorhálózat fejlesztése* című kiemelt projekt, melynek célja, hogy segítségével a társadalmi felzárkózást szolgáló, a Felzárkózási Stratégiában megfogalmazott céloknak megfelelő programok a korábbinál magasabb arányban érjék el a hátrányos helyzetű – elsősorban roma – embereket. Nagy hangsúly került a monitoringra, nyomon követésre (Társadalmi Felzárkózási

és Cigányügyi Tárcaközi Bizottság, Roma Koordinációs Tanács, Legyen jobb a gyerekeknek Értékelő bizottság, Cigányügyi Egyeztető Tanács).

5. cikk

1. A Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy támogatják a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek számára kultúrájuk megőrzését és fejlesztését, úgyszintén identitásuknak, nevezetesen vallásuk, nyelvük, hagyományaik és kulturális örökségük megőrzésének feltételeit.

2. Az integrációt szabályozó általános politikájuk keretében hozott intézkedéseik sérelme nélkül a Felek tartózkodnak minden olyan politikától vagy gyakorlattól, amely a nemzeti kisebbséghez tartozó személyek akaratuk elleni asszimilációjára irányul és védelmezik ezen személyeket minden olyan akciótól, ami a beolvasztásukra irányul.

(1) Magyarország Alaptörvénye kimondja, hogy a Magyarországon élő nemzetiségeknek joguk van az anyanyelvhasználathoz, a saját nyelven való egyéni és közösségi névhasználathoz, saját kultúrájuk ápolásához és az anyanyelvű oktatáshoz. A nemzetiségi törvény kijelenti, hogy Magyarország tiszteletben tartja az ország különböző vallási hagyományait, más népek szabadságát és kultúráját, és biztosítja a nemzetiségeknek saját kultúrájuk ápolását, valamint elősegíti kulturális autonómiájuk megvalósulását. A törvény hangsúlyozza, hogy a kulturális sokszínűség, a nyelvi különbözőség nem a megosztottság, hanem a gazdagodás forrása, valamint hogy a nemzetiségek által létrehozott kulturális értékek Magyarország kulturális örökségének szerves részei.

A magyarországi nemzetiségek kultúrája része az anyanemzet (nyelvnemzet) kultúrájának a hagyományai, a gyökerei, kortárs napi kapcsolatai, jelenkori fejlődését is befolyásoló múltbeli és jelenkori tényezői, valamint nyelve révén is. Ugyanakkor a nemzetiségek kultúráját érdemben befolyásolják a magyarországi élet, valamint a magyarországi, többségi kultúrában lejátszódó folyamatok is, s a nemzetiségi kultúra értékei gazdagítják a teljes magyarországi kultúrát. A nemzetiségi kultúra e kettős kapcsolatrendszerrel elősegítheti a nemzeti kultúrák közötti párbeszédet, együttműködést.

(2) A **közművelődési** intézményrendszer szakmai támogatására az EMMI 2016. december 31-ig országos szerepkörű központi költségvetési szervet – *Nemzeti Művelődési Intézet* – működtetett, ennek alapfeladata volt a magyar közművelődés, közösségi művelődés sikeres és eredményes társadalmi szerepvállalása érdekében végzett fejlesztési, innovációs és szolgáltatási tevékenység. A Nemzeti Művelődési Intézet küldetése volt az intézmények közötti együttműködés támogatása, az egyenlőtlenségek csökkentése, a magyar társadalom növekedése és fejlődése. A Nemzeti Művelődési Intézet által a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény (a továbbiakban: kulturális törvény) 84. § (2) bekezdésében és 87. §-ában ellátott közfeladatokat 2017. január 1-jétől – a kulturális törvény 87/A. §-ában foglaltak teljesülésével – a Lakiteleken működő Népfőiskola Alapítvány kizárólagos tulajdonában álló NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. látja el.

A nemzetiségi önkormányzatok országos szintű közművelődési színtereket, intézményeket is fenntartanak, a települési önkormányzatok által fenntartott közművelődési intézményeknek pedig nemzetiségi feladataik is vannak. A nemzetiségi programoknak és közösségeknek a helyi közművelődési intézmény, közösségi színtér, közgyűjteményi intézmény (helyi tájház, múzeum, könyvtár, esetenként színház) ad helyet.

(3) A **közgyűjteményi** intézményrendszer nemzetiségi szempontból legfontosabb, legnagyobb hatású egységei az anyanyelvhasználathoz szorosan kötődő **könyvtárak**. A kulturális törvény az alapelvek körében kimondja, hogy mindenkinek joga, hogy megismerhesse a kulturális javakat és ezek jelentőségét a történelem alakulásában, a nemzeti, nemzetiségi önismeret formálásában, valamint az ezek védelmével kapcsolatos ismereteket a muzeális intézmények tevékenysége, a könyvtári szolgáltatások, az oktatás, a közművelődés, az ismeretterjesztés, a sajtó és a tömegtájékoztatás útján. A nyilvános könyvtárak feladataikat a nemzetiségi lakosság számára is ellátják: a mindenkit megillető jog érvényesülése érdekében a könyvtári szolgáltatásokra vonatkozóan a kulturális törvény 54. § (1) bekezdés a) pontja szerint a nyilvános könyvtárak mindenki által használhatók, e) pontja szerint a helyben nyújtott alapszolgáltatásaik ingyenesek. A nemzetiségi törvény 41. § (1) – (2) bekezdései szerint a nemzetiségek anyanyelvű könyvtári ellátását az *Országos Idegennyelvű Könyvtár* koordinálja, a szolgáltatásokat az Országos Idegennyelvű Könyvtár, a megyei könyvtárak és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár nyilvános könyvtári rendszeren keresztül biztosítja.

A magyarországi nemzetiségek tárgyi emlékeinek gyűjtésével a Néprajzi Múzeum, a Szabadtéri Néprajzi Múzeum, számos egyházi gyűjtemény, valamint a megyei hatókörű városi **múzeumok** és a települési fenntartású muzeális intézmények egyaránt foglalkoznak. A szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum különböző tájegységeiben a német, horvát, szlovák, roma, ruszin, görög épületek, tárgyak, dokumentumok is megtalálhatók, és évente többször nemzetiségi folklór programokat is szerveznek. Más skanzenek az országban további nemzetiségek tárgyi kultúrájára is kiterjesztik a gyűjtőkörüket. Gazdag nemzetiségi vonatkozású szakrális anyaggal rendelkezik a miskolci Magyar Ortodox Egyházi Múzeum, a szentendrei Szerb Ortodox Egyházművészeti Gyűjtemény és a kecskeméti Görög Ortodox Egyházművészeti Gyűjtemény.

A kulturális törvény értelmében a *nemzetiségi bázisintézmény* olyan muzeális intézmény, amelynek alapfeladatai körében szerepel a nemzetiségi feladatellátás, vagy amelynek állományában nemzetiségi nyelvű vagy nemzetiségre vonatkozó kulturális javak 25%-ot elérő arányban találhatóak. A kultúráért felelős miniszter a működési engedély kiadására irányuló eljárás során – erre irányuló külön kérelem esetén – minősítheti nemzetiségi bázisintézménnyé a muzeális intézményt. A nemzetiségi bázisintézmény címmel rendelkező muzeális intézmény közművelődési programjaiban és állandó kiállításában a nemzetiségi kultúrát hangsúlyosan mutatja be. 2016-ban a nemzetiségi bázisintézményi minősítéssel rendelkező muzeális intézmények sora egy intézménnyel bővült, így a szentgotthárdi Pável Ágoston Helytörténeti és Szlovén Nemzetiségi Gyűjtemény, a tatai Német Nemzetiségi Kiállítás, a mohácsi Kanizsai Dorottya Múzeum, valamint a bajai Türr István Múzeum mellett ötödikként a Heimatmuseum Nimmesch – Német Nemzetiségi Tájház Himesháza is nemzetiségi bázisintézménnyé minősült.

Magyarországon a közérdekű muzeális gyűjtemények és kiállítóhelyek – vagyis a **tájházak**, helytörténeti, egyház- és intézménytörténeti gyűjtemények, emlékházak stb. – a lokális területi-települési kulturális élet fontos alapelemei, melyek a népi-közösségi kultúra megtartó erejét, a lokális közösségi élethez való ragaszkodást jelenítik meg. A magyarországi tájházak száma európai viszonylatban is jelentős. Működtetőjük többnyire egy önkormányzat, esetleg civil szervezet vagy magánszemély. A magyarországi nemzetiségekhez köthető tájházak több mint fele a budaörsi Heimatmuseum által koordinált német, míg 25% a szlovák anyagot őrző, bemutató intézmény. Természetesen horvát (lakócsai, illetve kópházi horvát tájház), román (kétegyházi Román Tájház), szerb, szlovén (Kühár Emlékház), roma (Hodászi Roma Tájház) és kismagyarországi – lengyel, ruszin, ukrán, örmény – kiállítóhelyekről is tudunk. Fenntartójuk

legtöbb esetben a helyi önkormányzat, illetve a helyi nemzetiségi önkormányzat. Szakmai érdekképviselői szervezetük a Magyarországi Tájházak Szövetsége. A tájházak fejlesztéséhez az állam pályázati úton támogatást biztosít.

A közgyűjteményi terület támogatásának vonatkozásában a nemzetiségi feladatot ellátó muzeális intézmények – amennyiben a települési önkormányzat fenntartásában, vagy a települési önkormányzat támogatásával működnek – pályázhatnak a muzeális intézmények szakmai fejlesztését célzó *Kubinyi Ágoston Programra*. A pályázathoz – nemzetiségi feladatok ellátása esetén – az érintett települési, ennek hiányában területi, ennek hiányában országos nemzetiségi önkormányzat véleménye is szükséges.

(4) Mára valamennyi nemzetiség létrehozta színházát, színjátszó csoportját, amelyek rendszeresen fellépnek a nyelvet ismerő hazai közönség, illetve az anyaország közönsége előtt. A beszámolási időszak éveiben a nemzetiségek színházai, hivatásos színjátszó társulatai folyamatos munkájának támogatására az állami költségvetés e célra elkülönített forrásokat biztosított. A **nemzetiségi színházak** támogatási lehetőségeit – a teljes előadó-művészeti szférán belül – az előadó-művészeti szervezetek támogatásáról és sajátos foglalkoztatási szabályairól szóló 2008. évi XCIX. törvény szabályozza. A törvény alapján a minősítéssel nem rendelkező színház- és táncművészeti előadó-művészeti szervezetek pályázati úton nyerhetnek támogatást. A pályázók köre a Nemzeti Kulturális Alap Előadó-művészeti Iroda által vezetett hatósági nyilvántartásban szereplő előadó-művészeti szervezetekre terjed ki. A magyarországi nemzetiségi színházak – speciális helyzetüket tekintetbe véve – az előadó-művészeti szervezetekre vonatkozó működési célú pályázati konstrukcióban önálló pályázói csoportként különülnek el annak érdekében, hogy a többi pályázóval ne kerüljenek versenyhelyzetbe, és szakmai teljesítményük mellett társadalmi szerepvállalásuk alapján kerüljenek elbírálásra. A beszámolási időszakban működő és támogatott nemzetiségi színházak:

- Cinka Panna Cigány Színház Alapítvány
- Karaván Művészeti Alapítvány (roma színházi tevékenység)
- Hókirálynő Egyesület (roma színházi tevékenység)
- Pécsi Horvát Színház
- „Magyarországi Szerb Színház” Nonprofit Közhasznú Kft.
- Vertigo Szlovák Színház (2015-ig: Országos Szlovák Önkormányzat Vertigo Színháza)
- Cervinus Teátrum Művészeti Szolgáltató Közhasznú Nonprofit Kft.
- Magyarországi Német Színház – Deutsche Bühne Ungarn

2. táblázat:

Nemzetiségi színházi támogatások a beszámolási időszakban

Év	Pályázók száma	Pályázati keretösszeg
2014	10 db	101 M Ft
2015	8 db	88,8 M Ft
2016	8 db	88,8 M Ft
2017	8 db	90 M Ft

Forrás: Emberi Erőforrások Minisztériuma

A nemzetiségi színházakat a kulturális szakterület mellett 2016-tól kezdve a nemzetiségpolitikáért felelős szakterület is támogatja, 2016-ban és 2017-ben is összesen 100 M

Ft egyedi támogatásban részesültek. Szintén a beszámolási időszak során a Magyarországi Német Színház – Deutsche Bühne felújítására a fenntartó Magyarországi Németek Országos Önkormányzata 200 M Ft állami támogatást kapott. Az ünnepélyes megnyitó 2016. szeptember 28-án volt.

(5) A nemzetiségi feladatok ellátása részlegesen jelen van az Emberi Erőforrások Minisztériumának Kulturális Államtitkárságán is, itt elsősorban a közgyűjteményi és a színházi terület emelhető ki. A kulturális szakterület a következő – nemzetiségekhez kapcsolódó – projektekről és konstrukciókról tájékoztatott a beszámolási időszak vonatkozásában. A 2014-ben elfogadott *EFOP-1.3 Társadalmi együttélés erősítése* című intézkedésének b) pontja támogatja a nemzetiségekre irányuló fejlesztéseket.

2017. június 16-án jelent meg az *EFOP-1.12.1 Tematikus együttműködés erősítése az ifjúságügy, egészségügy, közösségfejlesztés és társadalmi felzárkózás terén a Kárpát- medence szomszédos országaival* című felhívás, melyben a támogatott kulturális tevékenységek:

2. tevékenységcsoport: Közösségfejlesztés és társadalmi felelősségvállalás megerősítése:

- népesedési tendenciák kimutatása határon átnyúló kutatásokon, felméréseken keresztül,
- közösségi alapú foglalkoztathatóságot elősegítő jó gyakorlatok gyűjtése, megosztása,
- hagyományokon alapuló közösségfejlesztő rendezvények (konferenciák, workshopok) megtartása, jó gyakorlatok tapasztalatok megosztása.

4. tevékenységcsoport: Kulturális kapcsolatok bővítése elsősorban a civil társadalom bevonásával, szakmai tudás gyarapodásának elősegítése, a helyi kulturális identitás erősítése rész célhoz kapcsolódó tevékenységcsoport:

- határon átnyúló szakmai tapasztalatcsere (konferenciák, workshopok), tudástranszfer, és jó gyakorlatok megosztása kulturális, közművelődési szakemberek között,
- határon átnyúló kulturális rendezvények, programok, hálózati együttműködések megvalósításának támogatása, kulturális csereprogramok, megvalósítása különösen az alábbi témákban:
 - népmesemondó versenyek, fesztiválok;
 - népművészeti fesztiválok szervezése, támogatása, tematizálása;
 - táncház zenészek találkozója, táncház találkozó, néptánc találkozó, gyermek néptánc, Népzeneészek Találkozója;
 - hagyományőrző találkozók, fesztiválok fiataloknak;
 - rendezvények szervezése, zenei fesztivál fiataloknak;
 - hagyományőrző, közösségfejlesztő rendezvények fiataloknak;
 - örökségvédelmi akciók, vándoriskola-szerű tábor, művészettörténeti, képzőművészeti, audiovizuális eszközökkel, irodalmi hálózati kezdeményezések;
 - honismereti, közösségfejlesztő táborok színházi, zenei, irodalmi, képzőművészeti stb. eseményen való részvétellel egybekötve
- művészeti területen tevékenykedő szakemberek és laikusok számára tudásbővítés a népmese, népzene, néptánc területeken,
- konferenciák, szakmai találkozók, workshopok lebonyolítása a néphagyomány mai alkalmazásának lehetőségei témában,
- híres költők, írók emlékházai, muzeológiai értékek megőrzéséhez, népszerűsítéséhez kapcsolódó tevékenységek megvalósítása.

E tevékenységek megvalósítására 660 M Ft-ot nyert a Hagyományok Háza, amely a projektek végrehajtásához konzorciumi megállapodást kötött az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft.-vel és a Népművészeti Egyesületek Szövetségével.

A kulturális ágazat szakpolitikai felelősségi körébe tartozó, 2017. március 22-én megjelent *TOP-5.3.1 A helyi identitás és kohézió erősítése* című, városoknak szóló felhívás (11.862.000.000 Ft keretösszeg), valamint a *TOP-6.9.2 A helyi identitás és kohézió erősítése* című, megyei jogú városoknak szóló felhívás (6.697.000.000 Ft keretösszeg) a települési és a térségi identitás erősítését célozza. Támogatott tevékenység egyrészt a projekt által érintett térség, település, településrész közösségi tevékenységének történeti feltárása és a lakosság számára elérhetővé tétele, elsősorban a közművelődési, muzeális és könyvtári intézmények és közművelődési közösségi színterek, valamint a projekt célkitűzései által érintett egyéb intézmények, szervezetek együttműködésével. Másrészt a helyi cselekvési terv alapján a település, településrész, térség lakosságának közösségi együttműködését dinamizáló és fenntartó közösségi akciók, tevékenységek, események, programok, folyamatok megvalósítása a közművelődési, muzeális, könyvtári, intézmények és közművelődési közösségi színterek, valamint a projekt célkitűzései által érintett egyéb intézmények, szervezetek együttműködésével. A beszámolási időszak végéig a TOP-5.3.1 felhívásra 175 darab, a TOP-6.9.2 felhívásra 23 db támogatási kérelem érkezett be.

A 2016. május 9-én megjelent *TOP-7.1.1-16 Kulturális és közösségi terek infrastrukturális fejlesztése és helyi közösségszervezés a városi helyi fejlesztési stratégiához kapcsolódva* című felhívás a TOP 7. prioritásához kapcsolódik, amelynek átfogó célja kísérleti jelleggel, integrált és programalapú fejlesztések megvalósítása városi szinten a helyi közösségek részvételének és tudatosságának fokozása, a helyi társadalmak megújítása valamint a helyi és közösségi alapú gazdaság fejlesztése érdekében. E cél elérésnek a TOP 7. prioritásához kapcsolódó eszköze a városok kulturális és közösségi életének megújítása, közösségi alapú gazdaságfejlesztési módszertanok kialakítása és elterjesztése a helyi lakosság, civil szervezetek, vállalkozások és önkormányzatok együttműködésével, illetve kezdeményezésére készülő integrált, közösségfejlesztést és helyi identitástudatot elősegítő, elsődlegesen kulturális és közösségi tartalmú, a helyi közösség fejlesztését támogató stratégiák mentén. A konstrukció keretösszege 45.644.000.000 Ft, a nyertesek száma 99 volt a beszámolási időszakban.

(6) Az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottság Szellemi Kulturális Örökség Szakbizottsága javaslata alapján a ***Rábavidéki szlovének rönkhúzása*** a beszámolási időszak során, a 2015. évben felkerült a Szellemi Kulturális Örökség Nemzeti Jegyzékére. Az elismerés a Gödöllői Királyi Kastélyban került átadásra a felterjesztő Országos Szlovén Önkormányzatnak.

Szintén a beszámolási időszak alatt, 2017-ben ünnepelte az Országos Lengyel Önkormányzat Derenk – Magyarország egykori és egyetlen lengyel többségű faluja – fennállásának (a falu Magas-Tátra vidékéről származó lengyel jobbágyokkal, gorálokkal való betelepítésének) 300. évfordulóját. 2018-ban ***Derenk-lengyel romfalu*** Borsod-Abaúj-Zemplén megye elismert kulturális értékeként/örökségeként felvételre került a megyei értéktárba.

6. cikk

1. A Felek bátorítják a tolerancia és kultúrák közötti párbeszéd szándékát, valamint hatékony intézkedéseket hoznak, hogy előmozdítsák minden, területükön élő személy közötti kölcsönös tiszteletet, megértést és együttműködést, kiváltképpen az oktatás, a kultúra és a tömegkommunikációs eszközök területén, tekintet nélkül e személyek etnikai, kulturális, nyelvi vagy vallási identitására.

2. A Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy megfelelő intézkedéseket hoznak olyan személyek védelmében, akik hátrányosan megkülönböztető, ellenséges vagy erőszakos

fenyegetések és cselekedetek áldozatai lehetnek etnikai, kulturális, nyelvi vagy vallási identitásuk miatt.

(1) A magyar állam elismeri a nemzetiségek jogát véleményük anyanyelvükön való szabad kinyilvánítására, illetve a nemzetiségi közösségek számára biztosítja a tömegkommunikációs eszközökhöz való hozzájutásukat. A központi költségvetés anyagi forrásokat biztosít a nemzetiségek anyanyelvű újságjainak a megjelentetésére is. Az MR4 a magyarországi nemzetiségeket segíti az anyanyelvük, kultúrájuk és identitásuk ápolásában, a nemzetiségi kohéziójuk megtartásában és egyben a többségi nemzethez fűződő kötődések és a mindennapi integráció kérdéseinek a sokszínű megközelítésében. Teret ad a nemzetiségek érdekképviseleti szervezeteinek, művészeti és kulturális egyesületeinek, vallási és más olyan közösségeinek is, amelyek kötetlen szervezeti formában tettek a nemzetiségek önmegtartásáért. Magyar nyelvű műsoraikkal megszólítják a többségi nemzet képviselőit is, megismertetve őket a magyarországi nemzetiségek életével, egyben teret adva a párbeszédnek is, nemcsak a többségi nemzet és egyes nemzetiségek, de a 13 nemzetiség között is. A közmédia nemzetiségi koncepciójának lényege éppen a nemzetiségeket zárványként, néprajzi kuriózumként, elszigetelt jelenségként megjelenítő műsorkészítés megszüntetése, hátrahagyása. A beszámolási időszakban a nemzetiségi műsorok tökéletesen illeszkedtek a teljes műsorfolyamba, azok szerves részét képezték, több csatornán és platformon is megjelentek. A nemzetiségeket érintő információk – tematikától függően – helyet kaptak a közszolgálati médiumok teljes hírfolyamában. A tematikus napok feldolgozása a nemzetiségi nézőpont érvényre juttatása nélkül mára elképzelhetlenné vált. (A nemzetiségi média helyzetét részletesen bemutatjuk a 9. cikk alatt.)

(2) Az Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárság koordinálásával 2015-től kezdődően minden év június-július-augusztus hónapjaiban, tíz turnusban, közel hétszáz ukrainai gyermek és kísérője táborozott Magyarországon, a Velencei-tónál. A kapcsolódó, 2015-2017. évi támogatásokat az alábbi táblázat foglalja össze:

3. táblázat:
Ukrán nyári gyermektáborok a Velencei-tónál

Év	A velencei ukrán táborokra nyújtott támogatások összesen (Ft)
2015	41.000.000
2016	46.330.000*
2017	45.000.000
Összesen	132.330.000

Forrás: Emberi Erőforrások Minisztériuma (az ország-jelentés összeállításakor: Miniszterelnökség)

**Megjegyzés: A forrás három velencei ukrán tábor támogatását fedezte, ebből a 40 M Ft összegű nyári tábor a „Határtalanul!” pályázati keret terhére volt finanszírozva (nem nemzetiségi célú előirányzat terhére)*

Emellett 2015 és 2016 decemberében újabb csoport fogadására került sor az Országos Ukrán Önkormányzattal karöltve, amikor a gyermekek a fővárossal, a Parlamenttel ismerkedhettek meg (esetenként 2,33 M Ft-os támogatásból). Mindhárom évben olyan ukrán és kárpátaljai magyar gyerekek táborozását segítették, akiknek édesapja Kelet-Ukrajnában harcolt vagy harcol. A táboroztatás célja, hogy az ukrán emberek érezzék a magyar nép támogatását

valamint a háború miatt a gyermekeket ért veszteség, fájdalom feldolgozásában segítséget nyújtsanak számukra. Ennek megvalósításában segítségül szolgáltak a változatos programok, rendezvények.

7. cikk

A Felek biztosítják minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozó személynek a békés célú gyülekezés szabadságához és a másokkal való egyesülés szabadságához, a véleménynyilvánítás szabadságához, a gondolat-, a lelkiismereti és vallásszabadsághoz való jogának tiszteletben tartását.

(1) Nagy örömeire szolgált a hazai *ruszinságnak*, hogy a beszámolási időszakban Ferenc pápa megalapította a Magyarországon élő görögkatolikusok számára a Hajdúdorogi Metropóliát, melyet 2015. március 19-én az *In hac suprema* kezdetű bullával hozott létre. A Szentatya ugyanezen hatállyal a Miskolci Apostoli Exarchátust egyházmegyei rangra emelte, továbbá megalapította a Hajdúdorogi Egyházmegyéből leválasztott területből a Nyíregyházi Egyházmegyét. A Hajdúdorogi Főegyházmegye (latinul: *Archidioecesis Haidudorogensis*) a Miskolci egyházmegyével és a Nyíregyházi egyházmegyével együtt alkotja Magyarország Görögkatolikus Sajátjogú Egyházát, a Magyarországi Sajátjogú Metropolitai Egyházat (rövidített nevén: Görögkatolikus Metropólia).

(2) A *bolgár* közösség 2014-ben ünnepelte a Magyarországi Bolgárok Egyesülete centenáriumát. A jubileumi ünneppsorozat a 2014. március 3-i ünneppel kezdődött, amelynek fővédnöke Áder János, Magyarország köztársasági elnöke és Margarita Popova, a Bolgár Köztársaság alelnöke volt. A szintén az ünnephez kapcsolódóan felavatott Bolgárkertész-emlékmű és bolgár ivókút a magyarországi bolgárok egységét szimbolizálja. A jubileumi ünneppsorozat keretében nyílt meg a Bajza utca 44. szám alatti Bolgár Galéria is, amelyben a magyarországi bolgár képzőművészek állandó kiállítása mutatkozott be. A centenáriumi évben a rendezvényeken magas rangú magyar és bolgár politikusok, valamint a határon túli bolgár közösségek képviselői is részt vettek.

Szintén a beszámolási időszak során, 2016-ban ünnepelte a Magyarországi Bolgár Ortodox Egyház is a centenáriumát. A jubileumi ünnepségre 2016. május 10-11-én került sor, amelyre eljött Neofit bolgár pátriárka, Antonij közép- és nyugat-európai metropolita, valamint más magas rangú egyházi személyek Bulgáriából és a Bolgár Ortodox Egyház Közép- és Nyugat-Európai Egyházmegyéjéből. Látogatása során a metropolita vecsernyét és Szent Liturgiát celebrált a budapesti Szent Cirill és Szent Metód Bolgár Ortodox Templomban.

(3) Az örménység 301-ben elsőként vette fel a kereszténységet államvallásként, a több száz éves erdélyi örménység 1691 óta örmény katolikus rítusú (a magyarörmények kb. 95%-a örmény katolikus, illetve római katolikus). A Trianon, illetve a II. világháború miatt nagy számban Magyarországra menekült erdélyi örménység 1922-ben létrehozta az Örmény Katolikus Egyházat, amelynek a beszámolási időszakban székhelye a Budapesti Örmény Katolikus Lelkészség, templom, múzeum, könyvtár és levéltár. A beszámolási időszak során XIX. Nerszesz Bedrosz örmény katolikus pátriárka (Bejrút) 2015-ben, az Örmény Genocídium 100. évfordulóján meglátogatta az örmény katolikus plébániát, majd a Bazilikában ünnepi szentmisét celebrált az áldozatok emlékére. Az örmény katolikus templomot a beszámolási időszakban egyre több keleti örmény is látogatta, különösen a külföldi örmény anyanyelvű pap misézésekor.

8. cikk

A Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy elismerik minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozó személynek vallása vagy hite kifejezésére, úgyszintén vallási intézmények, szervezetek és egyesületek alapítására való jogát.

(1) A Kormány az egyházi területen is támogatja a nemzetiségek saját kultúrájának megőrzését, fejlesztését, és e feladatok ellátásában számít az egyházak segítségére. A magyarországi nemzetiségek azonosságtudatának megtartásában ugyanis jelentős szerepe van az egyházaknak, a nemzetiségi nyelvű hitéletnek. A hazánkban élő horvátok, lengyelek és szlovének római katolikus vallásúak. A németek és szlovákok jelentős hányada római katolikus, más részük evangélikus vallású. A romák döntő többsége római katolikus, kisebb része görög katolikus. A bolgárok, görögök, szerbek ortodox vallásúak és a hazai románok jelentős hányada is a Román Ortodox Egyházhoz kötődik.

A jelentős magyarországi történelmi múlttal rendelkező bevett egyházak hangsúlyt fektetnek a nemzetiségi pasztorációk ellátására, a legnagyobb létszámú bevett egyházak a hívek igénye szerint nemzetiségi nyelvű szolgálatot is ellátnak. Így például a Magyar Katolikus Egyház német, szlovák, horvát, lengyel és szlovén nyelvű, a Magyarországi Sajtójogú Metropolitai Egyház (Görögkatolikus Metropólia) ruszin, ukrán és román nyelvű, a Magyarországi Evangélikus Egyház német és szlovák nyelvű pasztorációt is ellát. Katolikus szempontból a burgenlandi horvátok és a magyarországi horvátok között aktív kapcsolat van – e kapcsolatot erősíti, hogy a burgenlandi püspök helyi horvát. A magyarországi horvátok rendszeresen zarándokolnak Mariazellbe, horvát papok pedig Ausztriából járnak horvát misét tartani Magyarországra. Egy örmény rítusú vallási közösség is működik Magyarországon. A nemzetiségi ortodox egyházak – szerb, román, bolgár, konstantinápolyi – mind liturgiájukban, mind pedig ügyvitelükben értelemszerűen anyanyelvüket használják.

A katolikus egyháznak több olyan intézménye van, amelyben nemzetiségi nyelvű oktatás is folyik (pl. német – Baja, Budaörs, Budapest-Óbuda, Érd, Esztergom, Mohács, Mór, Szekszárd; szlovák – Dabas-Sári, Kétsoprony; roma – Alsószentmárton, Rakacaszend, stb.). Az evangélikus egyház Soltvadkerten német nyelvű köznevelési intézményt, Békéscsabán és Tótkomlóson szlovák nyelvet oktató egyházi tanintézményeket működtet. A soproni Berzsényi Dániel Líceumban német nemzetiségi gimnáziumi oktatás folyik, míg az esztergomi Vitéz János Katolikus Főiskola német és szlovák, az Apor Vilmos Katolikus Főiskola német nemzetiségi pedagógusokat is képez. Az Apor Vilmos Katolikus Főiskola pedagógusképzésén cigány-roma nemzetiségi szakirány is van. Az esztergomi és váci római katolikus főiskolákon romológiai képzés, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Karán pedig szlavisztikai képzés folyik.

Bármely nemzetiségi felekezethez tartozó személy a honvédségben és a büntetés-végrehajtási intézetekben anyanyelvén is igénybe veheti a számára megfelelő egyházi szolgálatot, mivel törvény biztosítja a tábori lelkeség működését, valamint a börtönlelkészi szolgálatot és a börtönpasztoráció lehetőségét.

(2) A magyarországi vallási közösségek jelentős szerepet vállalnak a romák felkarolásában, integrációjának és felzárkózásának elősegítésében a **cigánypasztoráció** és romamisszió által. A bevett egyházak cigánypasztorációs munkája mind a romák felé való szolgálatban, mind a papok és lelkészek továbbképzése terén is intenzív (pl. református, katolikus, görögkatolikus képzések). Ezen képzések egyik fő célja, hogy a cigánymissziót végző vagy ez iránt érdeklődő lelkészek egy olyan kapcsolati hálóba léphessenek be, ami segítséget és támogatást jelenthet

majd a romák közt végzett szolgálatukban. A Kormány elismeréssel és tisztelettel tekint a vallási közösségek – bevett egyházak, vallási tevékenységet végző szervezetek – romák felzárkózását segítő munkájára, a romák társadalmi megítélésének, életminőségük javításában végzett szolgálatára. Az egyházak ez irányú munkáját komoly anyagi támogatással ismeri el.

2016 novemberében átadták Kisvárdán a *Sója Miklós Szociális Házat*, amely az önkormányzat és a Kisvárdai Görögkatolikus Egyházközség közös beruházásaként épült. A ház fontos szerepet játszik a roma közösség életében, a társadalmi befogadás terjesztése, valamint az integráció feltételeinek megvalósítása terén. A roma lakosság számára kulturális és liturgikus programokat szerveznek, a gyermekek részére oktatási és nevelési (tanodák, családi napközök, közösségi házak) tevékenységet folytatnak, szociális szolgáltatást, valamint szabadidős, közösségi programokat, táborokat szerveznek. 2015 októberében európai roma zarándoklatot tartottak a Vatikánban, ahol a zarándokok találkozhattak a Szentatyával. A szerzetesrendek (női és férfi egyaránt) szintén kiemelkedő munkát végeznek a roma lakosság életminőségének javításában, különösen a gyerekekkel való foglalkozás, nevelés által.

A Magyar Katolikus Egyházban a *Boldog Ceferino Intézet* működésének célja, hogy a cigánypasztorációban résztvevő lelkipásztorokat és munkatársakat képezze, a munkákat összehangolja, segítse. A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia döntése után 2015-ben megjelent a lovári nyelvű temetkezési szertartáskönyv, amely a papság számára lehetőséget biztosít a szertartás egyes részeinek a gyászoló közösség nyelvén történő végzésére. Szintén ezt segíti a *Leszállt közénk a Szent Isten* című hittankönyv, amelyben egyes imádságok lovári nyelven is olvashatók. Továbbá már évekkel korábban – a világon elsőként hazánkban – jelent meg a teljes Biblia cigány (lovári) fordítása.

2011 őszén 4 kollégiummal elindult a *Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat*, amely intézménytípus csak Magyarországon működik. Céljuk a magyar-roma kettős identitás megélésének segítése, a diákok tanulmányi, nevelési és személyiségfejlődésének támogatása, valamint a közösségi felelősségvállalás iránt elkötelezett, keresztény szellemiségű roma értelmiség megerősítése. A beszámolási időszakban 7 egyházi fenntartású kollégium működött Magyarországon: a Jezsuita Roma Szakkollégium (Budapest), a Szegedi Keresztény Roma Szakkollégium, a Miskolci Görögkatolikus Cigány Szakkollégium, a Wáli István Református Cigány Szakkollégium (Debrecen), az Evangélikus Roma Szakkollégium (Nyíregyháza), a Szent Miklós Görögkatolikus Roma Szakkollégium (2015 nyarán nyílt Debrecenben), valamint a Református Roma Szakkollégium (2016 őszén indult Budapesten). 2016-ban a kormány a roma szakkollégiumok támogatására 1,5 Mrd Ft európai uniós forrást biztosított.

A Magyar Pünkösdi Egyház Országos Cigánymissziójának intézménye, a *Cigány Módszertani és Kutató Központ* kutatásokat, felméréseket végez, szakmai párbeszédet folytat, segítve a roma lakosság társadalmi elfogadottságát, a feszültségek enyhítését. 2015. áprilisban jelent meg a *Cigánymissziós mozgalmak hatása Magyarországon* című kötet, amely tudományos igényességgel mutatja be a romák között végzett kutatás eredményét. A protestáns egyházak cigánymissziós vezetőinek (református, evangélikus, baptista, metodista, pünkösdi) együttműködésében rendszeresen megjelenik a *Cigánymissziós Módszertani Füzet*, amely által az egyházak cigánymissziói összefogásban kívánnak kilépni a társadalom elé a romák elfogadásáért.

(3) A nagy bevett egyházak olyan köznevelési intézményeket is fenntartanak, amelyekben nemzetiségi nyelven folyik az oktatás-nevelés. Az egyházi köznevelési *intézmények* a bértámogatáson túl működési támogatásban is részesülnek (mely érinti a Konstantinápolyi

Egyetemes Patriarchátus Magyarországi Exarchátusát is). A nemzetiségi ortodox egyházak közül a Budai Szerb Ortodox Egyházmegye tart fenn három *szociális intézményt*, illetve a Konstantinápolyi Egyetemes Patriarchátus Magyarországi Exarchátusa is végez szociális tevékenységet. Az egyházi *közgyűjtemények* működését is támogatja az állami költségvetés, ezen belül támogatást kap a szentendrei szerb ortodox és a gyulai román ortodox egyházi gyűjtemény.

(4) Az egyházak hitéleti tevékenységét az állam többféle módon támogatja.

- Az állampolgárok rendelkezhetnek a személyi jövedelemadójuk 1%-ról, és ezzel a lehetőséggel élhetnek a nemzetiségekhez tartozók is, akik saját egyházaik számára ajánlhatják fel az 1%-ot.
- Az érintett egyházak a volt államosított ingatlanaik egy részének igényléséről az állammal való megállapodás alapján évente folyósított járadék fejében lemondhattak. A nemzetiségekhez tartozó egyházak közül jelentős járadékban részesül a Budai Szerb Ortodox Egyházmegye. A járadék összegét a kormány évente valorizálja, a járadék összege 2015-ben 104,86 M Ft, 2016-ban 106,465 M Ft, 2017-ben 102,306 M Ft volt.
- Az állam anyagilag is támogatja a hitoktatást. Az állami köznevelési intézményekben az állami erkölcsan helyett a bevett egyházak a tanrendbe illesztett hit- és erkölcsanoktatást tarthatnak, amelyet teljes egészében az állam finanszíroz. Ugyanakkor a vallási közösségek fakultatív hitoktatását is támogatja az állami költségvetés. A vizsgált időszakban három – a szerb, a román, valamint a konstantinápolyi (görög) – nemzetiségi ortodox egyház igényelt és kapott fakultatív hitoktatási támogatást (ez éves szinten kb. 5 M Ft).
- A kistélepüléseken szolgálatot teljesítő lelkészek jövedelmét az állam az egyházakkal való megállapodás alapján kiegészíti. A nemzetiségi egyházak közül ilyen megállapodás van a Budai Szerb Ortodox Egyházmegyével (2015-ben 1,552 M Ft, 2016-ban 2,08 M Ft, 2017-ben 2,802 M Ft támogatást kapott), a Magyarországi Román Ortodox Egyházzal (2015-ben 2,173 M Ft, 2016-ban 2,912 M Ft, 2017-ben 3,923 M Ft támogatást kapott) és a Konstantinápolyi Egyetemes Patriarchátus Magyarországi Exarchátusával (2015-ben 415.000 Ft, 2016-ban 555.000 Ft, 2017-ben 748.000 Ft támogatást kapott). Ez érinti a nagyobb egyházak – pl. a katolikus, evangélikus, valamint a baptista – vidéki nemzetiségi nyelvű szolgálatot ellátó papjait is. Megemlítendő, hogy a Görögkatolikus Metropólia 2016-ban és 2017-ben 10-10 M Ft támogatást kapott az ukrán, 2017-ben 5 M Ft-ot a ruszin görögkatolikus hívek magyarországi, anyanyelvű lelkipásztori ellátása céljára.

Alapvetően a hitéleti tevékenységet segítik elő az egyházi épített örökség és egyéb beruházások, illetve az egyházi közösségi célú programok és beruházások c. előirányzatok, melyekre természetesen a nemzetiségi egyházak is jogosultak.

9. cikk

1. A Felek kötelezettséget vállalnak annak elismerésére, hogy minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozó személynek a véleménynyilvánítási szabadsága magába foglalja a véleményalkotás szabadságát és az információk, az eszmék megismerésének és közlésének szabadságát a kisebbség nyelvén, országhatárokon tekintet nélkül és hatósági szerv beavatkozása nélkül. A Felek biztosítani fogják nemzeti jogrendszerük keretein belül, hogy a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyeket ne érje hátrányos megkülönböztetés a tömegkommunikációs eszközökhöz való hozzájutásban.

2. Az 1. bekezdés nem akadályozza meg a Feleket abban, hogy a rádióadás és televíziós sugárzás, vagy mozi vállalkozás megindítását - hátrányos megkülönböztetéstől mentesen és objektív kritériumok alapján - engedélyhez kössék.

3. A Felek nem akadályozzák a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyeket a nyomtatott tömegkommunikációs eszközök létrehozásában és használatában. A rádió- és televízióadásokat szabályozó törvényi keretekben, amennyire lehetséges, biztosítani fogják és figyelembe veszik az 1. bekezdés rendelkezéseit, annak érdekében, hogy a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek számára lehetőséget nyújtsanak saját tömegkommunikációs eszközeik létrehozására és használatára.

4. A Felek megfelelő intézkedéseket hoznak jogrendszerük keretében annak érdekében, hogy a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek számára megkönnyítsék a tömegkommunikációs eszközökhöz való hozzáfutást, ezzel is előmozdítva a toleranciát és lehetőséget teremtve a kulturális sokszínűségnek.

(1) A médiaszolgáltatásról és tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény (a továbbiakban: médiatörvény) 99.§-a szerint valamennyi, Magyarország által elismert nemzetiség jogosult kultúrájának és anyanyelvének ápolására, az anyanyelvén való rendszeres tájékoztatásra a közszolgálati médiaszolgáltatásban közzétett önálló műsorszámok közzététele útján. E feladatot a közszolgálati médiaszolgáltató országos, illetve – a nemzetiség földrajzi elhelyezkedésének figyelembevételével – helyi médiaszolgáltatásban, a nemzetiség igényeinek megfelelő műsorszámokkal, audiovizuális médiaszolgáltatásban szükség szerint feliratozással vagy többnyelvű közzététellel teljesíti.

A Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap (a továbbiakban: MTVA) olyan elkülönített vagyonkezelő- és pénzalap, amelynek feladata – többek között – a közszolgálati médiaszolgáltatás, a közösségi médiaszolgáltatások támogatása, a közszolgálati célú műsorszámok gyártása és támogatása. Az MTVA szervezetében a beszámolási időszakban a Nemzetiségi, Külhoni és Kiemelt Projektek Főszerkesztőség látta el a nemzetiségi műsorok vonatkozásában a közszolgálati médiaszolgáltató által megrendelt tartalmak létrehozásával kapcsolatos kezdeményezési, általános koordinálási és tartalomfelügyeleti tevékenységeket. A Duna Médiaszolgáltató Zrt. Nemzetiségi és Külhoni Főszerkesztősége, valamint a Kulturális Főszerkesztősége a világi és egyházi ünnepekhez, kiemelt tematikus napokhoz illeszkedő javaslatokkal aktívan hozzájárul az MTVA szerkesztőségei által gyártott, gazdag választékú és többféle értékrendet követő műsorok létrejöttéhez amellet, hogy az elkészült műsorok szakmai felügyeletét is ellátja. Az MTVA és a Duna Médiaszolgáltató Zrt. a Magyarországon élő nemzetiségeket érintő műsorokon, csatornákon és tevékenységükön keresztül televíziós és rádiós eszközökkel tevélegesen részt vállal a Magyarországon élő, hivatalosan nyilvántartott nemzetiségek életének, kultúrájának, hagyományainak bemutatásában, hiszen összesen 14 televíziós és 19 rádiós műsor készül az MTVA szakmai műhelyeiben. A nemzetiségi és külhoni képi tartalom a Duna és a Duna World televízióban követhető nyomon, a hangzó tartalmak a Kossuth Rádió és a Nemzetiségi Rádió (MR4) felületén jelennek meg.

(2) A Nemzetiségi Rádió önmagában egyedülálló vállalkozás a világban, a magyarhoz hasonló, a nap 24 órájában kizárólag helyi nemzetiségi tartalmat sugárzó, közpénzből üzemelő és az ország teljes területét lefedő rádióadás sehol sem létezik Magyarországon kívül. A Magyar Rádió által sugárzott nemzetiségi rádióműsorok egységes szerkezetűek, a nap 24 órájában, azonos hosszban és időpontokban hallhatók a Nemzetiségi Rádióban. A 13 nemzetiségi rádióműsor (román, szlovák, német, szerb, horvát, szlovén, ruszin, lengyel, görög, bolgár, szlovén, örmény, ukrán) mindegyike saját anyanyelvén szól a hallgatókhoz, témaválasztása, szerkesztési elvei alapján valamennyi megfelel a közszolgálati elveinek. A műsorok

vállaltan az adott nemzetiségi közösségekhez tartozók összefogását, a nemzetiségi identitás, öntudat és a kulturális autonómia erősítését tűzték ki célul. Ezért kap hangsúlyos szerepet a feldolgozott témák között a nemzetiségi önkormányzatok működésének sokoldalú bemutatása, a nemzetiségi kultúra, a hagyományok, a viselet, a népművészet, az ének- és zenei kultúra, valamint a hitéleti-vallási emlékek ápolása.

Emellett a Dankó Rádió számos – különösen a népzenei – műsorsávban sugároz a nemzetiségekhez kötődő hagyományokkal foglalkozó tartalmat. Például a *Tudtad-e?* című népzenei szótárban, a naponta 20.00 és 21.00 óra között sugárzásra kerülő *Táncház és a Népek Dalai* című műsorokban, valamint hétfőként a *Népzene a Kárpát-medencéből*, a *Jöttömbe-jártomba*, valamint a *Sárarany* című műsorokban találkozunk a nemzetiségi kultúrához kapcsolódó zenei kitekintéssel. A kis létszámú nemzetiségek, mint a szlovén, ruszin, bolgár, görög, ukrán, lengyel és örmény is képviselik magukat műsorokkal a Nemzetiségi Rádióban.

(3) A Duna TV és a Duna World nemzetiségi magazinműsorai a 13 nemzetiség hétköznapjairól, fontosabb eseményeiről adnak hírt, árnyaltan bemutatva e közösségek hagyományait, történelmi, kulturális jellegzetességeit, aktuális híreiket, eseményeiket. Három tematikus magazin is – *Roma Magazin*, *P'amende*, *Életkerék* – foglalkozik a legnagyobb lélekszámú magyarországi nemzetiség változatos, évszázados kultúrájával, sokrétű tradícióival, bonyolult társadalmi helyzetével, különböző aspektusokból megközelítve azt. Az *Egy hazában – nemzetiségekről magyarul* igényesen összeállított nemzetiségi magazinműsor, amelyben kiegyensúlyozottan, arányosan jelennek meg a hazai nemzetiségek életét, kultúráját, nyelvi-, népi- és gasztrokulturális hagyományait bemutató témák, továbbá a nemzetiségeink életét támogató magyar kormányzati intézkedésekről szóló beszámolók. Emellett az M1 csatorna is hangsúlyos megjelenést biztosít hírfolyamában és magazinjaiban a Magyarországon élő nemzetiségek bemutatásának – a csatorna létrejöttével egy újabb csatornán jelennek meg a nemzetiségi témák, ezáltal bővült a nemzetiségi tematika megjelenítése a többségi társadalom felé, mint korábban.

A nemzetiségi magazinműsorokban számos esetben készül olyan rövidebb-hosszabb bejátszó, kisfilm, amely egy-egy személyt, kulturális jelenséget, történelmi eseményt mutat be különböző műfajokban a portrétól, a riportfilmen át az ismeretterjesztő filmig és dokumentumfilmig. Ezek egyes esetekben rövidebb, 4-6 perces bejátszók, más esetekben pedig egész műsoridőt kitöltő 24 perces, vagy 50 perces anyagok (ún. portré-/dokumentumfilm), amelyek belföldön, esetenként külföldön készülnek, majd a magazinműsorok keretein belül kerülnek bemutatásra. E filmek – mivel tévéműsorok keretén belül kerülnek bemutatásra – nem önálló filmalkotásként kerülnek megnevezésre, besorolásra, valamint archiválásra, és egy-két kivételes megjelenési lehetőségtől eltekintve (pl. Lakiteleki Filmszemle) kizárólag a közmédia csatornáin kerülnek sugárzásra.

(4) A műsorok egyre bővülő témákkal és tartalommal jelennek meg. Kiemelendő, hogy a közmédiában hagyománnyá vált ún. tematikus napokon és műsorfolyamban kiemelt szerepet kaptak a nemzetiségi műsorkészítők, a tematikus napok nemzetiségi vetületei. Így például a

- *Jónak lenni jó* – adventi karitatív műsor, ahol a nemzetiségi közösségek és tagjaik is adakoznak,
- a *Német tematikus napunk*, amikor a német nemzetiség magyarországi jelenlétéről, kultúrájáról, a többségi társadalomban való aktív szerepéről is komoly szó esett,
- a *Szent Mihály napi tematikus műsorfolyam*, ahol a vidék Magyarországnak bemutatása elképzelhetetlen a nemzetiségek nélkül,

- vagy a *Kommunizmus áldozatainak emléknapja*, a szlovák-magyar lakosságcsere vagy a németek elűzése kapcsán jóval több csatornán és műfajban jelenik meg a nemzetiségi tematika,
- ugyanez volt jellemző a *Gulág Emlékév* kapcsán,
- a *Házasság hete* évente jelentkező műsorstruktúrájában a nemzetiségi vegyes házasságok, az ilyen típusú együttélés és az egyes nemzetiségek sajátos hagyományainak bemutatása is kiemelt szerepet kap,
- végül, de nem utolsó sorban a magyarországi közmédia egyedülálló kezdeményezése a *Nemzetiségi Kultúrák Napja*, ami a régióban is egy különleges lehetőség a nemzetiségi lét bemutatására a közmédia valamennyi csatornáján. A nagyszabású tematikus napot egy egész napos, folyamatos műsort jelent stúdióbeszélgetésekkel, bejátszókkal, és élő bejelentkezésekkel az ország különböző településeiről.

Az adásba kerülő saját gyártású műsorok és filmalkotások 60 naptári napig nyilvánosan visszakereshetőek és megtekinthetőek az MTVA <http://mediaklikk.hu> honlapján. A 60 napos időkeretet követően a tartalmak elérhetőek a Nemzeti Audiovizuális Archívum adatbázisában, a <http://nava.hu> oldalon. A Nemzeti Audiovizuális Archívum digitálisan rögzíti, feldolgozza és online hozzáférhetővé teszi a magyarországi közszolgálati csatornák és a legnagyobb lefedettségű kereskedelmi televíziók magyar gyártású műsorait törvényi szabályozás keretében. Európában szinte egyedülállóan, gyűjteményei kutatás és oktatás céljából szabadon megtekinthetők csaknem 1700 kijelölt helyszínen (könyvtári, oktatási, archívumi, levéltári, muzeális intézményeknél, illetve regisztrált felhasználóként hasonló jogosultsággal rendelkezhetnek olyan magánszemélyek is, akik megfelelően igazolják oktatói, kutatói státuszukat). (A közmédia rádiós és televíziós nemzetiségi műsorainak felsorolását az 1. számú melléklet tartalmazza)

(5) Az MTVA a médiatörvény 137. § (1) bekezdése alapján közszolgálati célú műsorszámok gyártását támogatja a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Médiatanácsa – mint döntéshozó – által életre hívott Magyar Média Mecenatúra Program keretében. A mecenatúra pályázati rendszerben 11 különböző kategóriában, az ismeretterjesztő filmtől a dokumentumfilmen át a tévéfilmig és az animációig bármelyik magyarországi alkotóműhely, televíziós és filmes gyártó cég pályázhat nemzetiségi témát is megjelenítő ötleteivel. A pályázati eljárásokban támogatást nyert és elkészült filmalkotások legnagyobb részben a közmédia csatornáin kerülnek bemutatásra.

10. cikk

1. A Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozó személynek elismerik kisebbségi nyelvének szabad és beavatkozás nélküli használatát úgy magánbeszélgetésben, mint nyilvánosan, szóban és írásban.

2. A nemzeti kisebbséghez tartozó személyek által hagyományosan, vagy jelentős számban lakott területeken, amennyiben azok a személyek úgy kívánják, vagy az ilyen kívánság megfelel a valóságos szükségnek, a Felek erőfeszítéseket tesznek arra, hogy biztosítsák – lehetőség szerint – e személyek és a közigazgatási hatóságok közötti kisebbségi nyelv használatát elősegítő feltételeket.

3. A Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy biztosítják minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozó személynek azt a jogot, hogy olyan nyelven, amelyet megért, a legrövidebb időn belül tájékoztassák letartóztatásának okairól és minden ellene felhozott vád természetéről és indokairól, valamint hogy ezen a nyelven védekezhesen - ha szükséges – ingyenes tolmács segítségével.

(1) Az ország-jelentés II. fejezetében szóltunk arról, hogy Magyarország a Keretegyezmény ratifikálása mellett az elsők között írta alá a Nyelvi Kartát. Tájékoztatunk arról is, hogy a Keretegyezményt érintő, itt vizsgált beszámolási időszak éveiben a Nyelvi Karta szerinti kötelezettségeknek megfelelően Magyarország betervezte az Európa Tanács főtákará részére a Nyelvi Karta alapján tett kötelezettségvállalásairól szóló hetedik időszaki ország-jelentését. A jelentés részletesen szól a Kormány nemzetiségeket érintő nyelvpolitikájáról, a magyarországi nemzetiségek nyelvhasználati jogainak érvényesüléséről. A jelentés tájékoztatást nyújt a Keretegyezmény 10., 11., 12. és 14. cikkelyében megfogalmazott, a nemzetiségek nyelvhasználati jogait érintő magyar vállalások teljesítéséről.

(2) A nemzetiségi törvény 5. § (2) bekezdése alapján a polgári és büntetőeljárások során, valamint a közigazgatási eljárásokban az anyanyelv használatát a vonatkozó eljárásjogi törvények biztosítják. A beszámolási időszakra tekintettel a közigazgatási hatósági eljárások vonatkozásában, a következő eljárásjogi törvények biztosítják a nemzetiségi nyelv használatát. A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: közigazgatási eljárási törvény), amelynek 9. § (3) bekezdése alapján a nemzetiségi szervezet nevében eljáró személy, valamint az a természetes személy, aki a nemzetiségek jogairól szóló törvény hatálya alá tartozik, a közigazgatási hatóságnál használhatja az adott nemzetiség nyelvét. A nemzetiség nyelvén benyújtott kérelem tárgyában hozott magyar nyelvű döntést az ügyfél kérésére a kérelemben használt nyelvre le kell fordítani.

A közigazgatási eljárási törvény 2018. január 1-jén hatályát veszítette, de még 2016-ban kihirdették a helyébe lépő új eljárásjogi kódexet, az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvényt, amelynek 20. § (3) bekezdése a közigazgatási eljárási törvénnyel azonos módon biztosítja a nemzetiségi nyelvhasználat lehetőségét. Ez azt jelenti, hogy a közigazgatási hatósági eljárások során, a közigazgatási eljárási törvény szabályai nem korlátozzák és semmilyen körülménytől nem teszik függővé a nemzetiségi nyelv használatának jogát. Tehát lakóhelytől, a nemzetiség számarányától és eljárási szakasztól függetlenül bármely hatóságnál, az ország bármely pontján használhatják nemzetiségi nyelvüket a nemzetiségek tagjai.

A kormányhivatalok tájékoztatása alapján a 2014-2016. évekre, valamint 2017 januárjára vonatkozóan, országosan összesen 56 hatósági eljárásban fordult elő valamely nemzetiségi nyelv használata. Ebből a német nyelv 32, a román 9, a szerb 8, romani (lovári) 4, szlovák 3 hatósági eljárásban került alkalmazásra. A nemzetiségi nyelvhasználat csekély arányának jellemző oka, hogy a nemzetiségi nyelvet használók többsége a magyar nyelvet is ismeri, és ennek birtokában jár el a közigazgatási hatósági ügyek intézése során.

11. cikk

1. A Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy elismerik minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozó személynek azon jogát, hogy család- és utónevét kisebbségi nyelvén használhassa, ugyancsak ennek hivatalos elismeréséhez való jogot, jogrendszerükben szabályozottaknak megfelelően.

2. A Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy elismerik minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozó személy azon jogát, hogy saját kisebbségi nyelvén cégtáblákat, feliratokat és egyéb magántermészetű információkat tegyen közzé a nyilvánosság számára láthatóan.

3. Olyan körzetekben, amelyek hagyományosan nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek által jelentős számban lakottak, a Felek törekedni fognak arra, hogy

jogrendszerük keretében, beleértve, ahol helyénvaló a más Államokkal való megállapodásokat, és figyelembe véve sajátos körülményeiket, a hagyományos helységneveket, utcaneveket és egyéb, a közösség számára szánt földrajzi megjelöléseket a kisebbség nyelvén is kiírják, ha megfelelő igény van ilyen jelzésekre.

Az első három ország-jelentésben részletesen szoltunk a nemzetiséghez tartozó személy családi nevének anyanyelve szabályai szerinti anyakönyveztetéséhez, saját és gyermeke utónevének szabad megválasztásához, hivatalos okmányokban való feltüntetéséhez való jogairól. Ahogy azt a negyedik ország-jelentésben szintén jeleztük, a nemzetiségeknek a közösségi névhasználathoz fűződő jogaik gyakorlása során joguk van a történelmileg kialakult helységnevek, utcanevek és egyéb, a közösség számára szánt földrajzi megjelölések használatához (nemzetiségi törvény, 18. §). A népszámlálási adatokhoz kötött, elsősorban nyelvhasználati jogok közé tartozik többek között az, hogy a helység- és utcaneveket megjelölő táblák feliratai a magyar nyelvű szövegezés és írásmód mellett a hagyományos nemzetiségi elnevezés a nemzetiség anyanyelvén, ennek hiányában a magyar nyelvű elnevezéssel azonos tartalmú és formájú elnevezés a nemzetiség anyanyelvén is olvashatók legyenek.

A lakosság tíz százalékának nemzetiséghez tartozása esetén a települési önkormányzat rendeletei megjelennek a nemzetiség nyelvén, megjelennek a nemzetiségi nyelvű nyomtatványok, a közintézmények és közszolgáltatást végző szervek feliratai, helység- és utcanevek, továbbá ha az önkormányzat mediaszolgáltatást biztosít, köteles abban teret adni a nemzetiségi nyelvű programoknak, cikkeknek is. Azokon a településeken ahol a nemzetiséghez tartozók aránya eléri a húsz százalékot, a fentiekén túl az érintett nemzetiségi önkormányzat kezdeményezésére az önkormányzati testület köteles jegyzőkönyveit és határozatait a magyar mellett az adott nemzetiség nyelvén is vezetni, továbbá a közsféra munkavállalóinak kiválasztása során köteles biztosítani a nemzetiség anyanyelvét ismerő személy alkalmazását, természetesen a szakmai feltételek megtartása mellett.

Ahogy azt korábban is jeleztük, a kormányzat az összes olyan beérkezett igényt, amely a nemzetiségi nyelvű földrajzi jelzések kihelyezésére vonatkozott, támogatta.

12. cikk

- 1. A Felek, ha szükséges, az oktatás és a kutatás területén intézkednek úgy a nemzeti kisebbségeik, mint a többség kultúrájának, történelmének, nyelvének és vallásának megismerése előmozdítására.**
- 2. Ebben az összefüggésben a Felek különösképpen megfelelő lehetőségeket fognak teremteni a tanítóképzésre és a tankönyvekhez való hozzájutásra és megkönnyítik a különböző közösségek tanítói és diákjai közötti kapcsolatokat.**
- 3. A Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy előmozdítják a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek számára az oktatáshoz minden szinten a hozzájutás esélyegyenlőségét.**

(1) Az ország-jelentés II. fejezetében önálló cím alatt szoltunk a nemzetiségi oktatást érintő kérdésekről, az oktatási szegregáció és diszkrimináció tilalmát előíró jogszabályi változásokról, a romák társadalmi integrációját szolgáló intézkedésekről. Az alábbiakban – az oktatási szakterületek tájékoztatása alapján – a tárgykört érintő további információkat adunk a beszámolási időszakra eső változásokról, elért eredményekről.

Magyarország Alaptörvénye deklarálja a nemzetiségek anyanyelvi oktatáshoz való jogát, ennek megfelelően a nemzetiségi törvény, illetve a köznevelésről szóló törvény biztosítja a nemzetiségi nevelés, nevelés-oktatás megszervezését, fenntartását a nemzetiségi közösségek

igényeinek megfelelően anyanyelvű vagy kétnyelvű óvodai nevelés, illetve anyanyelvű, kétnyelvű, nyelvoktató vagy kiegészítő nemzetiségi oktatás keretében. A magyar köznevelési rendszer szerves részeként biztosítja a nemzetiségi nevelés, oktatás kereteit, amelyhez a felsőoktatás elsősorban – a pedagógusképzés részeként – a nevelés, oktatás személyi feltételeinek biztosításával járul hozzá.

(2) A *köznevelés* területén a befogadó oktatást segítő, 2018-ig történt főbb intézkedések – amelyek a végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni középtávú stratégia (1603/2014. (XI. 4.) Korm. határozat) végrehajtását képezik – a következők voltak.

Az iskolai sikeresség megerősítése érdekében bevezetésre került a gyermekek 3 éves kortól történő, kötelező óvodai elhelyezése 2015 szeptemberétől. A 3 évesek részvételi aránya a 2014/2015. évi 80,3%-ról a 2017/2018. nevelési évre 84,4%-ra nőtt. A 4 évesek részvételi aránya a 2014/2015. évi 94,7%-ról a 2017/2018. nevelési évre 95,1%-ra nőtt. Az 5 évesek részvételi aránya a 2014/2015. évi 95,1%-ról a 2017/2018. nevelési évre 95,8%-ra nőtt. Magyarországon a roma gyerekek 91%-a jár óvodába, amely a nem-roma gyerekek részvételi arányához nagyon közeli és a legmagasabb arány a régióban (EU-MIDIS II; European Union Agency for Fundamental Rights, 2016).

A lemorzsolódás megelőzését szolgáló korai jelző- és pedagógiai támogató rendszer bevezetésre került 2016 novemberében. (229/2012. (VIII. 28.) Korm. rend.) Azokra a helyzetekre és fejlesztést igénylő területekre kívánja felhívni a figyelmet, amelyek a lemorzsolódás elkerülésében segíthetnének mind a tanulók, a pedagógusok szintjén, mind pedig az intézmény-fejlesztési, illetve irányítási szinten. A jelzőrendszer a lemorzsolódással való veszélyeztetettség mögött álló, lehetséges tényezőkről – így többek között a szociális szempontból hátrányos helyzetről, hiányzásról, évismétlésről, stb. – és az alkalmazott beavatkozásokról gyűjt adatokat. Az adatszolgáltatás az eddigi működés két tanévében 100%-os volt (2789 intézmény), a leggyakoribb tanulói szintű támogatások a lemorzsolódás okainak feltárása, egyéni fejlesztés, tantárgyi korrepetáció, differenciált pedagógiai módszerek, valamint szociális hátránykompenzáció voltak.

A köznevelési törvény módosítása nyomán 2017. január 1-jétől az iskolafenntartó *tankerületi központok* egyetértési jogot gyakorolnak a beiskolázási körzethatár kijelölésében. Ez a jogszabály-módosítás szegregációs veszély esetén lehetőséget biztosít a megelőzésre azáltal, hogy a tankerületek birtokában lévő, a tanulói megoszlásra, oktatás-szervezési körülményekre vonatkozó naprakész adatok, információk figyelembe vételével a hátrányos helyzetű tanulók egyenletesebb megoszlását lehet biztosítani. A 2016/2017. tanévben az 59 tankerületi központból 32 fenntartó élt javaslattal általános iskolai körzethatár módosítására vonatkozóan. Ebből nyolc kifejezetten a sajátos nevelési igényű, valamint a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók iskolák közti megoszlásának kiegyensúlyozottabbá tétele miatt kért módosítást az illetékes kormányhivataltól. A 2017/2018. tanévben további 3 tankerület jelzett körzethatár módosítást kifejezetten a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók iskolák közti kiegyenlített megoszlása érdekében.

A lemorzsolódás megelőzését támogató fejlesztésként, uniós támogatással valósul meg az Oktatási Hivatal az EFOP-3.1.5-16-2016-00001 *A tanulói lemorzsolódással veszélyeztetett intézmények támogatása* című kiemelt projektje. A komplex intézményi fejlesztési folyamatban azon iskolák – 243 iskola 300 feladatellátási helye – vesznek részt, amelyek a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók aránya, az oktatás eredményessége, valamint a befogadó oktatás tekintetében fejlesztésre szorulnak. A fejlesztés többek között a helyi oktatásszervezésre

vonatkozó helyzetelemzés és komplex intézkedési terv elkészítését foglalja magában. A projekt kifejlesztette továbbá az iskolai lemorzsolódás megelőzését támogató komplex és differenciált intézményfejlesztés keretrendszerét, amelynek fő fókusza a méltányos és befogadó oktatásszervezés megteremtése. A megvalósítás 2020-ig tart.

A *pedagógusok minősítésének* eljárásába beépült a befogadó oktatást szolgáló kompetenciák elvárása és elismerése. Ez többek között magában foglalja a szociális szempontból hátrányos helyzetű, gyermek, tanuló többi gyermekkel, tanulóval együtt történő sikeres neveléséhez, oktatásához szükséges megfelelő módszertani felkészültség elvárását és elismerését. Differenciált béröszönzéssel elismerésre került az a pedagógiai többletteljesítmény, amely a hátrányos helyzetű tanulók eredményes oktatásához szükséges. A pótlékban azok a pedagógusok részesülhetnek 2018 januárjától, akik a hátrányos helyzetű gyermekek, tanulók sikeres előrehaladását, a többi tanulóval történő együttnevelést, a befogadó oktatást segítő képesség-kibontakoztató, integrációs felkészítést, óvodai fejlesztő programot valósítanak meg és a feladat-ellátási helyen a gyermekek, tanulók aránya eléri vagy meghaladja az öt százalékot. A kiterjesztés megközelítőleg 220 feladatellátási helyet érint.

Egyéni előrehaladást segítő, korszerű pedagógiai módszereket alkalmazó, komplex támogatást biztosító programok működnek a hátrányos helyzetű, köztük roma tanulók középfokú iskolai előrehaladásának támogatása érdekében (*Arany János Programok*). A programok eredményességéről 2014-ben végzett kvantitatív vizsgálat megállapította, hogy a programok nélkül a tanulók mintegy negyede alacsonyabb képzési szinten vagy valószínűleg egyáltalán nem tanult volna tovább (Fehérvári Anikó: Arany János Program, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet 2015). A programokban részt vevő tanulók megközelítőleg 30% roma tanuló.

Az Európa Tanács IN-SCHOOL projektjében történő magyarországi részvételtől 2017 októberében született döntés. A 2018 folyamán induló projekt a tanulók iskolai sikerességét támogató befogadó (inkluzív) oktatási megközelítés gyakorlatban történő alkalmazásában segíti a résztvevő iskolákat.

(3) A *felsőoktatásban* alapképzésre, mesterképzésre illetve osztatlan képzésre történő jelentkezés esetében a felvételtől a felsőoktatási intézmény a jelentkezők teljesítménye, az adott intézményre megállapított maximális hallgatói létszám szakos hallgatói kapacitása, valamint a jelentkezők által összeállított jelentkezési sorrend figyelembevételével – a mesterképzés kivételével – országosan egységes rangsorolás alapján dönt. Az oktatásért felelős miniszter évente meghatározza a felsőoktatási intézmények által folytatott szakos képzésben igénybe vehető ösztöndíjas létszámot és a felvételhez szükséges minimális pontszámot. A felvételi eljárásnak e területen sajátos eleme, hogy a magyarországi nemzetiségi középiskolában nemzetiségi nyelvből érettségi vizsgával rendelkezők 20 többletpontra jogosultak, ha az érettségi vizsgával azonos nemzetiségi pedagógus szakra jelentkeznek.

A felsőoktatási törvény – más képzési feladatok szabályozásától eltérően – törvényi szinten rendelkezik a felsőoktatás állami feladatairól a nemzetiségi pedagógusképzést illetően. Felsőoktatási intézményben – alapító okirata szerint – *nemzetiségi pedagógusképzés* folyhat, a felvételi követelményeknek megfelelő jelentkező esetén a képzést meg kell szervezni. A nemzetiséghez tartozást a nemzetiségi nyelvből tett érettségi vizsga igazolja. A nemzetiségi pedagógusképzésben a nemzetiség nyelvét a képzés teljes időtartama alatt oktatni kell. A nemzetiségi pedagógusképzés a finanszírozás szempontjából kis létszámú szaknak minősül [103.§ (5)–(8)]. A nemzetiségi pedagógusképzés bázisát jellemzően hagyományos, több évtizedes nemzetiségi pedagógusképző múltra visszatekintő felsőoktatási intézmények

alkotják. A jogszabályi változások során a jogalkotó kiemelten figyelt arra, hogy a nemzetiségi nevelésnek, oktatásnak a nemzetiségi közösségekkel szoros együttműködésben kialakított értékei megmaradjanak.

A felsőoktatási intézmények a *felvételi* eljárás során dönthetnek a képzések meghirdetéséről, a továbbtanulás lehetősége a létszámok tekintetében biztosított. Sajnos hiányzik az örmény és a ruszin tanárképzés. Nincs tanítóképzése az örményeknek, a ruszinoknak, a bolgároknak, a görögöknek, a szlovéneknek, az ukránoknak és a lengyeleknek. Nincs ruszin, bolgár, görög, lengyel, örmény és ukrán óvodapedagógus-képzés. Ugyanakkor a tanító, óvodapedagógus és tanárképzésben a nemzetiségi képzési helyek meg vannak őrizve a cigány-roma, horvát, szlovén német, román, szlovák és szerb képzésben.

A felsőoktatásba való bejutás követelményei növekedtek. A 2015. évi általános felvételi eljárás vonatkozásában az osztatlan tanárképzés állami ösztöndíjas minimumpontszáma az alapképzésre – köztük az óvodapedagógus és tanítóképzésre – való felvétel alapfeltételét meghatározó minimumpontszámnak 280 pontra történő emelése mellett 305 pontban lett meghatározva. Az érettségi által mért tudáson túl a jelentkezőknek pályaalkalmassági vizsgálaton is részt kell venniük.

A többciklusú képzésben megindult osztatlan képzésben a *romológia szak*, majd a romológiatanár szak és a 2013-ban megindult osztatlan képzésben az idegen nyelvek műveltségi területen a romológiatanár (romani nyelv és kultúra/beás nyelv és kultúra tanára specializációk választásának lehetőségével) a beás nyelv és népismeret vagy a romani nyelv és népismeret tantárgy tanítására, az iskola pedagógiai feladatainak ellátására történő felkészítéssel. A Pécsi Tudományegyetemen a romológia szak alap- és mesterképzésben, valamint az osztatlan romológiatanár szak indul. Alapképzésben a szak elvégzésével beás nyelvből B2-es szintű nyelvvizsga szerezhető. Mesterképzésben a záróvizsga letétele felsőfokú (C1), komplex nyelvvizsga-követelmények teljesítését igazolja a választás szerinti romani vagy beás nyelvből. Az idegen nyelvek műveltségi területhez tartozó romológiatanár (romani nyelv és kultúra vagy beás nyelv és kultúra tanára) tanárszakra történő felvétel feltétele romani vagy beás nyelvből legalább középfokú (B2), komplex típusú államilag elismert vagy azzal egyenértékű nyelvvizsga.

A köznevelési rendszer minőségi pedagógus-utánpótlásának biztosítása és a hallgatók felsőoktatási tanulmányainak támogatása érdekében alapította a Kormány a *Klebsberg Képzési Ösztöndíjat*. Az első ösztöndíjak átadására a 2013/14-es tanévben került sor, 2018-ban 2100 fő részesült ösztöndíjban, akik közül 19 fő német és nemzetiségi német nyelv és kultúra tanára, 1 fő szlovák és nemzetiségi szlovák nyelv és kultúra tanára, 1 fő szerb és nemzetiségi szerb nyelv és kultúra tanára szakon folytatott tanulmányokat.

A képzés feltételeinek biztosításában kihívást jelent a felsőoktatási intézmények számára a minőségi képzés feltételeinek, a megfelelő tudományos fokozattal rendelkező oktatói létszám, tanszéki háttér biztosítása és folyamatos foglalkoztatása akkor, ha jelentkezés hiányában nem tud a képzés elindulni. Az oktatásért felelős miniszter kiemelt feladatának tekinti a kis létszámú szakok indításának, fenntartásának támogatását. Az állami és nem állami felsőoktatási intézmények támogatását a beszámolási időszakban az alábbi táblázat foglalja össze:

4. táblázat:

Állami és nem állami felsőoktatási intézmények támogatása

Év	Nemzetiségi képzés	Kis szakok
2014	160.940.000 Ft	269.551.000 Ft
2015	169.400.000 Ft	283.700.000 Ft
2016	169.400.000 Ft	283.700.000 Ft
2017	169.400.000 Ft	276.500.000 Ft

Forrás: Emberi Erőforrások Minisztériuma

2017-ben a nemzetiségi képzés támogatása 169.400.000 Ft volt. 2018-ban a támogatás kételeművé vált, egyrészt megmaradt a már évek óta biztosított fix összegű támogatás (182,8 M Ft), másrészt új elemként jelent meg a nemzetiségi képzés kiegészítő támogatása, mely összesen további 350,74 M Ft többlettámogatást jelent.

(4) A *felnttkepzésért* felelős szakterület tájékoztatása alapján a beszámolási időszakban a nemzetiségek közül – más hátrányos helyzetű társadalmi csoporttal együtt – Magyarországon a szakképzési és felnttkepzési szakpolitikában a romák voltak azok, akik a leginkább figyelmet kaptak, mint foglalkoztatáspolitikailag is a leginkább veszélyeztetett, sérülékeny társadalmi csoport. A romák foglalkoztathatóságát javító intézkedés volt a beszámolási időszakban a 2016. decemberben elfogadott *Kompetenciafejlesztési pályák – új tanulási lehetőségek felnttkek számára* tanácsi ajánlás (a továbbiakban: Ajánlás) hazai megvalósítását célzó, Nemzeti Szakképzési és Felnttkepzési Hivatal koordinációjában a beszámoló összeállításakor megvalósítás alatt álló *A Felnttkori Tanulás Európai Menetrendjének Nemzeti Koordinátora Erasmus+ projekt* (a továbbiakban: Erasmus+ projekt). A projekt keretében az Ajánlás hazai megvalósítása érdekében szükséges koherens szakpolitikai keret és végrehajtási terv került kidolgozásra, a hiányzó eszközök és szolgáltatások beazonosítására egy többszintű, interminiszteriális koordinációs mechanizmus került kialakításra, amely a felnttkori tanulás terén érintett, releváns érdekelteket, szakpolitikai döntéshozatalban dolgozókat, felnttkepzési célú hazai és uniós projektek munkatársait, kormányzati és nem kormányzati szervezetek képviselőit, kulcsfontosságú szociális partnereket, gyakoroló szakembereket tömörít. Emellett az Erasmus+ projektben fontos szerepet kap különböző dedikált eszközök segítségével az érdekeltek szemléletformálása, a tudatosság növelése, a kölcsönös tanulás elősegítése, a felnttkori tanulás előnyeiről, lehetőségeiről, a kompetenciafejlesztési pályákról szóló ajánlás szükségességéről és eszközeiről.

A Kormány célul tűzte ki a köznevelés módszertani megújítását a hátránykompenzáció és a korai iskolaelhagyás visszaszorítása érdekében, a korai gyermekkori nevelést, a kompetencia-alapú oktatást, a köznevelési rendszer eredményességének javítását, a minőségének és struktúrájának megújítását. A Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (a továbbiakban: GINOP) 6.2.3 és VEKOP-8.6.3 felhívások kiemelt célcsoportja a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók és a roma származású tanulók, a támogatási keretösszeg a két konstrukcióhoz kapcsolódóan összesen 22,76 Mrd Ft. E konstrukciók kiemelt célja a végzettség nélküli iskolaelhagyók számának csökkentése, a szakképző intézmények kulcskompetencia-fejlesztő kapacitásainak megerősítése, az alapkészségek fejlesztésére alkalmas eszközrendszer fejlesztése, a szakképzés eredményesebbé tétele, az iskolai teljesítmény növelése az egész életen át tartó tanulásra való képessé tétel érdekében

összhangban a Végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni középtávú stratégiával, valamint az oktatásra vonatkozó 2016. évi országspecifikus ajánlásokkal. A *GINOP-6.2.3-17, VEKOP-8.6.3-16 A szakképzési intézményrendszer átfogó fejlesztése* konstrukciók keretében támogatást nyert, a beszámoló összeállításakor megvalósítási szakaszban lévő szakképzési projektek a szakképzési centrumok és az Agrárminisztérium fenntartásában lévő szakképzést folytató intézmények bázisán valósultak meg az alábbi beavatkozások mentén:

- Személyekhez igazodó, személyközpontú, az egyéni fejlesztést rendszerszerűen kezelő pedagógiai gyakorlat kialakítása és annak fenntartását szolgáló szakmai támogató rendszer működtetése.
- Az életpálya-építés központba helyezése, a karrier tanácsadás és a pályaorientációs eszközök felhasználásával.
- Kompetencia alapú program kialakítása, az alapkészségek és a releváns kulcskompetenciák eredményes, hatékony fejlesztése.
- Modulrendszerű tananyag kialakítása, sok választható elemmel, rugalmas, az egyéni tanulási utakat támogató, a tehetséggondozást segítő, gyakorlati, tantermen kívüli, epochális, projekt alapon megszervezett képzési rendszer működtetése.
- Megtartó képességük kialakítása és fejlesztése érdekében a kedvezményezett intézmények holisztikus, folyamatos fejlesztése, az intézmények, a tanárok, a vezetők megfontolt, pontos helyzetképen alapuló bevonásával, partnerközpontúságra és befogadó szemléletre támaszkodva.
- Magas színvonalú, hatékony csoportmunka szervezése, annak érdekében, hogy a tanulók közötti tudásbeli különbség és kifejezőkészség tág határait felmérve, a hátrányos helyzetű, tanulásban lemaradt tanulók esélyegyenlőségét és fejlesztését meg lehessen valósítani a „Minden tanuló tehetséges” elv alapján.
- Ágazatközi (pl. szociális, egészségügyi, ifjúsági, gazdasági, köznevelési, non-profit stb.) együttműködések és partnerség kialakítása a hátrányos helyzetű tanulók esélyegyenlőségének biztosítása érdekében.
- A végrehajtás során a beavatkozásoknak illeszkedniük kell az Európai Parlament és a Tanács a szakoktatás és szakképzés európai minőségbiztosítási referenciakeretének létrehozásáról (2009/C155/01) szóló ajánlásában foglaltakhoz.
- A digitális közösségi alkotóműhely pedagógiai módszertanának bevezetése a kedvezményezett intézmények körében a korai pályaorientáció, pályakorrekció, a tehetségazonosítás és tehetséggongozás hatékonyságának növelése, a versenyképes szakmatudás biztosítása, a vállalkozói kompetenciák fejlesztése, valamint az iskolai lemorzsolódás és a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése érdekében.

A hivatkozott konstrukciók felhívásai választható tevékenységként nevesítik a roma tanulók, kiemelten roma lányok számára támogatást nyújtó, az iskolai lemorzsolódás megelőzését szolgáló tevékenységeket, a roma mentori tevékenységeket (mentor(ok) kiválasztása, felkészítése és biztosítása, részvétel a roma mentori hálózatban). Azon intézmények esetében, ahol a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók között magas a roma tanulók aránya, ott a roma tanulók számára nyújtott tevékenységek, köztük a roma mentori tevékenységek kötelezően megvalósítandóak. A végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzését szolgáló fejlesztés országosan 22,76 Mrd Ft fejlesztési forrás bevonásával valósul meg 2020 végéig, a szakképzést folytató intézményekben.

(5) A beszámolási időszakban továbbra is számos országos nemzetiségi önkormányzat fenntartásában működtek dokumentációs- és kutatóközpontok, sőt bővült is ezen intézmények köre. A Bolgár Országos Önkormányzat 2015. július 1-én megalapította a *Bolgár*

Kutatóintézetet, amelynek feladata a magyarországi bolgár közösség múltjának és társadalmi jelenének kutatása. Így különösen történelmére, kultúrtörténetére, művészetére, irodalmára, nyelvére, néprajzára, hitéletére, etnológiájára, hagyományaira, identitására, társadalmi és jogi helyzetére és viszonyaira vonatkozó adatok gyűjtése, azok tudományos igényű feldolgozása és közzététele, népszerűsítése, e tevékenységek segítése és szervezése, valamint a magyarországi bolgár közösség helyzetét érintő társadalmi folyamatok elemzése, a bolgár nemzetiségi érdekképviselet, közoktatás, felsőoktatás, média, kultúra és közösségi művelődés szakmai segítése.

2015-ben az Országos Lengyel Önkormányzat által fenntartott Magyarországi Lengyelség Múzeuma és Levéltára neve *Lengyel Kutatóintézet és Múzeum* lett, és működési hatáskörébe ettől kezdve a magyarországi lengyelség múltjának és jelenének, kulturális jegyeinek, a lengyel-magyar kapcsolatok történetének a kutatása is beletartozik.

Az Országos Ruszin Önkormányzat 2015. évben központi támogatásból 5 M Ft-ot fordított a *Magyar-Ruszin Szótár és Helyesírási szótár* megszerkesztésére.

A horvát közösség számára is a beszámolási időszak egyik sikere, hogy több mint egy évtizedes fejlesztés után 2016. évben kiadásra került a *horvát-magyar köznyelvi szótár*. Szerkesztését és kiadását a Croatica Kulturális, Információs és Kiadói Nonprofit Kft. végezte, amelybe bevonásra kerültek magyarországi horvát közösség ismert szakemberei.

13. cikk

- 1. Oktatási rendszerük keretében a Felek elismerik minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozó személynek a jogát arra, hogy saját magán oktatási és képzési intézményeiket létrehozassák és működtethessék.**
- 2. E jog gyakorlása nem ró semmiféle pénzügyi kötelezettséget a Felekre.**

(1) Ahogy arról már a korábbi ország-jelentésben is beszámoltunk, jelen beszámolóban is utaltunk rá, a nemzetiségi törvény illetve a köznevelésről szóló törvény lehetővé teszi, hogy a nemzetiségi önkormányzatok átvehessék más fenntartó által létesített nemzetiségi köznevelési intézmények fenntartását, továbbá köznevelési intézményeket alapíthassanak és működtethessenek. Ennek eredményeként a beszámolási időszak során is folytatódott a köznevelési intézmények fenntartásának nemzetiségi önkormányzatok általi átvétele. Fontosnak tartjuk jelezni azt is, hogy a helyi önkormányzatok és az állami intézményfenntartó által működtetett nemzetiségi köznevelési intézményekben folyó nemzetiségi nevelés, oktatás ellenőrzésére, védelmére a jogszabály széleskörű jogosítványokat biztosít az érintett nemzetiségi önkormányzatok számára. A nemzetiségi nevelést, oktatást érintő legfontosabb döntéseket (létesítés, megszüntetés, átszervezés, nevének megállapítása, költségvetésének megállapítása és módosítása, továbbá vezetőjének megbízása és megbízásának visszavonása) a nemzetiségi önkormányzatok egyetértésével lehet meghozni. A beszámolási időszak végén, a 2017/2018-as tanévben a helyi és országos nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott köznevelési intézmények száma 82 volt.

14. cikk

- 1. A Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy elismerik minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozó személy jogát kisebbségi nyelvének megtanulására.**
- 2. A nemzeti kisebbségek által hagyományosan és jelentős számban lakott területeken, megfelelő igény esetén, a Felek törekednek – lehetőségeik szerint és oktatási rendszerük keretein belül – annak biztosítására, hogy a nemzeti kisebbségekhez tartozó**

személyeknek megfelelő lehetőségük legyen kisebbségi nyelvüket megtanulni, vagy ezen a nyelven tanulni.

3. A jelen cikkely 2. bekezdését úgy kell végrehajtani, hogy az ne veszélyeztesse a hivatalos nyelv tanulását, vagy ezen a nyelven való tanítást.

(1) A Keretegyezmény itt értékelt cikkelyében foglaltakkal kapcsolatos kérdésekről feljebb már beszámoltunk. A nemzetiségek jogairól szóló törvény kimondja, hogy a nemzetiséghez tartozó gyermekek szülei (gondviselőik) döntése alapján nemzetiségi óvodai nevelésben, nemzetiségi iskolai nevelés-oktatásban vehetnek részt. Arról is rendelkezik, hogy legalább nyolc azonos nemzetiséghez tartozó gyermek, tanuló szülőjének (gondviselőjének) igénye esetén a nemzetiségi nevelést, oktatást meg kell szervezni, alacsonyabb létszám esetén pedig gondoskodni kell a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás megszervezéséről. Fentiek mind a 13 nemzetiség számára lehetőséget biztosítanak a nemzetiségi nevelésnek, oktatásnak a köznevelési rendszer részeként történő megszervezésére.

A – korábbi fejezetekben szintén bemutatott – Nyelvi Karta ratifikálása során Magyarország a megerősítésben felsorolt nyolc nyelv (német, szlovák, szlovén, horvát, szerb, román, romani és beás) tekintetében vállalta az oktatással kapcsolatos kötelezettségeket, ugyanakkor arra is törekszik, hogy megteremtse valamennyi hazánkban élő nemzetiség anyanyelvi oktatásának feltételeit.

15. cikk

A Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy megteremtik a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek számára azokat a feltételeket, amelyek a kulturális, a társadalmi és a gazdasági életben, valamint a közügyekben – különösképpen az őket érintőkben – való részvételhez szükségesek.

(1) A magyarországi nemzetiségek számára biztosított közvetlen központi támogatásokat a költségvetési törvény tartalmazza. A forrásokat a beszámolási időszakban a költségvetési törvény Emberi Erőforrások Minisztériuma fejezet tartalmazta. A nemzetiségi célú támogatások nyújtását 2013. január 2. és 2016. december 31. között a nemzetiségi célú előirányzatokból nyújtott támogatások feltételrendszeréről és elszámolásának rendjéről szóló 428/2012. (XII. 29.) Korm. rendelet szabályozta. 2017. január 1-jétől e szabályozások átkerültek a mindenkori költségvetési törvény 9. mellékletébe. A nemzetiségi szakterület kezelésében lévő nemzetiségi célú támogatások a következő főbb területeket érintik:

(2) Az *országos nemzetiségi önkormányzatok működési és média támogatása* folyamatosan nőtt a beszámolási időszakban. A nemzetiségi törvény által rögzített, az országos nemzetiségi önkormányzatok által ellátott feladatok közül kiemelendő, hogy amennyiben a településen nemzetiségi önkormányzat nem működik, az országos nemzetiségi önkormányzat ellátja az adott nemzetiségi közösséggel kapcsolatosan a településen jelentkező érdekképviseleti, érdekvédelmi feladatokat. Ugyanúgy a megyei önkormányzat által ellátott önkormányzati feladatok kapcsán – külön törvényben meghatározott – érdekképviseleti, érdekvédelmi tevékenységet fejt ki, továbbá ellátja az általa képviselt nemzetiség érdekeinek az országos szintű képviseletét és védelmét. A nemzetiségi kulturális autonómia fejlesztése érdekében pedig országos szintű nemzetiségi intézményhálózatot tart fenn.

5. táblázat:
Országos nemzetiségi önkormányzatok működési és média támogatásai

Országos nemzetiségi önkormányzat	2014 (M Ft)	2015 (M Ft)	2016 (M Ft)	2017 (M Ft)	2018 (M Ft)
Bolgár Országos Önkormányzat és Média	43,7	55,2	55,2	70,2	70,2
Országos Roma Önkormányzat és Média	267,2	361,2	361,2	361,2	361,2
Magyarországi Görögök Országos Önkormányzata és Média	44,9	62,9	62,9	70,9	70,9
Országos Horvát Önkormányzat és Média	144,5	178,0	178,0	181,6	181,6
Országos Lengyel Önkormányzat és Média	47,0	54,0	72,0	84,5	84,5
Magyarországi Németek Országos Önkormányzata és Média	214,1	256,9	256,9	294,0	294,0
Országos Örmény Önkormányzat és Média	42,5	52,5	52,5	57,7	57,7
Magyarországi Románok Országos Önkormányzata és Média	89,6	107,5	107,5	137,5	137,5
Országos Ruszin Önkormányzat és Média	36,1	59,6	59,6	67,3	67,3
Szerb Országos Önkormányzat és Média	78,7	100,7	100,7	119,8	119,8
Országos Szlovák Önkormányzat és Média	128,0	151,0	151,0	166,0	166,0
Országos Szlovén Önkormányzat és Média	64,0	80,0	80,0	88,0	88,0
Ukrán Országos Önkormányzat és Média	36,2	62,2	62,2	77,4	77,4
Összesen:	1 236,5	1 581,7	1 599,7	1776,1	1776,1

Forrás: Emberi Erőforrások Minisztériuma (az ország-jelentés összeállításakor: Miniszterelnökség)

A médiatámogatás kapcsán fontos kiemelni, hogy a nemzetiségeknek joguk van saját anyanyelvükön az információkhoz történő szabad hozzáféréshez és továbbadásához, a tömegkommunikációs eszközök útján, anyanyelvükön való tájékozódáshoz és tájékoztatáshoz, médiaszolgáltatáshoz, sajtótermék eléréséhez és terjesztéséhez. Az országos nemzetiségi önkormányzatok a kötelező és önként vállalt feladataik ellátására, a hivatalaik működtetésére, valamint a nemzetiségi médiához kapcsolódó feladatok ellátására részesülnek működési támogatásban. A támogatás összegéről a mindenkori költségvetési törvény rendelkezik.

(3) Az *országos nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott intézmények támogatása* megduplázódott a beszámolási időszakban. Az országos nemzetiségi önkormányzatok az általuk képviselt nemzetiség kulturális autonómiájának a megteremtése érdekében intézményeket hozhatnak létre és vehetnek át. Az országos nemzetiségi önkormányzatok által kizárólagosan vagy részben működtetett nemzetiségi kulturális, oktatási intézmények működésének, valamint fejlesztésének támogatására, ilyen intézmények alapításának elősegítésére, valamint országos és/vagy regionális tevékenységű nemzetiségi intézmények más intézményfenntartótól való átvételének támogatására a költségvetési törvény több éve tartalmaz támogatási előirányzatot. Az éves költségvetési törvények közvetlenül az intézményfenntartó, országos nemzetiségi önkormányzatokhoz rendelik az általuk fenntartott intézmények működési támogatását. Az országos nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott

intézmények támogatásának a 2014-2018 közötti időszakra vonatkozó önkormányzatonkénti változását foglalja össze az alábbi kimutatás.

6. táblázat:
Országos nemzetiségi önkormányzatok intézményi támogatása

Országos nemzetiségi önkormányzat	2014 (M Ft)	2015 (M Ft)	2016 (M Ft)	2017 (M Ft)	2018 (M Ft)
Bolgár Országos Önkormányzat által fenntartott intézmények támogatása	30,8	50,8	50,8	72,8	72,8
Országos Roma Önkormányzat által fenntartott intézmények támogatása	78,6	165,9	165,9	165,9	165,9
Magyarországi Görögök Országos Önkormányzata által fenntartott intézmények támogatása	15,0	19,5	19,5	35,5	35,5
Országos Horvát Önkormányzat által fenntartott intézmények támogatása	65,5	104,4	104,4	145,9	145,9
Országos Lengyel Önkormányzat által fenntartott intézmények támogatása	25,8	30,8	30,8	53,0	53,0
Magyarországi Németek Országos Önkormányzata által fenntartott intézmények támogatása	125,6	178,0	178,0	211,0	238,7
Országos Örmény Önkormányzat által fenntartott intézmények támogatása	7,0	27,0	27,0	33,4	33,4
Magyarországi Románok Országos Önkormányzata által fenntartott intézmények támogatása	27,5	40,8	40,8	48,0	48,0
Országos Ruszin Önkormányzat által fenntartott intézmények támogatása	7,8	13,5	13,5	35,3	35,3
Szerb Országos Önkormányzat által fenntartott intézmények támogatása	54,7	69,2	69,2	114,0	114,0
Országos Szlovák Önkormányzat által fenntartott intézmények támogatása	118,8	159,5	159,5	197,9	197,9
Országos Szlovén Önkormányzat által fenntartott intézmény támogatása	46,4	58,4	58,4	58,4	58,4
Ukrán Országos Önkormányzat által fenntartott intézmény támogatása	8,0	14,5	14,5	21,4	21,4
Összesen:	611,5	932,3	932,3	1192,5	1220,2

Forrás: Emberi Erőforrások Minisztériuma (az ország-jelentés összeállításakor: Miniszterelnökség)

(4) A **Nemzetiségi támogatások** megnevezésű és a **Nemzetiségi intézmények támogatása beruházásra, felújításra, pályázati önrészre** megnevezésű fejezeti kezelésű előirányzatok pályázati úton és egyedi kérelem útján nyújtott támogatások. A mindenkorai költségvetési törvény által meghatározott Nemzetiségi támogatások megnevezésű fejezeti kezelésű előirányzat jelentős részét képezi azon támogatások forrásának, mely elősegíti, hogy a nemzetiségekhez tartozók törvényben biztosított egyéni és közösségi jogaik, valamint a nemzetiséghez tartozók érdekei kifejezésre jussanak. Így különösen hozzájárul a nemzetiségek

önazonosságának megőrzéséhez, anyanyelvük, történelmi hagyományaik, valamint szellemi és tárgyi emlékeik ápolásához, országos vagy regionális jelentőségű, a kulturális autonómia, a nyelvi és kulturális identitás szempontjából meghatározó rendezvények szervezéséhez. Előremozdítja a nemzetiségek kulturális autonómiáját megvalósító intézményrendszer fejlesztését, valamint a szomszédos országokkal kötött megállapodások alapján működő kisebbségi vegyes bizottságok ajánlásaiban megfogalmazottak teljesülését. Az egyes nemzetiségi intézmények fejlesztési támogatási céljainak finanszírozására a 2015. évtől új előirányzatként megjelent a *Nemzetiségi intézmények támogatása beruházásra, felújításra, pályázati önrészre* megnevezésű fejezeti kezelésű előirányzat.

A *Nemzetiségi támogatások* című előirányzat felhasználása a fenti cél érdekében kiterjed a nemzetiségi civil szervezetek működési támogatására, a nemzetiségi intézmények kiegészítő működési és fejlesztési támogatására, a nemzetiségi kultúra támogatására, a *Nemzetiségekért Díj* átadására, a nemzetiségi szervezetek intervenciók támogatására, az önhibájukon kívül finanszírozási nehézségekkel küzdő önkormányzatok, nemzetiségi intézmények megsegítésére. Az előirányzat a *Nemzetiségi Tanulmányi Ösztöndíj* forrásigényét is fedezi; az ösztöndíj támogatásban részesíti az anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi nevelést, illetve oktatást folytató középfokú iskolák ajánlása alapján a – nemzetiségi törvény melléklete által felsorolt – valamely nemzetiséghez tartozó, kiemelkedő képességű középiskolai tanulókat felsőoktatási intézményben történő továbbtanulásuk elősegítése érdekében. Az előirányzat terhére nyújtott támogatások megítélésekor kiemelt prioritással jelennek meg a kisebbségi vegyes bizottságok jegyzőkönyveiben foglalt, a magyar fél által vállalt kötelezettségek.

Nemzetiségi intézmények támogatása beruházásra, felújításra, pályázati önrészre megnevezésű fejezeti kezelésű előirányzat fedezetet nyújt az országos és helyi nemzetiségi önkormányzatok fenntartásában lévő kulturális és köznevelési intézmények fejlesztési igényeinek támogatására, melynek megítélése a kérelmek összegzésén és a fenntartók prioritási sorrendjén alapul. Az előirányzat terhére nyújtott támogatások megítélésekor szintén kiemelt prioritással jelennek meg a kisebbségi vegyes bizottságok jegyzőkönyveiben foglalt, a magyar fél által vállalt kötelezettségek.

(5) A ***települési és területi nemzetiségi önkormányzatok támogatása*** (működési és feladatalapú támogatás) vonatkozásában a beszámolási időszak első felében, a 2014 és 2016 közötti időszakra vonatkozó rendelkezéseket a nemzetiségi célú előirányzatokból nyújtott támogatások feltételrendszeréről és elszámolásának rendjéről szóló 428/2012. (XII. 29.) Korm. rendelet tartalmazta. 2017. január 1-jétől a vonatkozó szabályok a mindenkori költségvetési törvény 9. mellékletében szerepelnek.

A működési támogatás automatikusan megilleti a Magyar Államkincstár törzskönyvi nyilvántartásába bejegyzett, működő települési és területi nemzetiségi önkormányzatokat. A keret terhére, a nemzetiségi közfeladatok ellátásához közvetlenül kapcsolódó működési célú támogatást ítélnék meg. 2014-től működési költségvetési támogatás megállapítása a 2011. évi népszámlálási adatokra épül. A feladatalapú támogatás összegét – értékelés nyomán –, a megküldött jegyzőkönyvekben szereplő, az ellátott feladatokról szóló határozatok alapján a jogszabályban meghatározott szempontrendszer szerint állapítják meg. A feladatalapú támogatás az egyes nemzetiségi közfeladatok ellátását szolgálja, úgymint a nemzetiségi kulturális autonómiával kapcsolatos kezdeményezések, a nemzetiségi kultúrával, oktatással kapcsolatos feladatok, programok. A feladatalapú támogatás további kategóriáiban értékelendők még a kulturális kezdeményezések (a nemzetiségi jellegű rendezvények szervezése, támogatása, a nemzetiségi léttel összefüggő egyéb feladatok, mint például a civil

kapcsolatok rendszere, anyanyelvű hitélet), az esélyegyenlőséggel, a nemzetiségi érdekképviselettel összefüggő feladatok, az önkormányzati feladatokhoz kötődő kezdeményezések, a nyelvhasználattal kapcsolatos kezdeményezések és a kistérségi együttműködések.

(6) Az alábbiakban néhány jó gyakorlatot mutatunk be az országos nemzetiségi önkormányzatok és a nemzetiségi szószólók beszámolóí alapján a kulturális, a társadalmi és a gazdasági élet területén.

Az Országos Szlovén Önkormányzat tulajdonában lévő **Kühár Emlékház (Szlovén Tájház)** szervezésében különböző műhelymunkák, foglalkozások, illetve hagyományörző táborok keretében ismerhették meg a résztvevők, hogyan sütötték régen a kenyeret a kemencében, hogyan készítettek papírból virágokat, kukoricacsuhéból cekkert, illetve régi rábavidéki ételeket is készíthettek. Az intézmény feltett szándéka, hogy a kiállításával és működésével a magyarországi szlovén közösség egyháztörténeti, néprajzi és egyéb sajátos kulturális értékeit őrizze és bemutassa az érdeklődők számára, ezzel is hozzájárulva a nyelvi, kulturális identitás és az anyaországi kapcsolatok erősítéséhez.

A gazdasági élet területén a **Szlovén Vidék Közhasznú Nonprofit Kft.** tevékenykedik, hogy hozzájáruljon a szlovén nemzetiség által lakott Rába-vidék kulturális, turisztikai és gazdasági fejlesztéséhez, támogassa a térségben élő szlovén nemzetiségi lakosság vállalkozás-alapításait, valamint a már működő vállalkozások által megvalósítandó beruházásokat, a szlovéniai, magyarországi, és uniós pályázati források felkutatásával, a pályázatok elkészítésével és kivitelezésével.

A hármashatár ölelésében fekvő **Szlovén Mintagazdaság** ünnepélyes megnyitója 2015. július 22-én volt Felsőszölnökön. A mintagazdaság állattartással, földműveléssel, gyümölcsstermesztéssel és feldolgozással foglalkozik. A 45 fős befogadóképességű étterem gasztronómiai különlegességeket kínál a vendégek részére szombaton és vasárnap 12:00 és 22:00 óra között, csoport bejelentkezése esetén pedig a hét többi napján is. Itt a természet ölelésében lehetőség nyílik a pihenésre is, a vendégek számára két darab négyfős apartman és egy kétágyas szoba fürdőszobával áll rendelkezésre.

2016-ban az Ukrán Országos Önkormányzat is csatlakozott a **Gyerekek a békéért** elnevezésű nemzetközi mozgalomhoz több neves ukrán tudományos- és közéleti szereplő mellett. Az 5 hónapon át tartó akcióorozatban több mint 300 ukrán gyermek vehetett részt. A kezdeményezés fő célja a fiatal ukrán generáció hangjának hallatása és szeretetének eljuttatása Európa nagyvárosaiba. A szervezők elsősorban azt szerették volna tudatosítani, hogy az ukrán gyerekek természetüktől fogva barátságosak, kalandvágyók és reménykednek, hogy egyszer egy biztonságos Ukrajnában fognak élni. A gyerekek 35 ország zászlaját készítették el, melyeket papírgalambokkal díszítettek, így jelezvén a gyerekek békés együttélési törekvéseit. A mozgalom eljutott több európai nagyvárosba valamint az Európa Tanácsba és a Vatikánba. 2017-ben az Ukrán Országos Önkormányzat hozzájárult a **Jócselekedetek Könyve** kiadásához, mely az ukrán gyerekek pozitív világnézetéről készült történeteit tartalmazza. Ez a könyv számos olyan ismert nemzetközi könyvtárba is eljutott, mint az Alexandriai Könyvtár vagy a Brit Királyi Könyvtár, és 2018 nyarán egy példányt a gyerekek személyesen is elvittek a Pápának a Vatikánba.

16. cikk

A Felek tartózkodnak olyan intézkedések meghozatalától, amelyek a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek által lakott területeken az arányokat megváltoztatják és arra irányulnak, hogy korlátozzák azon jogokat és szabadságokat, melyek a jelen Keretegyezményben foglalt elvekből származnak.

A nemzetiségi törvény szerint (9. §): Magyarország tilalmaz minden olyan politikát, magatartást, amely

- a nemzetiségnek a többségi nemzetbe való beolvasztását, a többségi nemzetből történő kirekesztését, elkülönítését célozza, vagy ezt eredményezi,
- a nemzetiségek által lakott területek nemzeti vagy etnikai viszonyainak megváltoztatására irányul,
- a nemzetiséget vagy nemzetiséghez tartozó személyt hovatartozása miatt üldözi, megfélemlíti, életkörülményeit nehezíti, jogai gyakorlásában akadályozza, vagy
- a nemzetiség erőszakos ki- vagy áttelepítésére irányul.

Magyarország nemzetközi kapcsolataiban fellép minden olyan politikai törekvés ellen, amely a fent felsorolt következményekhez vezet. Az ilyen politika elleni védelem nyújtására a nemzetközi jog eszközeivel és nemzetközi szerződések révén is törekszik.

17. cikk

1. A Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy nem akadályozzák a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyeket azon joguk gyakorlásában, hogy szabadon és békésen határokon átnyúló kapcsolatokat hozzanak létre és tartsanak fenn olyan személyekkel, akik törvényesen tartózkodnak más Államokban, kiváltképpen olyanokkal, akikkel etnikai, kulturális, nyelvi és vallási identitásukban osztoznak, vagy kulturális örökségük közös.

2. A Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy nem akadályozzák a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyeket azon joguk gyakorlásában, hogy részt vegyenek nemzeti és nemzetközi nem-kormányzati szervezetek tevékenységében.

(1) A nemzetiségi törvény kimondja, hogy a nemzetiséghez tartozó személynek joga van mind az anyaországuk és nyelvnemzetük állami és közösségi intézményeivel, mind a más országokban élő nemzetiségekkel való kapcsolattartásra. Az alábbiakban azon országos nemzetiségi önkormányzatok és szószólók válaszait összegezzük, amelyek beszámoltak anyaországi illetve nemzetközi kapcsolatrendszerükről a beszámolási időszakra vonatkozóan.

Az Országos *Szlovák* Önkormányzatnak elsősorban a Határon Túli Szlovákok Hivatalával, a szlovák oktatási minisztériummal és a magyarországi külképviseletekkel (nagykövetség, békéscsabai főkonzulátus), valamint a Budapesti Szlovák Intézettel rendszeres és szoros az együttműködése. További magyarországi szlovák szervezetekkel együtt az Országos Szlovák Önkormányzat is tagja a Határon Túli Szlovákok Világszövetségének, melynek ügyvezető titkárául 2014-ben az országos önkormányzat elnökét választották. Az Országos Szlovák Önkormányzat emellett aktívan bekapcsolódik az Európai Kisebbségek Föderatív Uniója (FUEN) munkájába is, legutóbb 2017 tavaszán vett részt delegációjával a FUEN kolozsvári kongresszusán.

A *lengyel-magyar barátság napját* 2006 óta államilag is a legmagasabb szinten felváltva ünneplik meg. A főrendezvény helyszíne páros évben Magyarországon, páratlan évben Lengyelországban szokott lenni. A magyarországi lengyel nemzetiség a beszámolási

időszakban is kiemelkedő szerepet vállalt az ünneppsorozat magyarországi programjainak megszervezésében, és meglátásuk szerint a lengyel-magyar barátság példaértékűvé, iránymutató jellegűvé lett Európa népei számára. Az anyaországi kapcsolatokat kifejezi, hogy a lengyel közösség tájékoztatása szerint a beszámolási időszakban lengyel színészek és színi társulatok vendégszereplés keretében számos alkalommal léptek föl Magyarországon. Az Országos Lengyel Önkormányzat a fiatalság mobilizálása érdekében, többek között lengyel–magyar kulturális és sportnapokat szervezett lengyel- és magyarországi fiatalok részvételével. Az anyaországgal való kapcsolattartás fontos színterévé vált a 2015-ben és 2016-ban az országos önkormányzat szervezésében megrendezésre került Lengyel-Magyar Testvérvárosi Konferencia, melyeken számos lengyelországi és magyarországi települési önkormányzat képviselte magát.

2016-ban Varga Szimeon bolgár nemzetiségi szószóló kezdeményezésére a Magyar és a Bolgár Országgyűlés is egyhangú szavazással fogadta el, hogy október 19. legyen a **magyar-bolgár barátság napja**. Október 19-e az ortodox egyház egyik szentjéhez, Bulgária védőszentjéhez, Csodatévő Rilai Szent Jánoshoz köthető, akinek a maradványait tartalmazó ereklyét III. Béla magyar király Szófia elfoglalása után Esztergomba szállította. A legenda szerint, a szentet az esztergomi érsek több alkalommal, nyilvánosan is megtagadta, ami miatt megnémult, és csak azt követően nyerte vissza beszédképességét, hogy bűnbánatot gyakorolt és megérintette a szent ereklyét. III. Béla ezt a csodát látva visszaküldte az ereklyét Bulgáriába. A magyar-bolgár barátság napja alkalmából 2016. október 18-án nyílt meg a Magyarországi Bolgár Ortodox Egyházközség centenáriuma alkalmából rendezett fotókiállítás az Országgyűlés Irodaházának aulájában. 2016. október 19-én Csodatévő Rilai Szent János képét ábrázoló, magyar és bolgár nyelvű emléktáblát avatott a magyarországi bolgár közösség az esztergomi Bazilikában.

Az Országos **Horvát** Önkormányzat képviselői jelen vannak a Horvát Köztársaság Kormánya mellett megalakult tanácsadó testületben, valamint napi kapcsolatokat ápolnak a *Határon Túli Horvátok Hivatalával*. Az anyaországi minisztériumokkal és hivatalokkal, valamint a magyarországi külképviseleti szervekkel közvetlen kapcsolatok kiépítésére törekedtek. A zágrábi magyar intézet megalapításával további lehetőséget kapott a magyarországi horvát közösség, hogy kulturális örökségét az anyaországban is bemutathassa a *Balassi Intézet* segítségével. Az Országos Horvát Önkormányzat 2017-ben együttműködési megállapodást kötött a szerbiai, ill. szlovéniai horvát közösség képviselőivel az érdekérvényesítő-képesség erősítése, valamint kulturális, tudományos, oktatási, sportpartneri kapcsolatok ápolása, közös projektek megvalósítása céljából. A Horvát Köztársaságtól használatba kapott Pag szigeti *Magyarországi Horvátok Kulturális, Képzési és Szabadidő Központja* telephelyének infrastrukturális felújítása 35 M Ft-os hazai támogatásból valósult meg 2016 decemberére. A Központ ad otthont a horvát közösség tanulóinak, anyanyelvi táborainak, valamint a magyarországi köznevelési intézmények horvát nyelven oktató pedagógusainak, nevelőinek, képzéseinek. A fejlesztést követően a szintér a XXI. századi igényeknek megfelelően alkalmassá vált az oktatási és képzési feladatok végrehajtására.

A horvát nemzetiségi szószóló arról számolt be, hogy a magyarországi horvát közösség képviseletében három éven keresztül aktív tagja volt a horvát kormány határon túli horvátok tanácsadó testületének. A nemzetközi kapcsolatok erősítését szolgálta, hogy a budapesti Horvát Általános Iskola és Gimnázium (HOŠIG) színjátszó csoportja *Időutazás* címmel a magyar-horvát közös történelmet bemutató darabot adott elő 2015 májusában, Zágrábban a Komedija Színházban, majd 2016-ban Splitben, Dubrovnikban és Eszéken is. A darabot Gojtán Anna igazgatónő írta és rendezte. A 2016-os fellépésekhez a Külgazdasági és Külügyminisztérium közvetlen pénzügyi támogatást nyújtott a budapesti horvát iskolának.

A **Szerb** Országos Önkormányzat intézményei több évtizede szervezői nyári gyermektáboroknak (*Vuk Karadzic* szerb anyanyelvi tábor, battonyai szerb néptánc tábor, anyaországi sporttábor), valamint Lóréven szerb népművészeti és néphagyomány tábor, Deszken népzenei tábor került megrendezésre. E táboroknak nemzetközi jellegük is van, hiszen a tábor résztvevői között vannak szerbiai, romániai, horvátországi szerb gyerekek is. A gyerektáborok mellett nemzetközi vonatkozása volt annak az Alexov Lyubomir szerb parlamenti szöszlő és a Szerb Országos Önkormányzat által 2015 júniusában Budapesten megrendezett *Szerbia és szerbek – anyaország és a régió* című három napos nemzetközi konferenciának is, melyre meghívták a szerb szervezetek vezetőit, Magyarország mellett hét országból: Makedóniából, Romániából, Bosznia-Hercegovinából, Szerbiából, Horvátországból, Albániából és Montenegróból. 2017. év elején pedig a Szerb Országos Önkormányzat és a szerbiai Magyar Nemzeti Tanács között együttműködési megállapodás aláírására került sor Szabadkán. A Magyarországon élő szerb és a Szerbiában élő magyar közösség fő célként nevezte meg a kulturális, oktatási, közművelődési intézményekkel és szervezetekkel való közös, hosszú távú szakmai kapcsolat kialakítását.

A Magyarországi **Németek** Országos Önkormányzata a beszámolási időszakban is szoros kapcsolatban állt a német nyelvű országokkal és régiókkal, az európai német kisebbségi szervezetekkel, valamint a német nyelvű országok más anyanyelvű kisebbségeivel. A magyarországi német nemzetiség hivatalos képviselője is tagja az Európai Nemzetiségek Föderális Uniójának (Föderalistische Union Europäischer Nationalitäten – FUEN), a szervezeten belül működő német népcsoportok munkacsoportjának, és a kongresszusaiakon rendszeresen képviseltették magukat. A rendszeresen, két évente ülésező Magyar – Német Kulturális Vegyes Bizottság Állandó Albizottságának jubileumi, 20. ülésére 2015. október 6-7-én, Nürnbergben került sor. Az állandó albizottságának elsődleges feladata a magyarországi német mint idegen nyelv és német nemzetiségi nyelvoktatás fejlesztését szolgáló programok, kulturális és egyéb együttműködések koordinálása, a projektek kiértékelése és a kooperáció jövőbeni célkitűzéseinek kidolgozása. Ezen kapcsolatok fő magyarországi partnerei a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata és intézményei.

2016 januárjában a Ciprusi Nagykövetség közbenjárásával felvette a kapcsolatot a **Görög** Nemzetiségi Szöszlői Kabinettel egy Larnacában található, speciális igényű gyerekekkel foglalkozó iskola. A Kabinet nem csak Budapesten kalauzolta végig a gyerekeket és kísérőiket, hanem részt vállalt abban is, hogy létrejöhessen egy találkozó egy magyarországi, ugyancsak hasonlóan speciális igényű gyerekekkel foglalkozó iskolával, így jutott el ez a két tucat ciprusi fiatal Makóra. A Szöszlői Kabinet és a larnacai iskola kapcsolatban maradt egymással. 2017. március 27-én Amaliadában megnyílt a Nikosz Beloianisz Emlékmúzeum, melynek ünnepélyes megnyitójára a görög parlament elnöke a magyarországi görög szöszlőt is meghívta, mivel a múzeumban a Görög Nemzetiségi Szöszlői Kabinet jóvoltából több, Nikosz Beloianisznak emléket állító, Magyarországon megjelent újságcikk, fotó, információ is az állandó kiállítás részét képezi. (Az 1946-49-es polgárháború elől menekülő görög családoknak Magyarország menedéket, hazát adott.)

A hazai **ruszin** közösségnek a beszámolási időszakban először sikerült bekapcsolódnia a *Határtalanul* programba, amelynek keretében 4 tábor került megrendezésre. A sajpórfaljai táborban a Kárpátaljai *Bábcsiná szpivánká* gyermek együttes is jelen volt. Budapestre ungvári görögkatolikus ruszin gyermekeket hívott meg az Országos Ruszin Önkormányzat, akiknek Budapest nevezetességeit – többek között a székházat, a görögkatolikus templomot, a Hodinka Antal-emléktáblát – mutatták meg. A Budapestre érkező táborozó gyermekeknek egy egész

napos programot szerveztek hajókirándulással, ebéddel, és a Parlament megtekintésével egybekötve. Egy másik tábor a Kárpátalján Antalócon valósult meg a múcsnyi ruszin nyelvet tanuló diákok részvételével, akik megtekintették Kárpátalja nevezetességeit, megkoszorúzták Alekszander Duchnovics szobrát. A szlovákiai táborban a ruszin gyermek csoport fölkereste a ruszin nemzetiség által lakott ottani településeket (Szvidnyik, Eperjes, Mezőlaborc, Kassa).

A *szlovén* közösség szervezésében 2015 tavaszán került sor első alkalommal Szentgotthárdon az ún. *Szentgotthárdi Kezdeményezés* találkozóra, ami egy, a kétoldalú kapcsolatok kistérségi, határon átívelő, a két kisebbség ügyeire és a digitalizációra különös hangsúlyt helyező, projektgeneráló műhely. A program nagy sikerrel zárult, és 2016-ban immáron *Szentgotthárdi Fórum* néven intézményesült. A program egyik fontos eleme a kétnyelvűség kérdése az oktatásban és a munkaerőpiacon. Cél továbbá a digitalizáció nyújtotta lehetőségek kiaknázása, a kisebbségi közösségek speciális erősségeinek kidomborítására, illetve nehézségeinek áthidalása.

További, a Magyarországon élő nemzetiségek nemzetközi kapcsolatait illető információkat a 18. cikknél adunk.

18. cikk

1. A Felek törekednek arra, hogy – amennyiben szükséges – két- és többoldalú egyezményeket kössenek más államokkal, kiváltképpen a szomszédos Államokkal, annak érdekében, hogy biztosítsák az érintett nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek védelmét.
2. Adott esetben a Felek megfelelő intézkedéseket hoznak a határokon átnyúló együttműködés bátorítására.

Az itt értékelt cikkelyhez is kapcsolódó információkat a Keretegyezmény 2. cikkelyéhez fűzött tájékoztató tartalmaz. Az alábbiakban az itt érintett cikkelyhez kapcsolódó, további eseményekről szólunk.

(1) A beszámolási időszakban – a korábbi évekhez hasonlóan – fontos volt a nemzetiségi nyelvek, a kapcsolódó kultúrák, az országainkban élő nemzetiségek anyaországgal való kapcsolatainak erősítése, a nyelvi, kulturális identitástudatuk és történelmi hagyományaik ápolása, megtartása, gazdagítása. A Magyarországon élő nemzetiségek anyaországi kapcsolatait érintő kétoldalú együttműködés alapintézményei 1992 óta a kétoldalú kisebbségvédelmi megállapodásokon alapuló *kisebbségi vegyes bizottságok*. A Magyarország és a szomszédos országok – Horvátország, Románia, Szerbia, Szlovákia, Szlovénia és Ukrajna – között, a nemzeti kisebbségek jogainak kölcsönös biztosítására és védelmére létrejött kormányközi kisebbségi vegyes bizottságok feladata a nemzetiségek/nemzeti kisebbségek helyzetének elemzése és értékelése; az e területen megvalósítandó államközi együttműködésre vonatkozó ajánlások megfogalmazása, illetve azok végrehajtásának a figyelemmel kísérése.

E testületek – amelyeknek a tagjai között, mindkét oldalról ott ülnek az érintett nemzetiségek képviselői is –, mindkét irányban kiemelt nemzetpolitikai szerepet töltenek be; rendre áttekintik mindazokat a kérdéseket, amelyek e közösségek számára fontosak, és ajánlásokat fogadnak el a kormányaik számára. Az ajánlásokat, amelyeket az ülésről készült jegyzőkönyvben rögzítenek, kormányhatározat formájában szükséges jóváhagyni. A kisebbségi vegyes bizottságok által megfogalmazott ajánlások teljesítése fontos nemzetiségpolitikai és diplomáciai feladat, amely az egyes nemzetiségek anyaországgal kapcsolatos reláció, valamint az illető anyaországban élő magyar közösség szempontjából egyaránt stratégiai fontosságú lehet.

Államközi szinten a korábbi évekhez hasonlóan továbbra is hat vegyes bizottság működik, ezek a horvát, a román, a szerb, a szlovák, a szlovén, illetve az ukrán kisebbségi vegyes bizottság. A 2014-től kezdődő beszámolási időszak kisebbségi vegyes bizottsági ülései a következők voltak:

- 2015. november 18: Magyar–Szlovén Kisebbségi Vegyes Bizottság – XV. ülés (elfogadott ajánlások: 1266/2016. (VI. 7.) Korm. határozat);
- 2016. április 4: Magyar–Szerb Kisebbségi Vegyes Bizottság – V. ülés (elfogadott ajánlások: 1881/2016. (XII. 28.) Korm. határozat)
- 2016. november 3: Magyar–Szlovák Kisebbségi Vegyes Bizottság – XIII. ülés (elfogadott ajánlások: 1155/2017. (III. 20.) Korm. határozat)
- 2016. november 16: Magyar–Szlovén Kisebbségi Vegyes Bizottság – XVI. ülés (elfogadott ajánlások: 1075/2017. (II. 13.) Korm. határozat)
- 2017. február 23: Magyar–Horvát Kisebbségi Vegyes Bizottság – XIII. ülés (elfogadott ajánlások: 1246/2017. (IV. 28.) Korm. határozat)
- 2017. november 21: Magyar–Szlovén Kisebbségi Vegyes Bizottság – XVII. ülés (elfogadott ajánlások: 1150/2018. (III. 26.) Korm. határozat)

(2) Történelmi okokból (a németiség több államhoz is kötődik, illetve a német államszerveződésben és nemzeti öntudatban is erős a regionalizmus elvének hagyománya) a német nemzetiséget segítő nemzetközi együttműködések más formában valósulnak meg, amellet, hogy egyes részterületeken (oktatás, kultúra) léteznek ilyen jellegű kapcsolatok. Emellett tartományi szinten is sikeresnek tekinthető az együttműködés: több német tartomány és Magyarország közötti kulturális megállapodások, munkatervek tartalmazznak igen sok, a magyarországi németiség érdekében szolgáló programot. Ez utóbbi relációkban hoztak létre oktatási és kulturális vegyes bizottságokat, amelyek rendszeresen üléseznek.

A kisebbségi vegyes bizottságok szintje mellett, szintén a kétoldalú kapcsolatokat erősítik a nemzetiségi önkormányzatok és anyaországaik kormánya közötti szerződéses kapcsolatok. Összességében véve elmondható, hogy a hazai nemzetiségek zöme szoros kapcsolatot tart fenn anyaországával (óhazájával), annak intézményeivel, valamint az anyaországaikban működő, kulturális vagy oktatási tevékenységet végző kormányzati és civil szervezetekkel.

Ezen kívül a kulturális és oktatási együttműködések és az azok alapján rendszeresen megújított, egy vagy többéves munkatervek bőségesen tartalmazznak a határ két oldalán élő nemzetrészek érdekeit szolgáló lehetőségeket. Régiók, megyék, települések, intézmények, szervezetek közötti megállapodásokra, munkatervekre, testvérkapcsolatokra is számtalan példa létezik. A magyar kormányzat ezen kívül pályázati úton támogatja hazai nemzetiségi színházak anyaországi, illetve az adott nyelvterület országaiban történő előadásainak, továbbá ezen országokból érkező vendégprodukcióknak a bemutatását.

(3) A kisebbségi vegyes bizottságok és anyaországi kapcsolatok mellett hazánk kiemelt figyelmet fordít a multilaterális kapcsolatokra, ezen belül is a nemzetközi szervezetekre. Magyarország az elmúlt évtizedekben számos olyan vállalást tett, illetve szerződést ratifikált, melyek a nemzetiségek jogainak biztosítását, kultúrájuk fennmaradását szolgálja. A magyar nemzetiségpolitika alakítását alapvetően meghatározza a nemzetiségi törvényben is nevesített kapcsolatrendszer: a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája mellett az Európa Tanács Emberi Jogok és Alapvető Szabadságjogok Védelméről szóló Egyezménye, a Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezmény, az Európai Biztonsági és Együttműködési

Szervezet keretében végzett munka, a Koppenhágai Dokumentum, az Egyesült Nemzetek Szervezetének a Polgári és Politikai Jogokról szóló Nemzetközi Egyezségokmánya, valamint az Európai Unió. A hazai nemzetiségi ügyekért a beszámolási időszakban felelős Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárság az itt élő nemzetiségek anyaországaival történő kapcsolattartás és párbeszéd mellett együttműködött az EU, az ET, az ENSZ, illetve az EBESZ kisebbségügyhöz, nemzetiségekhez, roma ügyekhez, nyelvi jogokhoz, illetve rasszizmus elleni és emberi jogokhoz kapcsolódó intézményeivel és területeivel is.

19. cikk

A Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy a Keretegyezményben lefektetett elveket tiszteletben tartják és végrehajtják, azokhoz – amennyiben az szükséges – kizárólag olyan megszorításokat, korlátozásokat vagy derogációkat alkalmaznak, amelyekről nemzetközi jogi okmányok rendelkeznek, különösen, amelyek az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezményben és kiegészítő jegyzőkönyveiben található, amennyiben ezek lényegesek az említett elvekből származó jogok és szabadságok szempontjából.

A beszámolási időszakban Magyarország nem alkalmazott megszorításokat, korlátozásokat a Keretegyezményben foglaltakkal kapcsolatban.

20 – 23. cikk:

A Keretegyezmény itt idézett cikkelyeivel kapcsolatban a beszámolási időszakot érintően nincs releváns észrevételünk.

30. cikk

- 1. A jelen Keretegyezmény aláírása vagy a megerősítő, elfogadó, jóváhagyó vagy csatlakozási okmányok letétbe helyezése alkalmával minden Állam megnevezheti azt a területet, vagy területeket, amely(ek) nemzetközi kapcsolataiért felelősséget visel, és ahol a jelen Keretegyezményt alkalmazni fogják.**
- 2. Bármely Állam bármely későbbi időpontban az Európa Tanács Főtitkárához intézett nyilatkozatában kiterjesztheti a jelen Keretegyezmény alkalmazását a nyilatkozatban meghatározott más területre. Az ilyen terület vonatkozásában a jelen Keretegyezmény a nyilatkozatnak a Főtitkár általi kézhezvételét követő három hónapos időtartam lejártát követő hónap első napján fog hatályba lépni.**
- 3. Az előző két bekezdés alapján tett bármely, a nyilatkozatban meghatározott terület vonatkozásában fennálló nyilatkozatot a Főtitkárhoz címzett értesítéssel vissza lehet vonni. A visszavonás a Főtitkárhoz eljuttatott nyilatkozat kézhezvételét követő három hónapos időtartam lejártát követő hónap első napján lép hatályba.**

A beszámolási időszakban Magyarország nem tett a Keretegyezmény területi hatályára vonatkozó korlátozó nyilatkozatot.

IV. VÁLASZOK A SAJÁTOS NEMZETI KÖRÜLMÉNYEBŐL FAKADÓ SPECIÁLIS KÉRDÉSEKRE

A Tanácsadó Bizottságtól nem érkezett külön Magyarországra, illetve a Magyarországon élő nemzetiségek helyzetére vonatkozó kérdésekre irányuló megkeresés a beszámolási időszakban, így a jelen beszámolóban nem térünk ki sajátos magyarországi körülményekből fakadóan felmerülő kérdésekre.

MELLÉKLET**1. A közmédia rádiós és televíziós nemzetiségi műsorai**

Műsor	Csatorna	Szerkesztő	
Bolgár	Nemzetiségi Rádió	külsős szerkesztő: Kjoszeva Szvetla	
		átvevő szerkesztő: Agárdi Elektra	
Görög		külsős szerkesztő: Nagyné Szabó Antigóné	
		átvevő szerkesztő: Agárdi Elektra	
Lengyel		külsős szerkesztő: Bozena Bogdanska-Szadai	
		átvevő szerkesztő: Agárdi Elektra	
Örmény		külsős szerkesztő: Avanesian Alex	
		átvevő szerkesztő: Agárdi Elektra	
Ruszin		külsős szerkesztő: Hattinger Gábor (2016-ig), Fábián Anna (2016-2018)	
		átvevő szerkesztő: Agárdi Elektra	
Szlovén		külsős szerkesztő: Mukics Ferenc	
		átvevő szerkesztő: Agárdi Elektra	
Ukrán		külsős szerkesztő: Shypajlo Igor	
		átvevő szerkesztő: Agárdi Elektra	
Gyöngyszemek	külsős szerkesztő: Avanesian Alex		
	átvevő szerkesztő: Agárdi Elektra		
Egy hazában	Kossuth Rádió (szombat)	felelős szerkesztő: Lang János	
Nemzetiségeink zenéi hétköznap	Nemzetiségi Rádió	felelős szerkesztő: Agárdi Elektra	
horvát		Pavlekovics András	
szerb		Mándity Predrág	
román		Kaupert Júlia	
szlovák		Makai Ildikó	
német		Arnold Krisztina	
Nemzetiségeink zenéi hétvégén		felelős szerkesztő: Agárdi Elektra	
kis nemzetiségek (bolgár, görög, lengyel, örmény, ruszin, ukrán, szlovén)		szerkesztő (szombat): Avanesian Alex	
roma		szerkesztő (vasárnap): Godányi Judit (2016-ig), Kvalla Gábor (2016-2018)	
		külsős szerkesztő: Avanesian Alex	
		átvevő szerkesztő: Agárdi Elektra	
Nemzetiségeink ünnepei			
Jelenlét (roma közéleti magazin)		Kossuth Rádió (szombat)	felelős szerkesztő: Horváth Éva

Jelenlét (roma kulturális magazin)	Kossuth Rádió (vasárnap)	felelős szerkesztő: Horváth Éva
Három szólamra - cigány magazin	Nemzetiségi Rádió	felelős szerkesztő: Horváth Éva
Hrvatska Kronika (horvát)	Duna Televízió (ismétlés aznap a Duna World műsorán)	felelős szerkesztő: Balatinácz Renáta
Unser Bildschirm (német)		felelős szerkesztő: Arnold Krisztina szerkesztő: Gerner Éva
Srpski Ekran (szerb)		felelős szerkesztő: Milivojevic Snezana
Domovina (szlovák)		felelős szerkesztő: Antala Zsuzsanna
Ecranul Nostru (román)		felelős szerkesztő: Boka Tibor
Slovenski Utrinki (szlovén)		felelős szerkesztő: Doncsecz Ibolya
Roma magazin		felelős szerkesztő: Horváth Éva
Pamende (roma)		felelős szerkesztő: Horváth Éva
Életkerék (roma)		kreatív producer: Horváth Éva
Rondó (bolgár,görög, lengyel, örmény, ukrán, ruszin)		felelős szerkesztő: Agárdi Elektra

Forrás: MTVA

A fentiekén kívül a Duna Médiaszolgáltató Zrt. és az MTVA fontosnak tartja, a közmédia közvetlen bilaterális és multilaterális megállapodásokban rögzítetten képes műsorcsere, illetve tematikus napok keretében tartalmakat nyújtani az Európai Műsorsugárzók Uniója tagországain kívüli más országok közmédiumai, televíziói és rádiói számára is. A Duna Médiaszolgáltató Zrt. ilyen megállapodással rendelkezik – többek közt – a következő partnerekkel: Román Rádió, Szlovén Rádió és Televízió, Szlovák Rádió és Televízió, Koszovói Rádió és Televízió, V4-es közmédiumok, Lengyel Televízió, Horvát Televízió.

2. A Gyermek- és Ifjúsági Alapprogram terhére kiírt nemzetiségi jellegű támogatások

Pályázati azonosító	Szervezet neve	Projekt címe	Megítelt támogatás (Ft)
IFJ-GY-14-B-15708	Zombai Romákért Egyesület	Pünkösödölő Orosházán 2014.	282.182
IFJ-GY-14-B-16352	Snétberger Zenei Tehetség Kiemelten Közhasznú Alapítvány	DÖNTŐSÖK: szabadság és szabadidő hátrányos helyzetű roma fiatalok részére	315.000
IFJ-GY-14-B-17479	„ERŐ-FORRÁS” Északkelet-Magyarországi Foglalkoztatási és Humán Erőforrás Fejlesztési Egyesület	Roma Tehetség Tábor	309.960
IFJ-GY-14-D-18591	Czinka Panna Roma Kulturális Egyesület	A Czinka Panna Roma Kulturális Egyesület szervezetfejlesztése	417.260
IFJ-GY-14-E-19212	Roma Szeretetszolgálat	Együtt–Egymásért, Egyenlő Eséllyel – Egyenlő Tudással Felzárkóztató – Felvilágosító Előadássorozat	650.000
IFJ-GY-18-A-0106	Együtt Szebb Jövőért Roma–Magyar Egyesület	Összefogással a családokért!	940.000
		Összesen:	2.914.402

Forrás: Emberi Erőforrás Támogatáskezelő